

ISSN 1512-6609

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

9-10

Sarajevo

septembar-oktobar 2015.

VOL. LXXVII • Str. 863-1068

U ovom broju pišu:

Damir Babajić • Enes Karić • Ahmed Mehmedović • Suadin
Strašević • Suad Mahmutović • Jusuf Džafić • Almir Fatić •
Elvir Duranović • Azmir Jusufi • Safet Brkić

| Sadržaj

Islamske teme

869-890 Damir Babajić • Odnos islama prema osobama s invaliditetom

Pogledi

891-912 Enes Karić • Bošnjačka samokritika
u devetnaestom i dvadesetom stoljeću

Kulturna baština

913-926 Ahmed Mehmedović • Nekoliko novih bošnjačkih pisaca
na orijentalnim jezicima

927-934 Suadin Strašević • Vrhovni šerijatski sud u Bosni i Hercegovini
i kadija Jusuf-ef. Midžić

935-942 Suad Mahmutović • Vakufi džemata Hatinac - Hotinac u Bihaću

943-952 Jusuf Džafić • Bedruddin-efendija Mahmud Sarajlija
- kairski kadija i istanbulski muderris

Osvrti

953-966 Almir Fatić • Islamsko modernističko mišljenje
u prevodilačkom djelu Muse Ćazima Ćatića

Studije

967-984 Elvir Duranović • Narodno predanje o Ajvaz-dedi,
historijsko-komparativni pristup

Znamenite ličnosti

985-998 Azmir Jusufi • Hadži Šerif Ahmeti - život i djelovanje

Portreti

999-1008 Safet Brkić • Moje sjećanje na rahmetli profesora Kasim-ef. Hadžića

Službeni dio

1009-1068 Dekreti

فهرست

موضوعات إسلامية

٨٦٩ - ٨٩٠ دامر بابايتش : تعامل الإسلام مع المعاقين

نظرات

٨٩١ - ٩١٢ أنس كاريتش : النقد الذاتي للبشاعة في القرنين التاسع عشر والعشرين

تراث ثقافي

٩١٣ - ٩٢٦ أحمد مهمدوفيتش : أسماء جديدة في قائمة الإدباء البشاعة المؤلفين باللغات الشرقية

٩٢٧ - ٩٣٤ سعادين ستراشيفيتش : المحكمة الشرعية العليا في البوسنة والهرسك

والقاضي يوسف أفندي ميجيتش

٩٣٥ - ٩٤٢ سعاد محموتوفيتش : أوقاف جماعة هاتيناتس/هوتيناتس في بيهاتش

٩٤٣ - ٩٥٢ يوسف جافيتش : الشيخ بدر الدين محمود سراييليا - قاضيا في القاهرة ومدرسا في اسطنبول

لمحات

٩٥٣ - ٩٦٦ ألمير فاتيتش : الفكر الإسلامي العصري في الأعمال المترجمة لموسى كاظم تشاتيتش

دراسات

٩٦٧ - ٩٨٤ ألوير دورانوفيتش : القصص العامي حول آيواز ديدة - بأسلوب تاريخي مقارن

شخصيات مشهورة

٩٨٥ - ٩٩٨ أزمير يوسفى : الحاج شريف أحميتى - حياته وعمله

صور للإشخاص

٩٩٩ - ١٠٠٨ صفوت بركيتش : من ذكرياني للمرحوم البروفسور قاسم أفندي حجيتش

رسميات

١٠٠٩ - ١٠٧٠ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة

| Contents

Islamic Themes

- 869-890 **Damir Babajic** • Attitude of Islam towards the
People with Disabilities

Views

- 891-912 **Enes Karic** • Bosniak self-criticism
in the nineteenth and twentieth centuries

Cultural Heritage

- 913-926 **Ahmed Mehmedovic** • Several New Bosniak Writers
in Oriental Languages
- 927-934 **Suadin Strasevic** • Supreme Sharia Court
in Bosnia-Herzegovina and Qadi Jusuf-ef. Midzic
- 935-942 **Suad Mahmutovic** • Waqf of the Jama'at Hatinac
- Hotinac in Bihac
- 943-952 **Jusuf Dzafic** • Bedruddin Effendi Mahmud of Sarajevo
– the Cairo Qadi (judge) and the Istanbul Muderris

Reviews

953-966 Almir Fatic • Islamic Modernist Thought
in translation works of Musa Cazim Catic

Studies

967-984 Elvir Duranovic • The Folk Traditions of Ajvaz-Dedo,
Historical and Comparative Approach

Memorable Individuals

958-998 Azmir Jusufi • Hajji Serif Ahmeti - Life and Work

Portraits

999-1008 Safet Brkic • My Memory of the Late Professor Kasim-ef. Hadzic

The Official Part

1009-1068 Decrees

Odnos islama prema osobama s invaliditetom

Mr. sci Damir Babajić

medžlis islamske zajednice srebrenik
medzlis-ef@hotmail.com

Sažetak

U ovom radu opisano je zašto bi muslimani trebali pristupati osobama s invaliditetom pravedno, jednako kao i prema drugima, kao punopravnom članu u zajednici, jer Vjerom se naglašavaju jednaka prava svakog ljudskog bića i zahtijeva njihovo uzajamno poštivanje.

Osobe s invaliditetom zauzimaju posebno mjesto u tradiciji muslimana. Božija objava i ortopraksa, odnosno iz nje izvedena Predaja (Kur'an i hadis) kao dva osnovna izvora islama, često tretiraju osobe s invaliditetom, a, s druge strane, uporedo i naglašavaju bitnost lijepog odnosa prema tim osobama, kroz određeni teološko-praktični rad sa njima, dajući prioritet onim ljudima kojima je, zbog njihovog intelektualnog i fizičkog stanja, logično, i potrebnija duhovna, teološko-praktična njega, no, ne zaboravljajući ni osobe koje imaju jedan vid invaliditeta ili su u potpunosti zdrave.

Prije dolaska posljednje Objave u neznabožačkom arapskom svijetu osobe s invaliditetom su bile žrtve, diskriminirane i marginalizirane. Spuštanjem posljednje Objave taj odnos prema osobama s invaliditetom se poboljšao, dobili su prava i povlastice, uključujući i pravo na normalan život, baš kao i svi drugi.

Ukazano je na osjetljivost Zajednice muslimana prema osobama s invaliditetom, nje-nu brigu prema takvoj populaciji, te koliko su osobe s invaliditetom ostavile traga u historiji muslimana. Najzreliji učenjaci, imami, znanstvenici, hafizi, učitelji, mufesiri, su zahvaljujući ispunjenoj misiji Zajednice postali upravo to što jesu.

Ključne riječi: islam, osobe s invaliditetom, Zajednica, Objava, Predaja.

Uvod

Glavna svrha ovog rada je opisati zašto bi muslimani trebali pristupati osobama s invaliditetom pravedno, jednako kao i prema drugima, kao punopravnom članu u zajednici. Islam nudi osnovu koja osigurava Božiju milost i za osobe s invaliditetom, pomaže im da djeluju u svim sferama života, društvenom, vjerskom, političkom, u svojim zajednicama. Također nudi pomoć u smislu da ljudi povećaju razumijevanje u pogledu njihovih stavova prema osobama s invaliditetom, a posebno među onima koji su direktno uključeni u rad sa osobama s posebnim potrebama, bolnicama, školama, mektebima, centrima za rehabilitaciju.

Živjeti sa posebnim potrebama znači nailaziti na granice gdje svaka situacija, za osobe sa posebnim potrebama, može postati „granična situacija“. „Ograničeni očekivani životni vijek, suočavanje sa strogim normativnim uvjetima i ostvarenjem uvjeta kroz okolinu, neprestana izolacija, odricanje i odustajanje, neprestana zavisnost, utvrđen način života, otežane veze i socijalno raspoloženje, presudan gubitak vrijednosti i smisla onih gledišta“, to su, u različitim stepenima težine, najčešći negativni utjecaji života na osobe sa posebnim potrebama. Ti negativni utjecaji života potiču osobe s posebnim potrebama da svoj život ostvare u što većoj mjeri, nego što je to slučaj kod osoba bez posebnih potreba. Čovjek nije pravedan prema osobama sa posebnim potrebama ako ih sagledava samo po graničnim iskustvima, oni također mogu biti sretni kao i nesretni, zadovoljni kao i nezadovoljni, radosni kao i tužni, vjernici i nevjernici, isto kao i sve ostale osobe.²

Kroz povijest ljudske civilizacije živjele su osobe sa raznim vrstama invaliditeta, koje su umnogome obilježile vrijeme u kojem su egzistirale. Osobe s invaliditetom zauzimaju posebno mjesto u tradiciji muslimana. Božija objava i ortopraksa, odnosno iz nje izvedena Predaja (Kur'an i sunnet) kao dva osnovna izvora islama, često tretiraju osobe s invalidi-

1 Više v.: Fischer Dieter, Biografija i posebne potrebe kao izazov za posebnu pedagošku didaktiku, Dis, Würzburg, 1984.

2 Više v.: Neumann Johannes, Poremećaji, Od mnoštva jednog pojma i ophođenja s njim, Studije o životnim svjetovima osoba sa poremećajima, Uvez 1, Tübingen (Tibingen) 1997., Merz Hans P., Frei Eugen X., Posebne potrebe zaustavljena slika ljudi?, Luzern (Lucern) 1994.; Beck Iris, Nova orijentacija u organizaciji pedagoško-socijalnih usluga za osobe sa posebnim potrebama: perspektive sa ciljem i vrijednosna pitanja osoba sa posebnim potrebama, Frankfurt a. M. (Frankfurt na Majni), 1994.

tetom, s druge strane, uporedo i naglašavaju bitnost lijepog odnosa prema tim osobama, kroz određeni teološko-praktični rad sa njima, dajući prioritet onim ljudima kojima je, zbog njihovog intelektualnog i fizičkog stanja (osobama sa višestrukim smetnjama), logično, i potrebnija duhovna, teološko-praktična njega, ne zaboravljajući ni osobe koje imaju jedan vid invaliditeta ili su u potpunosti zdrave.

Odnos islama prema osobama s invaliditetom

Vjera daje smjernice i znanje ljudima u svim aspektima njihovog života. Prema kur'anskom učenju svaki čovjek je dužan poštovati i podržavati svaki ljudski život, iz čega proizlazi obaveza da cijenimo potencijal svakog pojedinca. Osobe s invaliditetom su dio našeg društva, imaju svoja prava da ravnopravno sudjeluju u svim vrstama životnih aktivnosti. Prije četrnaest stoljeća blagoslovljeni poslanik Muhammed, a.s., pokazao je kako se treba nositi s ovim važnim društvenim problemom. Obrazovanje je početna faza odgovora na taj izazov.

Kroz inkluzivno obrazovanje djece s teškoćama u razvoju povećava se njihova sposobnost da učestvuju u svim društvenim aktivnostima, dolazi do izražaja njihov potencijal što poboljšava njihov ukupni kvalitet života i društveni status.

Zajednica muslimana je uvijek pokazivala osjetljivost za djecu s posebnim potrebama. Otvarala je, a otvara i danas, različite institucije i nudi programe zbrinjavanja takve djece, ali do sada nije dovoljno radila na razvijanju teološko-praktične strategije - pomoć porodicama u prihvatanju takvog djeteta i njegovom odrastanju i odgoju. Uloga zajednice muslimana u životu osobe s posebnim potrebama je velika, ali često se ostaje samo na moralnoj i prosudbenoj razini, dok je puno manje uložnog napora u pružanju pomoći u ozdravljenju te uključenosti u svakodnevne životne i vjerske obaveze. Osoba sa posebnim potrebama – posebno kod uvjeta života ograničenih u grupama ili ustanovama – često dolazi do egzistencijalnog distanciranja od šire zajednice i same vjere. Islam je osobe s posebnim potrebama uvijek stavljao u povlašteni položaj, što potvrđuju mnogobrojni primjeri kroz povijest Zajednice muslimana. Kur'an i sunnet upozoravaju na kakav način treba graditi brigu

prema osobama sa posebnim potrebama.³ Ukazuju na bezuvjetno prihvatanje, brigu i solidarnost sa osobama s posebnim potrebama. Kroz primjere iz života blagoslovljenog Poslanika uočavamo da je briga prema ovoj populaciji djelovala ohrabrujuće, na bazi tog iskustva mogli su ljudi uspostaviti nove veze jedni prema drugima. Blagoslovljeni Poslanik je osobama s posebnim potrebama davao posebno mjesto i ukazivao im počast.⁴

3 *Nije grijeh slijepcu, niti je grijeh hromu, niti je grijeh bolesnu, a ni vama samima da jedete u kućama vašim, ili u kućama očeva vaših, ili u kućama matera vaših, ili u kućama braće vaše, ili u kućama sestara vaših, ili u kućama amidža vaših, ili u kućama tetaka vaših po ocu, ili u kućama daidža vaših, ili u kućama tetaka vaših po materi, ili u onih čiji su ključevi u vas ili u prijatelja vašeg; nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno. A kad ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i uljudnim. Tako vam Allah objašnjava propise, da biste se opametili! (Vidi: Kur'an, 24:61.)* U ovom kur'anskom ajetu se govori o običnim bolesnicima, slijepim osobama, ili invalidima i hromim osobama, za koje je rečeno da u odnosu na njih ne vrijede mnogi od vjerskih propisa, pa su čak date i olakšice na neke stroge vjerske obaveze poput namaza, posta, hadža i slično. Zbog toga je potrebno uvažiti određene olakšice za takve osobe u svojim životima.; *I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rodacima, i siročadi, i siromasima, i komšijama bližnjim, i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima, i onima koji su u vašem posjedu. Allah, zaista, ne voli one koji se ohole i hvališu.* (Vidi: Kur'an, 4:36.)

4 Džulejbib, r.a., bio je jedan siromašan mladić, poderane odjeće i iscrpljenog lica. Većinu svog života bio je gladan i sam jer nije imao porodicu niti bližnje. Također nije imao ni svoga doma, pa je kao beskućnik spavao u džamiji, a hranio se kako je umio i gdje je stigao. Ipak, bio je jako skroman i povučen. Nikome se nije žalio, već se posvetio robovanju Allahu, zikru i ostalim ibadetima. Jednog dana kraj njega prošao je Poslanik i kazao mu: „O Džulejbibe, što se ne ženiš?“ „Božiji Poslaniče, koja bi se žena za mene udala? Nemam ni imetka, niti sam kakav uglednik?“, odgovorio je Džulejbib, r.a. Isti razgovor ponovio se još dva puta, nakon čega je Poslanik kazao: „O Džulejbibe, idi kod tog i tog ensarije i kaži mu da sam ga poselamio i zatražio od njega da te oženi svojom kćeri.“ Spomenuti ensarija bio je jako poznat i bogat čovjek, te se jako začudio kada mu je došao Džulejbib, r.a., i prenio Poslanikove riječi. I on i žena čudili su se kako da udaju kćer za jednog ubogog siromaha i beskućnika koji nema nikoga i ništa pod kapom nebeskom. Međutim kada je to čula kćerka, kazala je: „Zar ćete odbiti Poslanika i njegov zahtjev. Ne, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša!“ Nakon ovoga, Allah je Džulejbiba, r.a., obasuo blagodatima, i on je izgradio porodicu, kuću i dobio djecu, a sve iskreno i u ime Allaha. Ubrzo je došlo vrijeme bitaka i borbe, pa se Džulejbib, r.a., među prvima odazvao u boj i hrabro se borio. U bici je ubio sedam mušrika, ali je na kraju poginuo. Poslije bitke bila je velika gužva i ljudi su nabrajali imena onih koji su poginuli te zaboravili spomenuti Džulejbiba, r.a., jer on nije bio niti poznat niti bogat. Ali nije ga zaboravio Poslanik. On je uzviknuo: „Nema mi Džulejbiba, r.a.“ Kada ga je našao u prašini, Poslanik je otrsao pijesak s njegovog lica i govorio: „Ubio si ih sedam, pa poginuo? Ti si od mene, a ja od tebe, ti si od mene, a ja od tebe, ti si od mene, a ja od tebe.“ (Više v.: Aid el-Karni, *Ne tuguj*, Bookline, Sarajevo, 2007., str. 168-169.). Drugi primjer: Božiji Poslanik je upoznao ženu koja se žalila da pati od epileptičnih napada. Ona je izrazila zabrinutost da njeno tijelo postaje izloženo očima drugih ljudi tokom tih napada. Poslanik joj je ponudio dva rješenja: da moli Gospodara za njeno ozdravljenje, (da ozdravi) ili da moli Gospodara da joj podari džennet, ali da ona strpljivo podnese svoje stanje bolesti. Ona je odlučila da se i dalje nosi sa stanjem u kojem se nalazi sa strpljenjem, ali je zamolila Poslanika da moli Gospodara da joj tijelo ne bude izloženo očima drugih ljudi. Ova priča pokazuje tri važne vrijednosti. Prvo, ona pokazuje vrijednost strpljivosti od strane osoba s invaliditetom. Što je još važnije, potvrđuje pravo pojedinaca da skrenu pažnju na svoje posebne potrebe i da se izjasne za svoja prava kao pitanje socijalne pravde, te ukazuje na važnu ulogu zagovaranja i na potporu koju šira zajednica treba osigurati za pojedinca. (Više v.: Maysa S. Bazna i Tarek A. Hatab, *Invaliditet u Kur'anu*, University Columbia, Columbia 2003., str. 20-26.).

Islam se protivi predrasudama prema bilo kojoj skupini ljudi, te se protivi isključivanju bilo koje skupine ljudi iz života zajednice. Kur'an se obraća cijelom čovječanstvu skrećući im pažnju da ih je Dragi Bog sve stvorio od jednog čovjeka i jedne žene, odnosno da su svi na ovom svijetu braća i sestre⁵, što znači da su svi jednaki i da su sva ljudska bića stvorena kroz isti proces.⁶

Vjerom se naglašavaju jednaka prava svakog ljudskog bića i zahtijeva njihovo uzajamno poštovanje. Svako biće zaslužuje ljubav, brigu i poštovanje, jer Allah je najveći Pomagač⁷, Zaštitnik⁸, Dobročinitelj i Hranitelj, od Njega je svaka blagodat, Onaj Koji olakšava bolove i teškoće⁹, Njemu se svako obraća u nevolji¹⁰, a ta činjenica se ne mijenja kada je osoba s posebnim potrebama u pitanju. Dragi Bog je naredio vjernicima da prihvate sve ljude bez obzira na njihov bilo kakav nedostatak, invaliditet, i da ih uključe u sva društvena zbivanja, i udovolje njihovim potrebama. To je dužnost i odgovornost svakog pojedinca.

Islam nije individualistička vjera, već vjera zajednice u kojoj svako komunicira sa svakim i svako ima svoje mjesto. Svako ima odgovornost da doprinese shodno svojim sposobnostima. Islam poziva na zaštitu prava osoba s invaliditetom, uključujući i ljude koji su slijepi,¹¹ što uključuje i osobe s bolestima općenito. Danas, svaka osoba s bolesti ili invaliditetom zna da bi njegova prava shodno vjerskom nauku trebala biti zaštićena.¹²

5 Vidi: Kur'an, 49:13.

6 Vidi: Kur'an, 25:54., 21:30., 55:14. Zatim: *Allah vas stvara od zemlje, zatim od kapi sjemena, i najzad vas čini muškarcima i ženama.* (Vidi: Kur'an, 35:11) *Koji sve savršeno stvara, koji je prvog čovjeka stvorio od ilovače – a potomstvo njegovo stvara od kapi hude tekućine, zatim mu savršeno udove uobliči i život mu udahne - i On vam sluh i vid i pameti daje - a kako vi malo zahvaljujete!* (Vidi: Kur'an, 32:7-9)

7 Vidi: Kur'an, 3:150., 4:45.

8 Vidi: Kur'an, 3:150., 2:257.

9 Vidi: Kur'an, 27:62.

10 *Allah! To ime označava blagost i brigu, pomoć i potporu, ljubav i dobrotu: "Od Allaha je svaka blagodat koju uživate."* (Vidi: Kur'an, 16:53.), *Reci (Muhamede): „On je Allah - Jedan! Allah je Onaj Kome se svako u nevolji obraća! Nije rodio i rođen nije, i Njemu niko ravan nije"* (Vidi: Kur'an, 112: 1-4)., Više v.: Mustafa Jahić, *Allahova lijepa imena, Takvim 2009.*, El-Kalem - Rijaset Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2009., str. 61-78.

11 Više v.: Fahmi M.S., *Socijalno ponašanje za osobe s invaliditetom*, Al-maktab al-jamaai, Kairo, 1998., str. 3-18.

12 *O vi koji vjerujete! Neka se ljudi ne rugaju ljudima, možda su bolji od njih; niti žene ženama, možda su bolje od njih. I ne kudite se niti vrijeđajte nadimcima. Loše je ime griješenja poslije vjerovanja. A ko se ne pokaje - pa ti takvi su zalimi.* (Vidi Kur'an, 49:11) U samo dva ajeta sure Hudžurat (11,12) nailazimo na visoke etičke principe na kojima počiva međusobna komunikacija: nema klevetanja jedni drugih, ruganja, zvanja ružnim nadimcima, nema međusobnog sumnjičenja, uhođenja/špijuniranja, ogovaranja; zatim v.: Admir Muratović, *Medinska povelja i ljudska prava*, El-Kelimeh, Novi Pazar, 2008.; Halil Mehtić, *U*

Poruka Gospodara je univerzalna poruka, upućena svim ljudima, iz koje nije niko isključen, bogati ili siromašni, stari ili mladi, veliki ili ponizni, znani ili neznani. Stoga, osobe s invaliditetom ili bolesne osobe ne bi smjele biti izolirane od društva, već živjeti život kao svaki normalan čovjek na ovom svijetu.

Prije spuštanja, dolaska posljednje Objave, u neznabožačkom arapskom svijetu osobe s invaliditetom su bili žrtve, diskriminirane i marginalizirane, a posebno osobe oštećenog vida.¹³ Zbog nedostatka vrijednosti i morala arapsko društvo je imalo negativne stavove o svim bolesnim osobama, pa i osobama s određenim invaliditetima. One su smatrane bezvrijednima, uvijek su zanemarivane, a izbjegavane su čak i zbog straha od „zaraze“. Tadašnji Arapi bi čak izbjegavali jesti s bolesnim ljudima, pa i sa slijepim i osakaćenim osobama, iako je to tjelesni invaliditet koji ne prenosi zarazne bolesti. Međutim oni nisu bili jedini narod s tim nemoralnim tradicijama, i drugi narodi su bili jednako nemoralni prema osobama s invaliditetom, odnosno prema novorođenčadima s invaliditetom.¹⁴

U ranijim društvima, ljudi su osjećali da su starije osobe i osobe s invaliditetom bezvrijedni i da ih treba izbjegavati. To je povećavalo osjećaj izoliranosti, što je kod nekih osoba s invaliditetom izazivalo veliku bol i tugu koju su osjećali do smrti. Zbog negativnih stavova društva prema osobama s invaliditetom, osoba često razvija stavove straha i bijesa prema njihovim društvima i životu općenito.¹⁵ Spuštanjem posljednje Objave taj odnos prema osobama s invaliditetom se poboljšao, odnosno potcrtano je da vjera doslovno podrazumijeva jednakost svih ljudi i jednak odnosa prema svakom čovjeku. Poslanik Muhammed, alejhi-s-salam, uspio je probuditi istinske vrijednosti i moral kod ljudi, te ukloniti

ozračju Kur'ana, Bemust, Zenica, 2006.; Ali Bulač, *Islam i demokracija – teokracija i totalitarizam*, Ljiljan, Sarajevo, 1995.

13 Navedeno prema tekstu: Abdulelah Almusa, Kay Ferrell, *Sljepoća u islamu*, Sveučilište u Northern Colorado, New Orleans, Louisiana, 2004., str. 4.

14 Spartanci su prakticirali da slijepu i nesavršenu djecu postave u pustinju Taygetus planine i ostave ih da gladuju, a u Ateni su stavljali u glinene posude i lijevo od puta, te u Rimu, košare su se prodavale na tržištu, tako da su nemoćnu djecu stavljali u njih i puštali da plutaju na rijeci Tiber u kojoj su se utapali. (Više v.: Berthold Lowenfeld, *O sljepoći i slijepim osobama*, Američka zaklada za slijepe, New York, bez godine izdanja, str. 129-130)

15 Ibid., str. 129.

ono što je bilo loše među ljudima. Osobe s invaliditetom su dobili prava i povlastice, uključujući i pravo na normalan život, baš kao i svi drugi. Blagoslovljeni Poslanik potiče interakciju ljudi s bolesnim osobama i osobama s invaliditetom. Smjernice za interakciju između različitih društvenih skupina, uključujući osobe s invaliditetom su savremene metode koje se ravnaju prema istinskom razumijevanju potencijala i sposobnosti svake skupine i uzajamnog poštivanja. Kao vođa, Poslanik, alejhi-s-selam, obrazovao je svoje ljude da shvate i prihvate važnosti inkluzije osoba s teškoćama u razvoju i rješavanju njihovih potreba. Koristio je „poseban jezik“ kojim je pokazivao da cijeni te osobe kao osobe, a ne kao osobe s invaliditetom. U sedmom stoljeću kada je Poslanik probudio arapski narod, pokazao im istinu, invalidne osobe su doživile prosvjetljenje i to s dalekosežnim učincima. Do tada većine medicinskih nauka drevnog svijeta¹⁶ su bile izgubljene ili uništene. Arapska „renesansa“ je donijela novo svjetlo za medicinu, te se počinju liječiti razne bolesti.¹⁷

Prva bolnica za slijepe osobe se nalazila u Siriji. Arapi su otvorili bolnice u Damasku i Kairu, gdje su bile smještene i sobe za predavanja, gdje su stručnjaci iz područja medicine i duhovne njege podučavali osobe za rad sa spomenutom populacijom, što je dovelo do unapređenja medicinske i duhovne brige za osobe s posebnim potrebama.¹⁸

Poslanik i njegovi ashabi su učestvovali u mnogobrojnim bitkama. Mnogobrojne bitke i osvajanja su iza sebe ostavile mnoštvo ubijenih, ranjenih, osakaćenih, siromašnih, jetima, bolesti, postraumatskih poremećaja, odnosno mnoštvo osoba s posebnim potrebama. Mnogo je onih koji su bili zarobljeni, pa oslobođani, a otkup za slobodu¹⁹ je značio djelovati u smislu unapređenja islama, njegovih zakonitosti i blagodati. Za vrijeme i poslije rata, u doba Poslanika bilo je onih koji su brinuli o osobama koje su osjetile posljedice rata. U doba Poslanika osniva se „rat-

16 Više v.: Srboj Živojinović, *Bolesti drevnih ljudi*, Srpska književna zadruga Beograd, Beograd, 1984.

17 Ross I., *Putovanje u svjetlo: Priča o obrazovanju slijepih*, Appleton-Century-Crofts, Inc, New York, 1951., str. 29.

18 Rosse ističe da su daroviti arapski znanstvenici proučavali bolesti oka tokom osmog stoljeća. Godine 1497. Isa ibn Ali objavio je čuvenu knjigu iz oftalmologije u Veneciji pod nazivom „Memorandum za oko liječnicima“ (Više v.: Ibid., str. 38.).

19 Rašid Ahmad Čaudhry, *Stories from early Islam* (Golden Deeds of Muslims), Verlag der Islam Genfer str. 11, Frankfurt am Main, Germany, 2012., str. 30.

na bolnica“, koja je ranjenim i pogođenim značila ono što danas znače najsavremeniji zdravstveni centri, bolnica, rehabilitacija, duhovna nje-ga, sirotište, centar za socijalni rad, savjetovalište itd. Njen osnivač bila je prva doktorica, medicinska sestra, socijalni radnik, duhovni njegovatelj u vjeri, Rufejda el-Eslemije.²⁰

U prvoj zajednici muslimana svi muslimani su bili jednako tretirani, bili su u istom položaju, ali su slabi, osobe s invaliditetom, uživali mnogo veću pažnju. Kada su u kasnijim stoljećima nastala raslojavanja u zajed-nici, osobe s posebnim potrebama su uvijek u njoj imale duhovnu i sva-ku drugu podršku. Iz Poslanikovog oproštajnog govora jasno se nazire da on i u posljednjim danima svog života traži da se ispoštuje svačije pravo,

20 Rufejda je rođena u rodu Beni Eslem, jednom od ogranaka plemena Hazredž. Njen otac Sa'ad posjedovao je tada vrlo rijetko i dragocjeno umijeće – vještinu liječenja ljudi. Sa'ad je bio poznati jesribski liječ-nik, a uvidjevši izvrsnost umnih, socijalnih i moralnih sposobnosti svoje kćeri, svoje medicinsko znanje prenio je upravo njoj, angažujući je kao svoju pomoćnicu od njene rane mladosti. Ubrzo je svojom oz-biljnošću i predanošću liječničkom pozivu, i sama Rufejda zadobila priznanje i povjerenje cijele zajed-nice. Zahvaljujući upravo tom umijeću i stečenom statusu, Rufejdina uloga u prvoj muslimanskoj zajed-nici, a time i u historiji islama, ali i historiji općenito, bila je od izuzetne važnosti. Nakon uspostavljanja Islamske države u Medini, Rufejda je, uz Poslanikovu podršku, u potpunosti preuzela na sebe dužnost zbrinjavanja bolesnih i povrijeđenih stanovnika novoformirane države. U tu svrhu je odmah pored Po-slanikove džamije podigla šator, zapravo uspostavila bolnicu, gdje je bolesnima pružala potrebnu njegu. Iskazivajući izuzetne liderske i organizacijske sposobnosti, radi što efikasnijeg funkcionisanja te svoje-vrsne zdravstvene ustanove, pokrenula je prvu školu za medicinske sestre, gdje je određeni broj žena i djevojaka poučavala kliničkim vještinama, osposobljavajući ih da zajedno s njom pružaju medicinsku pomoć. Pokazujući istančanu zdravstveno-socijalnu svijest, Rufejda nije ograničavala svoje djelovanje samo na zdravstveno zbrinjavanje bolesnika u medinskoj „bolnici“ već je odlazila u zajednicu pokušavajući da riješi socijalne probleme koji su dovodili do određenih oboljenja. Zapravo, ona se stavila na raspolaganje svim članovima zajednice kojima je bila potrebna pomoć, kako bolesnima i povrijeđenima tako i siromašnima, osobama s posebnim potrebama, i naročito siročadima. Veliki trud je ulagala u bri-gu oko siročića, pazeći na njih, njegujući ih i poučavajući. Uvijek ljubazna i puna saosjećanja, Rufejda nije bila samo prva liječnica i prva medicinska sestra u historiji islama već i izuzetna socijalna radnica. Ipak, vrhunac njenog djelovanja, kada je njen odlučni i hrabri karakter dolazio do naročitog izražaja, ostvario se u vrijeme krvavih bitaka i ratova koji su se često nadvijali nad mladom islamskom državom. Kao ratna medicinska sestra, zbrinjavajući ranjene muslimanske borce, Rufejda je bila izravni sudionik svih važnih bitaka koje su vodili Poslanik i njegovi ashabi. Njen šator, „ratna bolnica“, bio je upečatljiv na bojištima Bedra, Uhuda, Hendeka, Hajbera. Sam Poslanik upućivao je ranjenike u „ratnu bolnicu“, gdje se o njima brinula Rufejda s grupom hrabrih medicinskih sestara i bolničarki. Kada je za vrijeme Bitke na Hendeku, Sa'ad ibn Muaz bio pogođen strijelom, Poslanik je naredio da ga odnesu u Rufejdin šator, postavljen uz samu borbenu liniju, gdje ga je on obilazio po nekoliko puta na dan. Rufejda je izvadila strijelu iz Sa'adove podlaktice i uspješno stabilizovala njegovo stanje. Pred polazak muslimanske vojske na Hajber, Rufejda je s grupom medicinskih sestara otišla kod Poslanika, tražeći od njega dozvolu da i one pođu zajedno s vojskom: „O Allahov Poslaniče, želimo krenuti s tobom u bitku da zbrinjavamo ranjenike i pomognemo muslimanima koliko god možemo!“ Uz Poslanikov blagoslov, krenule su. Na ovaj način je Poslanik, koji je inače posebno cijenio i poštovao Rufejdu el-Eslemiju, odao javno prizna-nje njenoj medicinskoj djelatnosti i njenom izuzetnom ukupnom doprinosu“. (Više v.: Azra Hasanović, *Rufejda (Prva medicinska sestra)*, Udruženje Sumejja u BiH, broj 37., Tuzla, april 2011., str. 7.).

jer čitavo njegovo djelovanje je praktičan život vjernika, odnosno način vjernikovog života u kome se poštuje svaki ljudski život bez obzira na izgled, što treba da bude model života svakog vjernika.

Veliku ulogu za pružanje pomoći slabim osobama imao je Bejtul-mal, institucija koja simbolizira brigu zajednice za sve potrebe, osnovana u prvoj zajednici muslimana. Ova institucija i danas djeluje u svim muslimanskim zemljama, a svrha joj je i danas ista, pomoć onima kojima je pomoć najpotrebnija. Iz Bejtu-l-mala finansirali su se siromašni, pomagali bolesni, iznemogli, invalidi, finansirale se gradnje bolnica, institucija za potrebe stjecanja znanja itd.

Egipat, „Zemlja slijepih”, kako su ga nazivali, bio je prva zajednica gdje su se pripremale slijepe osobe da postanu znanstvenici koji će zaradivati sredstva za život. Prvi univerzitet koji je osnovao studije za slijepe je bio univerzitet Al-Azhar u Kairu, 970. godine, gdje su studije trajale po dvanaest godina i način podučavanja je bio recitacija-govor.²¹ Ova inicijativa, kojom je dopušteno da slijepe osobe idu na studij sa svojim vršnjacima, imala je pozitivan utjecaj na živote tih ljudi, kao i na njihove vršnjake, te cijelo okruženje u kojem su živjeli. Univerzitet Al-Azhar postao je model uspješnog i značajnog univerziteta za ostale muslimanske, pa i druge zemlje kroz historiju, koji egzistira i dan-danas.

Jednakost među ljudima²² je temeljno načelo gdje se svi ljudi nastoje ostvariti, što vjera ističe kao jedan od najvažnijih aspekata društva. Ravnopravnost u vjeri se ne temelji na bogatstvu, nacionalnosti, spolu te

²¹ Više v.: Farrell G., *Priča o slijepoći*, Harvard University Press, Cambridge, 1956.

²² „Suština svih ljudskih prava u islamu leži u jednakosti svih ljudi na Zemlji bez obzira na sve razlike među njima. Ovu suštinsku jednakost među ljudima Kur'an uzima za istinu koju stalno ističe i učvršćuje i na taj način otklanja sve moguće izvore diskriminacije među njima. Kur'an traži od ljudi da stalno imaju na umu kako su samo „svi djeca Ademova” i kako je jedina razlika među njima u njihovoj čestitosti i dobroti (takwa). Zapravo, čestitost i jak osjećaj moralne odgovornosti su najbolje i najefikasnije sredstvo za zaštitu ljudskih prava. Ljudska prava su Božiji amanet čovjeku i on je odgovoran za njih. Kao odabrano Božije stvorenje on posjeduje božanske odlike i sposoban je za napredak. Uživati ta prava i slobode, a istovremeno to omogućiti i drugima znači biti privržen islamskoj ideji tevhide, tj. vjeri u Jednog Jedinog Boga. Da bi mogao udovoljiti svojoj obavezi - namjesnika na Zemlji, Bog je stvorio čovjeka da bude slobodan i dao mu da raspolaže pravima i dužnostima neophodnim za njegov vlastiti razvoj i afirmaciju života. Ljudi na Zemlji žive u ljudskoj zajednici u kojoj uživaju prava i prema kojoj imaju dužnosti. U cilju valjanog uređenja te zajednice i suživota u njoj Kur'an je ustanovio univerzalna načela”. Više v.: *O islamskom konceptu ljudskih prava*, Ibn Sina - Naučnoistraživački institut, Sarajevo, u: <http://www.ibn-sina.net/bs/component/content/article/147-o-islamskom-konceptu-ljudskih-prava.html> (Pogledano 26.11.2014. godine u 23:46:51 sati).

fizičkim, emocionalnim ili mentalnim sposobnostima, već se temelji na imanu, odnosno pokoravanju Allahu i izvršavanju Njegovih zapovijedi, sveukupnom odnosu prema Bogu i svijetu.²³

Osnovna dva izvora islama, Kur'an i sunnet, jamče odgovarajuće društvo, koje je izgrađeno na moralnim vezama ljubavi i samilosti²⁴, za osobe s invaliditetom. U ovom okruženju, oni su u mogućnosti iskoristiti svoje sposobnosti kako bi postigli svoje ciljeve. U očima vjernika, osoba s invaliditetom je osoba koja ima odgovornost baš kao i bilo koja druga osoba u zajednici.²⁵

Muslimansko društvo trebalo bi biti poznato po svojim pozitivnim stavovima prema osobama s invaliditetom. Tokom šestog i sedmog stoljeća, muslimanske halife (vođe), Omer ibn el-Hattab (634 -644), Abdulmelik ibn Mervan (685-705) i Omer ibn Abdulaziz (717-720), dali su poseban doprinos za bolesne ljude i one s teškoćama u razvoju, uključujući i pružanje socijalnih usluga. Omer Ibn Abdulaziz je u vrijeme svog djelovanja brinuo o svim osobama s posebnim potrebama. On je, npr., svakoj slijepoj osobi dodijelio slugu, vodiča, dok je svakoj osobi s tjelesnim invaliditetom dodijelio osobu koja je brinula o njihovim potrebama. Na takav način osobe s posebnim potrebama su mogle sudjelovati u istim društvenim aktivnostima kao i njihove porodice i rodbina, bez osjećaja da su oni neki „drugi“, odnosno bitno drugačiji.²⁶

Kur'an, kao univerzalna poruka svim ljudskim bićima, ne pravi razliku među ljudima, jer Allah je svakog čovjeka stvorio u najljepšem liku i obliku²⁷, a ono što pravi razlike među ljudima su vjerovanje i činjenje dobrih djela.²⁸ Bog ne gleda izgled tijela ili nastupe, već gleda u srca lju-

23 Više v.: Adnan Silajdžić, Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammeda, a.s., *Takvim*, Predsjedništvo udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986., str. 31-40.

24 Seid Ismail Ali, „Vjerovjesnikov, s. a. v. s., sunnet kao izvor islamske pedagogije“, u: Seid Ismail Ali, Jusuf el- Karadavi i Muhammed Selama Gabari, *Dimenzije sunneta*, izbor i prijevod Zuhdija Hasanović, el-Kalem i CNS, 2012., str. 61.

25 *Allaha spominjite, i stojeći, i sjedeći, i ležeći.* (Vidi: Kur'an, 4:103.).

26 Više v.: Fahmi M.S., *Socijalno ponašanje za osobe s invaliditetom*, str. 3-18.

27 Vidi: Kur'an, 95:4.

28 Vidi: Kur'an, 95:5-6.

di.^{29,30} S druge strane, kako smo rekli, Allah ljude iskušava i bolešću, fizičkom ili psihičkom, vanjskom ili unutrašnjom, na šta je skrenuo pažnju u Svojoj mudroj Knjizi.³¹ Iskušenja su ispit ljudske strpljivosti i spremnosti na dobročinstvo.³² Bog Svojim iskrenim robovima daje iskušenje kao nagradu³³ a ne kao kaznu, što je čest slučaj razumijevanja sintagme invaliditeta. Strpljivost i izdržljivost predstavljaju veliki ljudski potencijal, što potvrđuju osobe s posebnim potrebama³⁴, a posebnu odgovornost i zadaću, odnosno brigu prema njima imaju zajednica, institucije društva i države.³⁵ Kur'an se posebno osvrće na kategoriju osoba s posebnim potre-

29 Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: „Zaista Allah ne gleda u vaša tijela i izgled, nego gleda u vaša srca.“ Postoji i predaja: „...nego gleda u vaša srca i vaša djela.“ (Vidi: Muslimova zbirka hadisa, izbor Zekijjuddin Abdu-l-Azim el-Munziri ed-Dimišk, br. 2564.). Ovaj hadis upućuje na isto na što upućuje i ajet: *O ljudi, Mi smo vas stvorili od jednoga čovjeka i žene, i učinili smo vas narodima i plemenima da se međusobno upoznajte. Zaista je najplemenitiji kod Allaha onaj koji Ga se najviše boji.* (Vidi: Kur'an, 49:13.). Uzvišeni Allah ne gleda u tijela Svojih robova, jesu li krupna ili sitna, čvrsta ili krhka, niti u porijeklo, je li jako ili neznatno, već gleda u njihovu bogobojaznost. Ko je bogobojazniji, tj. ko je dosljedniji naredbama svoga Gospodara i kreposniji u klonjenju od Njegovih zabrana, bliži je Uzvišenom Allahu. Hadis nikako ne znači da je bitno samo šta je u srcu, bez obzira na djela koja se čine, kao što se to može čuti od nekih ljudi koji time opravdavaju svoje grijehenje. Hadis upućuje na to da je srčana namjera osnova svakoga posla.

30 *Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljelih odvrćate, i u Allaha vjerujete.* (Vidi: Kur'an, 3:110.). *One koji su se Allahu i Poslaniku i nakon zadobijenih rana odazvali, one između njih, koji su dobro činili i bogobojazni bili – čeka velika nagrada.* (Vidi: Kur'an, 3:172.). Vidi: Kur'an, 2:195., 2:58., 2:112., 18:30-31., 10:26., 2:277.

31 Vidi: Kur'an, 2:155-156.

32 Vidi: Kur'an, 2:148.

33 Allah u kudsi-hadisu kaže: „Kad stavim u iskušenje čovjeka bolešću, pa mi izriče hvalu i trpi, dignut će se iz postelje bez grijeha kao od majke rođen. Stvoritelj će reći melekim - čovjekovim pratiocima: »Ovoga roba sam spriječio od ibadeta i stavio ga u iskušenje (bolešću). Pišite mu nagrade kako biste pisali da je bio zdrav!“ (Vidi: Fejzulah Hadžibajrić, Četrdeset kudsi-hadisa, *Glasnik VIS-a*, Sarajevo, 1975., br 11-12., str. 515-519.). *A ti obraduj izdržljive, one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: 'Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!'“* (Vidi: Kur'an, 2:155-156) „Vehb ibn Munebbih rekao je: „Čovjek neće u potpunosti shvatiti i razumjeti vjeru sve dok iskušenje i nedaća ne bude smatrao kao blagodat, a blagostanje i bezbrižnost nedaćom, tako da, kad je u nevolji, očekuje olakšanje i razgalu, a kada uživa u blagostanju, očekuje nevolju.“ A Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Kada na Sudnjem danu budu dijeljene nagrade onima koji su bili u iskušenjima i nedaćama, oni koji su na dunjaluku bili pošteđeni, poželjet će da su im kože bile cijepane i rezane makazama.“ (Hadis Bilježi Tirmizi). Allah kaže: „Kome oduzmem nekog dragog na dunjaluku, pa se on strpi, zauzvrat ću mu podariti Džennet.“ U drugom vjerodostojnom hadisu navodi se: „Kome oduzmem vid, imat će Džennet za nagradu.“ (Više v.: Aid el-Karni, *Ne tuguji*, Bookline, Sarajevo, 2007., str. 109.).

34 Primjer Ejjuba, a.s.: *Mi smo znali da je on izdržljiv; divan je rob on bio i mnogo se kajao!* (Kur'an, 38:44), *I Ejjubu se, kada je Gospodaru svome zavapio: „Mene je nevolja snašla, a Ti si od milostivih najmilostiviji!“; odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju.* (Kur'an, 21:83,84) *I sjeti se roba Našeg Ejjuba kada je Gospodaru svome zavapio: „Šejtan me na zlo navraća i misli lažne mi uljeva!“ „Udri nogom o zemlju - eto hladne vode za kupanje i piće!“; i Mi smo mu iz milosti Naše čeljad njegovu darovali i još toliko uz njih, da bude pouka za one koji imaju pameti.* (Vidi: Kur'an, 38:41-43)

35 Mustafa Necati Bursali, *Hazreti Omer*, Novi Pazar, 2006., str. 90-92.; Vidi: Kur'an, 2:177.; Više v.: Halid

bama, što nam potvrđuju Njegove riječi u suri „Abese“. Povod za objavu sure Abese je primjer Poslanikovog odnosa prema slijepcu, kada Poslanik nije pružio potpunu pažnju tragaocu za Istinom, te doživljava kritiku Objavom, kako ju je jedan od islamskih učenjaka nazvao „kur'anski ukor”.³⁶ To je bio slučaj sa Abdullahom ibn Umm Maktum³⁷, jednim od ashaba Poslanika, koji je rođen slijep. On je bio mujezin³⁸ Poslanika i njemu bi Poslanik povjeravao sve vrste poslova kada bi napuštao mjesto, predvođenje namaza, upravljanje gradom Medinom. Navedeni primjer uključuje idealni muslimanski odnos prema kvalificiranju čovječanstva: stvarna zasluga ljudi je u stepenu u kojem traže istinu, a Abdullah je bio na putu traženja istine. Od toga dana Poslanik nije prestao biti posebno velikodušan prema Abdullahu ibn Umm Maktumu³⁹, kao i drugim oso-

Muhamed Halid, *Ljudi oko Poslanika*, Sarajevo, 2006., str. 86.

36 Muhamed Asad, *Poruka Kur'ana*, Maktaba Jawahar Ul Uloom, Lahore, Pakistan, 1980., str. 930.

37 U Kur'anu istinito kazivanje o Abdullahu ibn Umm Maktum je opisana u prvih šesnaest ajeta sure Abesa. On je jedan od Poslanikovih ashaba koji je rođen slijep. Abdullah ibn Umm Maktum je jedan dan došao do Poslanika i pitao ga da pročita ajete iz Kur'ana. On je rekao: „O Allahov poslanice, poduci me onome što je Allah tebe podučio.” Poslanik se namrštió i okrenuo od njega. On je okrenuo pozornost od njega, a usmjerio je na skupinu Kurejšija, pozivao ih u islam, u nadi da će postati muslimani i tako ojačati misiju. (Više v.: Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Skraćeni tefsir amme-džuza*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 1998., str. 21-26.). Abdullah ibn Umm Mektum nije bio samo drug (ashab) Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., na osnovi povijesnih izvora poznato je da je ovaj slijepi čovjek Božijeg Poslanika zamijenio u državničkim poslovima dva puta, a da je trinaest puta predvodio zajedničku molitvu za vrijeme ratnog odsustva Božijeg Poslanika. Čak je sudjelovao i u oružanim borbama. Između ostalih i u onoj na Kadisiiji protiv Perzijanaca, tražeći da on nosi zastavu. Inače, bio je rođak Hatidže, najviše voljene i prve supruge Božijeg poslanika Muhammeda, a.s. Puno ime ovog slijepog čovjeka je Abdullah b. Šurejh b. Malik b. Rebi'a, Fihri, iz plemena Benu Amir. (Više v.: Martin Lings, *Muhammed, život Vjerovjesnika islama zasnovan na najranijim izvorima*, Conectum, Sarajevo, 2005., str. 192.) On se namrštió i okrenuo, zato što je slijepac njemu prišao. A šta ti znaš možda će se on očistiti, ili opomenuti pa da mu opomena koristi. A što se tiče onoga koji je bogat ti se njemu okrećeš, a ti nisi odgovoran da se on ne očisti. A što se tiče onoga koji ti je došao žureći, a on se boji, ti njega zanemaruješ. Ne čini tako! Zbilja je to pouka, pa ako hoće, opomenut će se, na listovima cijenjenim, uzvišenim, čistim, u rukama izaslanika, časnih, čestitih. (Vidi: Kur'an, 80:1-16.).

38 Prenosi se da je Ibn Omer, r.a., rekao: „Allahov poslanik je imao dvojicu mujezina Bilala i Ibn Umm Maktum, koji je bio slijep”. A u drugoj predaji stoji: Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: „Ibn Umm Maktum, kao slijep čovjek, bijaše mujezin Allahovom poslaniku.” (Više v.: Ahmed Mehmedović, *Tako je govorio Muhammed Resulullah*, DP Grafičar, Tuzla, 1991., str. 106-107.).

39 Abdullah ibn Umm Maktum je bio među muslimanima koji su došli iz različitih mjesta da sudjeluju u Bici Al-Qadisiyyah. Kad je vojska stigla u Al-Qadisiyyah, Abdullah ibn Umm Maktum se istaknuo, obućen u kaput od oklopa i potpuno spreman da sudjeluje u bici. Iako su ga izostavili iz borbe, Abdullah Ibn Umm Maktum nije bio zadovoljan što boravi među onima koji su ostali kod kuće, dok su se drugi morali boriti. On je za sebe na bojnopolju rekao: „Stavite me između dva reda (...) jer ja sam slijep i ne mogu pobjeći.” Sudjelovao je u nekoliko bitaka prije nego što je ubijen na bojnopolju držeći zastavu muslimana. (Više v.: Maysaa S. Bazna i Tarek A. Hatab, *Invaliditet u Kur'anu*, University Columbia, Columbia 2003., str. 13.)

bama koji su bili iskušavani od njihovog Gospodara. Bog Dragi vodi brigu o svakom Svom stvorenju, a posebno o osobama s posebnim potrebama na način da obavezuje vjernike da brinu o bolesnima, gdje velika odgovornost ostaje na zajednici vjernika. On zahtijeva da se prema takvima odnosi na najbolji mogući način, te zabranjuje izrugivanje i ogovaranje osoba sa određenim vidom invaliditeta.⁴⁰ Osobe s posebnim potrebama su osobe kao i svaka osoba bez invaliditeta, imaju isto dostojanstvo⁴¹, sva ljudska prava, Bog ne dozvoljava diskriminaciju pa ni u izvršavanju obaveza prema Njemu, u smislu praktičnih dužnosti, kao što su: namaz, post, hadž, zekat, ali je propisao olakšice za takve osobe.

Muslimani koji imaju tjelesni invaliditet, ali su „mentalno zdravi“ sudjeluju u svim aspektima vjerskog života. Prilagodbe mogu sebi priuštiti tokom molitve (namaza) ili tokom izvršavanja bilo koje druge praktične dužnosti, npr. klanjati namaz sjedeći ili ležeći, na raspolaganju su im alternativni oblici izvršavanja dužnosti. Kur'an opisuje vjernike kao ljude koji slave i hvale Allaha stojeći, sjedeći i ležeći, što nam govori da muslimani koji imaju poteškoća u obavljanju pokreta svakodnevne molitve, namaza, mogu napraviti prilagodbe da obave namaz u poziciji koja njima odgovara, njihovom zdravstvenom stanju, ali odgovornost sa njih ne spada.⁴² U slučaju da ne mogu sami izvršiti praktične dužnosti, dužnost je na pratiocu, njegovatelju, da mu pomogne. Ako čovjek može čuti poziv na namaz, onda on mora obavljati namaz u džamiji. Možemo navesti primjer susreta Poslanika i slijepca, kojemu je Poslanik rekao: „Ako čuješ poziv na namaz, onda odgovori pozivu.“⁴³

Kur'an govori o poticajima na zaštitu prava i dostojanstva slabih članova društva, gdje, zasigurno, spadaju i osobe: slijepi, nijemi, gluhi, hro-

40 *O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se ne pokaju – sami sebi čine nepravdu.* (Vidi: Kur'an, 49:11.).

41 Vidi: Kur'an, 17:70., 5:48., 11:118., 49:13.

42 Vidi: Kur'an, 2:286., 2:184., 9:60., 3:97.

43 Jedan od prijatelja Božijeg Poslanika Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je slijep čovjek došao do Božijeg Poslanika, a.s., i pitao ga: „O, Allahov Poslaniče, ja nemam nikoga ko bi me mogao voditi do džamije, pa mogu li ja molitvu obaviti (klanjati) kod kuće?“ Božiji Poslanik mu je dopustio i slijepi ashab (drug Božijeg Poslanika) krenuo je, a onda ga je Božji Poslanik, a.s., pozvao i upitao ga: „...a čuješ li ti poziv (ezan) na molitvu (namaz)?“ Slijepi reče: „Da.“ Božiji Poslanik je tada rekao: „Onda, za tebe ne nalazim opravdanje“. (Vidi: Ebu Davud, *Sunen*, el-Mekteba el-asrija, Bejrut, I, str. 151.)

mi, slabi, siromašni, odnosno osobe s posebnim potrebama.⁴⁴ Kur'an poziva vjernike da svojim djelovanjem poboljšaju stanje u društvu, slabih i ugroženih, da stanu u odbranu njihovih prava, da ih gledaju kao braću i sestre⁴⁵, jer svi ljudi pripadaju jednoj ljudskoj porodici, ova jednakost je biološkog porijekla, gdje treba da bude i jednakost i ljudsko dostojanstvo svima zajedničko.⁴⁶

Muslimani, u slučaju odbijanja pomoći kako bi zaštitili one koji su slabi, nemaju moralno opravdanje. Poslanik je poticao društvenu zajednicu prema svojim slabim članovima, pa čak i u pogledu namaza ukazivao je predvodnicima da skrate učenje u namazu jer ima slabih, starih i bolesnih.⁴⁷

Muslimanski vladari su dostigli velike napretke u pružanju socijalne brige za osobe s invaliditetom. Ranije spomenuti Omer bin Abdulaziz je pozvao svoje sugrađane da dadnu svoj doprinos na polju poboljšanja kvalitete života osoba s invaliditetom, da im pomognu u njihovim svakodnevnim aktivnostima, i svakoj slijepoj osobi dodjeljuje pratioća. Zalaganje za prava osoba s posebnim potrebama kroz savjetovanje, vođenje, rehabilitaciju i obrazovanje su jasno izdefinisani u Kur'anu i Sunnetu. Osobe s posebnim potrebama nikada ne bi trebale biti isključene, ni u kom pogledu, u društvenom životu vjernika.

Nažalost, danas, unatoč svim naporima, muslimani s invaliditetom često se osjećaju marginalizirani i isključeni iz muslimanskog života u zajednici, posebno u onim zemljama gdje su muslimani manjinski narod. U BiH muslimani čine znatan procenat stanovništva, i mada su im prava zagarantovana međunarodnim dokumentima i Ustavom Bosne i Hercegovine⁴⁸, brigu o muslimanima invalidima prirodno bi trebale posebno preuzeti institucije Islamske zajednice.

44 Vidi: Kur'an, 4:75.

45 Vidi: Kur'an, 49:11-13.

46 Više v.: Maysaa S. Bazna i Tarek A. Hatab, *Invaliditet u Kur'anu*, University Columbia, Columbia 2003., str. 8-13.

47 Poslanik je upozorio predvodnike u namazu da misle na ljude u safu, na one koje predvodi u namazu, jer postoji mogućnost da bude onih koji su stari, iznemogli, osobe s posebnim potrebama. (*Buharijina zbirka hadisa*, Hadis bilježi El-Buhari, br. 1.671.).

48 Univerzalna Deklaracija o ljudskim pravima je prvi sveobuhvatni instrument ljudskih prava koji je usvojila globalna međunarodna organizacija 10.12.1948. godine. Univerzalna Deklaracija o ljudskim pravima, Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom, kao i druge konvencije i međunarodni dokumenti, polaze od osnovnog načela da svaki čovjek ima urođena, jednaka, neotuđiva i univerzalna

U posljednje vrijeme Islamska zajednica ulaže određene napore da olakša djelovanje osoba s posebnim potrebama u životu zajednice. U toku je izrada projekta za djecu s posebnim potrebama i u tim smjernicama za brigu prema djeci s posebnim potrebama preporučuje se da se u svim džamijama koje su u izgradnji ili treba da se grade, mektepskim prostorijama i značajnim muslimanskim ustanovama uredi pristup za invalidska kolica. Danas smo svjedoci da većina primarnih medicinskih ustanova, domovi zdravlja, bolnice i slične ustanove za osobe s posebnim potrebama, nemaju riješen adekvatan pristup za te osobe. Tako je i sa školama i drugim javnim ustanovama. Islamska zajednica u BiH ulaže ogromne napore kako ta skupina populacije ne bi bila najzapostavljenija u društvu. Ovome ćemo se vratiti nešto kasnije.

Djeca i mladi sa tjelesnim ili duhovnim invaliditetom imaju pravo kao i svi drugi u njihovoj dobi učiti i naučiti o vjeri. Na tom putu susreću se sa velikim izazovima i poteškoćama, ulažu velike napore kao i njihovi odgajatelji, a to su njihovi roditelji. Svima u muslimanskoj zajednici potreban je trajan odgoj u vjeri, pa tako i djeci sa posebnim potrebama. Djeca sa posebnim potrebama imaju prava da budu uključena u planove i programe muslimanskog vjerskog odgoja i obrazovanja, kao, npr.,

prava koja proizlaze iz dostojanstva ljudskog bića. Bosna i Hercegovina se Ustavom obavezala da će osigurati za sve građane ravnopravno i puno uživanje i ostvarivanje svih ljudskih prava, kao i pravo na zaštitu od diskriminacije po bilo kojem osnovu, pa i po osnovu invalidnosti. Međutim za osobe sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini i dalje su uglavnom nedostupna ljudska prava koja se garantuju međunarodnim dokumentima i Ustavom Bosne i Hercegovine, a koja su definisana i u Standardnim pravilima za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom, koje je 2003. godine usvojilo Vijeće ministara. Procjenjuje se da čak 10% stanovnika Bosne i Hercegovine ima fizičke, senzorne, razvojne, mentalne ili emotivne oblike invalidnosti, a 30% ukupnog stanovništva je posredno ili neposredno pogođeno posljedicama fenomena invalidnosti. Pri tome, većina ovih osoba je i dalje izložena izolaciji i nepotrebnoj patnji zbog stereotipa i staromodnih praksi. Siromaštvo i nezaposlenost najviše pogađa osobe sa invaliditetom, a i oni koji imaju zaposlenje najčešće su na minimalnim primanjima. Gotovo dvije trećine od ukupnog broja odraslih osoba sa invaliditetom žive blizu ili ispod zvanične linije siromaštva. Značajne društvene, obrazovne, ekonomske, fizičke i transportne barijere sprečavaju većinu osoba sa invaliditetom da uživaju u svojim osnovnim pravima. Ova situacija nije samo moralno neprihvatljiva, već uveliko ima negativan utjecaj na ekonomiju zemlje i kvalitet života svake osobe sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Demokracija i ljudska prava utemeljeni su na principu da je pravo na život svakog čovjeka neotuđivo i nepovredivo; da su sve osobe rođene jednake i da imaju neotuđiva prava, kao što su život, sloboda i pravo na sreću. Osobe sa invaliditetom imaju apsolutno pravo i odgovornost da u potpunosti i jednako učestvuju u društvu i da poboljšaju kvalitet svog života onako kako oni to odaberu. (Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 46. sjednici, održanoj 8. maja 2008. god., razmotrilo i usvojilo Dokument „Politika u oblasti invalidnosti u Bosni i Hercegovini“. Više v.: *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, broj 76/o8, od 22.09.2008. godine).

vjeronauke u školi, mektonske pouke u džematima, kao i da sudjeluju u svim aktivnostima i projektima, odnosno na svim poljima djelovanja Islamske zajednice. Nadležna ministarstva obrazovanja nisu odgovorila problemu kada je u pitanju vjeronauka u školi (ministarstvo je nadležno za rješavanje ovog problema), jer nije zabilježen niti jedan slučaj da nadležno ministarstvo dodijeli asistenta vjeroučitelju u nastavi.⁴⁹ S druge strane Islamska zajednica djeluje u pravcu rješavanja ovog problema, realizuje projekte mektonske nastave za slijepe, edukuje kadar za rad u mektebu sa osobama s posebnim potrebama itd.⁵⁰

Osobe s posebnim potrebama mogu se, prirodno, poučavati vjeri, u okviru vjeronauke u školi te u okviru mekteba. Značajno je napomenuti da roditelji djece s posebnim potrebama imaju veoma važnu ulogu u odgoju i obrazovanju njihove djece. Uslijed nerazumijevanja zajednice, jedan dio roditelja skriva svoju djecu od javnosti, pa je potrebno da odgajatelj počne s vjerskom poukom u samoj toj porodici, koja će kasnije djecu dovesti u zajednicu, džemat. Potrebno je da takvo dijete ima slobodan pristup džematu, mektebu, vjerskom znanju, jer, vjera djetetu pomaže da se ne osjeća izgubljeno, napušteno, već da ima povjerenje u ljude. U tome kontekstu može se reći da je cilj cjelokupnog rada na polju vjeronauke i mektonske nastave „otkriti djetetu s posebnim potrebama duhovnu dimenziju njegovog postojanja”.⁵¹ Vjeroučitelj i muallim nisu samo oni koji ih uče o vjeri nego ih duhovno vode, odnosno „duhovno ih rehabilitiraju”. Često osobe s posebnim potrebama (mentalne smetnje u

49 Dana 13.11. 2014. godine uputio sam dopis Udruženju vjeroučitelja islamske vjeronauke u kojem sam tražio informaciju kakav je odnos islamske vjeronauke prema osobama s invaliditetom. Osobe s invaliditetom su prisutne na časovima vjeronauke, ali da asistent u nastavi islamske vjeronauke još nije zabilježen primjer. „Djeca i mladi sa posebnim obrazovnim potrebama stječu obrazovanje u redovnim školama i prema programima prilagođenim njihovim individualnim potrebama. Djeca imaju pravo na individualni obrazovni program, prilagođen njihovim mogućnostima i sposobnostima uz obavezno određivanje defektološkog i logopedskog statusa.“ Vidi: član 19. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH, „Službeni glasnik BiH“, broj 18/03.

50 U decembru 2013. godine održan je sastanak sa glavnim imamima međzlisa Islamske zajednice Tuzla, Zenica i Sarajevo na kojem je dogovorena dinamika aktivnosti za naredni period. Tokom mjeseca februara 2014. godine provedena je edukacija predloženih kandidata za rad sa osobama oštećena sluha. (Podaci dobiveni putem e-mail pošte od VPS Rijaseta IZ-e u BiH, kontakt-osoba Zijad Suljić, dana 23.11.2014. godine). Odluka Rijaseta Islamske zajednice u BiH, broj: 02-08 -2-1407/12014. Od 07. ša'bana 1435. h.g., odnosno 05. juna 2014. godine. Vjerskoprosvjetna služba Rijaseta IZ-e u BiH, u potpisu dr. Amir Karić.

51 Vidi: Ljubica Pribanić, Vjera i dijete s posebnim potrebama, u: Srcem prema vjeri, *Zbornik radova*, (priredio Z. Matoić), NKU HBK, Zagreb, 1999., str. 17.

razvoju) nemaju intelektualne sposobnosti da pamte i u praksi primjenjuju vjeru.

Položaj učenika s posebnim potrebama došao je u pitanje nakon uvođenja programa podučavanja vjeri u osnovnim i srednjim školama, što je svojevrsan paradoks uzevši u obzir da bi se pravo u ovome predmetu trebalo posebno naglašavati da ta populacija zaslužuje najviše poštovanje. Praksa pokazuje da jednostavno nema većeg interesa institucija koje se bave pitanjima poboljšanja odgoja i obrazovanja da organiziraju islamsku vjeronauku, odnosno da izrade planove i programe, obuče kadar, osposobe specijalne kabinete, obezbijede asistenta u nastavi, za djecu s posebnim potrebama. Ulogu skrbnika djece s posebnim potrebama a tiče se islamske vjeronauke preuzela je Islamska zajednica u BiH. Islamska zajednica štampala je Kur'an na Brajevom pismu. Osim štampanja literature na Brajevom pismu, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini pokušava se brinuti i o vjeronaučnoj izobrazbi slijepih ljudi, te je stoga na Brajevu pismu završeno i osam udžbenika za islamsku vjeronauku, koji uče i slijepa i slabovidna djeca, a nastavu izvodi kvalificirani vjeroučitelj, kojeg je imenovala i postavila Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini.⁵²

Veoma važnu ulogu, za djecu s posebnim potrebama, ima zajednica muslimana – džemat. Porodice djece s posebnim potrebama su direktno vezane za džemate, stoga džemat najprije mora pružiti podršku roditeljima djece s posebnim potrebama, hrabriti ih da prihvate svoje dijete, a potom biti na raspolaganju porodici u daljem procesu djetetovog rasta, na planu vjerskog odgoja i obrazovanja. Praksa je da se ta pomoć porodici pruži u materijalnom obliku (putem sergija), u većini slučajeva, što nije prihvatljivo. Imam koji službuje u džematu gdje živi dijete s posebnim potrebama⁵³ trebao bi biti u stalnom kontaktu s po-

52 Vidi: Orhan Jašić, Zuhdija Hasanović: Slijepi u islamu, Pregledni znanstveni članak, *JAHR*, sv. 4, br. 7., 2013., str. 400.

53 Za potrebe izrade ove magistarske teze, 21.06.2014. godine, sproveli smo istraživanje na nivou Rijasetu Islamske zajednice u BiH, FBiH, RS i Distrikta Brčko. Tom prilikom kontaktirali smo sve imame Rijasetu i uputili im anketni upitnik od 23 pitanja, uz obrazloženje na kakav način treba da ispune anketni upitnik. Na pitanja upućena imamima „Koliko djece s posebnim potrebama ima u vašem džematu, koliko je roditelja te djece potražilo vašu pomoć i koliko takve djece pohađa mektepsku nastavu u vašem mektebu?“ samo njih 17% je odgovorilo da imaju 1, 2 ili 3 djece s posebnim potrebama u džematima, njih 8% je odgovorilo da su roditelji tražili njihovu pomoć, a njih 4% je odgovorilo da imaju djece u svojim

rodicom djeteta, jer on je prvi organizator cjelokupnog vjerskog života i rada u svom džematu. Imam bi trebao poznavati sve osobe s posebnim potrebama u svom džematu, kao i njihove porodice, jer na takav način bi im omogućio lakši pristup džamiji, džematu, njihovom uključivanju u vjerski život. Za to su potrebne određene pripreme, kao npr. urediti prilaz džamiji, mektebu, abdeshani, dershani, tekiji, osigurati pristup za invalidska kolica, te na takav način pokazati zainteresiranost Islamske zajednice, džemata, džematlija i imama, za osobe s posebnim potrebama. Na takav način zajednica bi odgovorila svojoj misiji, ispunila dato obećanje, pružila duhovnu, vjersku i socijalnu rehabilitaciju.

Osobe s invaliditetom su ostavile veliki trag u historiji muslimana. Najzreliji učenjaci, imami, znanstvenici, hafizi, učitelji, mufesiri, su zahvaljujući ispunjenoj misiji zajednice postali upravo to što jesu. Tokom stoljeća muslimanske civilizacije značajan broj slijepih, gluhih ili osoba sa tjelesnim oštećenjima igrali su zapažene uloge: izvanredni filolozi, pravnici, učitelji, pjesnici, hafizi, mufesiri, među kojima su bili i Abu'l Ala al-Ma'arri, Ebu Osman Amr bin Bahr (Al-Jahiz), Bashshar ibn Burd, Ibn-Sirin, Qatada ibn al-Di'ama Sadusi, Muwaffaq al-Din Muzaffar i Thallab. Atta Ibn Abi Rabah, djelomično paraliziran, bio je poznat kao najveći muftija u Mekki.

Među onima koji su mnogo pridonijeli vjeri i muslimanima bili su i slijepi, među kojima su bili Božiji poslanici: Jakub i Šuajb, te drugovi Božijeg Poslanika: Abbas i njegov sin Abdullah, Abdullah ibn Umm Mektum, Itban ibn Malik, poznati učitelj Kur'ana Abdullah ibn Habib ibn Rebi'a (u. 691.), poznavaoči Predaje poput Buharija i Tirmizija, poznati liječnik Ebu Bekr er-Razi (u. 925.), sufije (muslimanski mistici) kao što je Šihabuddin es-Suhreverdi (u. 1234.), lingvisti, književnici i pjesnici poput Hassana ibn Sabita, ibn Menzura, el-Mearrija, Taha Huseina i mnogi drugi.⁵⁴ „U ranim muslimanskim zemljama, stanje slijepih bilo je nešto više zadovoljavajuće nego u Europi.”⁵⁵

mektebima sa raznim vidovima invaliditeta: cerebralna paraliza, davnov sindrom, paraplegija, lakša mentalna retardacija i slabovidna djeca.

54 Vidi: Orhan Jašić, Zuhdija Hasanović: Slijepi u islamu, str. 403.

55 Vidi: Kirtley D.D., *Psihologija slijepoće*, Nelson-Hall, Chicago, 1975., str. 8.

Literatura:

- Fischer Dieter, *Biografija i posebne potrebe kao izazov za posebnu pedagošku didaktiku*, Dis, Würzburg, 1984.
- Neumann Johannes, Poremećaji, Od mnoštva jednog pojma i ophođenja s njim, *Studije o životnim svjetovima osoba sa poremećajima*, Uvez 1, Tübingen (Tibingen) 1997.,
- Merz Hans P., Frei Eugen X., *Posebne potrebe zaustavljena slika ljudi?*, Luzern (Lucern) 1994.,
- Beck Iris, *Nova orijentacija u organizaciji pedagoško-socijalnih usluga za osobe sa posebnim potrebama: perspektive sa ciljem i vrijednosna pitanja osoba sa posebnim potrebama*, Frankfurt a. M. (Frankfurt na Majni), 1994.
- Aid El-Karni, *Ne tuguj*, Bookline, Sarajevo, 2007.,
- Maysa S. Bazna i Tarek A. Hatab, *Invaliditet u Kur'anu*, University Columbia, Columbia 2003.,
- Mustafa Jahić, Allahova lijepa imena, *Takvim 2009.*, El-Kalem - Rijaset Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2009.,
- Fahmi M.S., *Socijalno ponašanje za osobe s invaliditetom*, Al-maktab Al-jamaai, Kairo, 1998.,
- Admir Muratović, *Medinska povelja i ljudska prava*, El-Kelimeh, Novi Pazar, 2008.,
- Halil Mehtić, *U ozračju Kur'ana*, Bemust, Zenica, 2006.,
- Ali Bulač, *Islam i demokracija – teokracija i totalitarizam*, Ljiljan, Sarajevo, 1995.,
- Abdulelah Almusa, Kay Ferrell, *Sljepoća u islamu*, Sveučilište u Northern Colorado, New Orleans, Louisiana, 2004.,
- Berthold Lowenfeld, *O sljepoći i slijepim osobama*, Američka zaklada za slijepe, New York, bez godine izdanja,
- Srboljub Živojinović, *Bolesti drevnih ljudi*, Srpska književna zadruga Beograd, Beograd, 1984.,
- Ross I., *Putovanje u svjetlo: Priča o obrazovanju slijepih*, Appleton-Century-Crofts, Inc, New York, 1951.,
- Rašid Ahmad Čaudhry, *Stories from early Islam (Golden Deeds of Muslims)*, Verlag der Islam Genfer str. 11, Frankfurt am Main, Germany, 2012.,
- Azra Hasanović, *Rufejda (Prva medicinska sestra)*, Udruženje Sumejja u BiH, broj 37., Tuzla, april 2011.,

- Farrell G., *Priča o sljepoći*, Harvard University Press, Cambridge, 1956.,
- O islamskom konceptu ljudskih prava, Ibn Sina - Naučnoistraživački institut Sarajevo, u: <http://www.ibn-sina.net/bs/component/content/article/147-o-islamskom-konceptu-ljudskih-prava.html> (Pogledano 26.11.2014. godine u 23:46:51 sati).
- Adnan Silajdžić, Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammed, a.s., *Takvim*, Predsjedništvo udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986.,
- Seid Ismail Ali, „Vjerovjesnikov, s.a.v.s., sunnet kao izvor islamske pedagogije”, u: Seid Ismail Ali, Jusuf el-Karadavi i Muhammed Selama Gabari, *Dimenzije sunneta*, izbor i prijevod Zuhdija Hasanović, El-Kalem i CNS, 2012.,
- Fejzulah Hadžibajrić, Četrdeset kudsî-hadisa, *Glasnik VIS-a*, Sarajevo, 1975., br 11-12.,
- Mustafa Necati Bursali, *Hazreti Omer*, Novi Pazar, 2006.,
- Halid Muhamed Halid, *Ljudi oko Poslanika*, Sarajevo, 2006.,
- Muhamed Asad, *Poruka Kur'ana*, Maktaba Jawahar Ul-Uloom, Lahore, Pakistan, 1980.,
- Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Skraćeni tefsir amme-džuzza*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 1998.,
- Martin Lings, *Muhammed, život Vjerovjesnika islama zasnovan na najranijim izvorima*, Conectum, Sarajevo, 2005.,
- Ahmed Mehmedović, *Tako je govorio Muhammed Resulullah*, DP Grafičar, Tuzla, 1991.,
- Maysaa S. Bazna i Tarek A. Hatab, *Invaliditet u Kur'anu*, University Columbia, Columbia 2003.,
- Ebu Davud, *Sunen*, el-Mekteba el-asrijja, Bejrut, I, bez godine izdanja,
- Maysaa S. Bazna i Tarek A. Hatab, *Invaliditet u Kur'anu*, University Columbia, Columbia 2003.,
- „Službeni glasnik BiH“, broj 18/03.
- Ljubica Pribanić, Vjera i dijete s posebnim potrebama, u: *Srcem prema vjeri, Zbornik radova* (priredio Z. Matoić), NKU HBK, Zagreb, 1999.,
- Orhan Jašić, Zuhdija Hasanović: Slijepi u islamu, Pregledni znanstveni članak, *JAHR*, sv. 4, no. 7., 2013.,
- Kirtley D.D., *Psihologija sljepoće*, Nelson-Hall, Chicago, 1975.

تعامل الإسلام مع المعاقين

المعاقون يحتلون مكانة خاصة في تراث المسلمين. القرآن الكريم والسنة النبوية الشريفة بصفتهم مرجعين لأساسين للإسلام كثيرا ما يتناولان مسألة المعاقين وهما يؤكدان على أهمية المعاملة الجميلة لهؤلاء الأشخاص. ومما تشير إليه هذه المقالة أسباب المعاملة العادلة نحو المعاقين، مثل معاملة غيرهم من أعضاء المجتمع، وذلك أن الإسلام هو الذي يؤكد على المساواة بين جميع الكائنات البشرية ويدعو إلى الاحترام المتبادل فيما بينهم.

Mr. Damir Babajic

Attitude of Islam towards the People with Disabilities

Summary

People with disabilities have a special place in the tradition of the Muslims. Divine revelation and orthopraxy as two basic sources of Islam, often treated people with disabilities and emphasize the importance of kind treatment of these people, through certain theological-practical engagement with them. This paper describes why Muslims should approach disabled people fairly, as they do others, treating them as a full member of the community, because the faith emphasize the equal rights of every human being and requires their mutual respect.

Bošnjačka samokritika u devetnaestom i dvadesetom stoljeću

Enes Karić

redovni profesor tefsira na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu
eneskarić@yahoo.com

Sažetak

Ova rasprava se bavi najznačajnijim primjerima samokritike bosanskohercegovačkih muslimana (Bošnjaka). Bošnjačka samokritika bila je usmjerena na ulemu, inteligenciju, institucije, tradiciju, nošnju itd. Glavni impulsi bošnjačke samokritike uslijedili su iz okolnosti evropskog (austrougarskog) nastupanja na Balkanu nakon 1878. godine. Bošnjački reformatorski krugovi na Evropu su često gledali kao na skup vrijednosti, spram tih konstruiranih vrijednosti profilirali su i svoju vlastitu samokritiku.

Ključne riječi: Evropa, bosanskohercegovački muslimani, islam, škole, napredak, zaostalost, reforma, lijenost, stagnacija.

Godinama već istražujem novije praktično i teorijsko mišljenje i naslijeđe bosanskohercegovačkih muslimana (koji se danas nacionalno nazivaju Bošnjaci), i o tom naslijeđu pišem i objavljujem eseje, oglede, studije i knjige, a priredio sam i objavio nekoliko svezaka i sabranih djela iz tog područja.¹ U iznimno velikoj građi koju ovdje imam u vidu, uočljivo

¹ Sa Mujom Demirovićem priredio sam izabrana djela reisu-l-uleme Mehmeda Džemaludina Čauševića u dva sveska (vidi: *Reis Džemaluddin Čaušević, prosvjetitelj i reformator*, izd. "Ljiljan" u dva sveska. Sarajevo, 2002. Također vidi: *Izabrana djela Mehmeda Handžića* (izd. *Ogledalo*, Sarajevo, 2000.), koje sam priredio u saradnji sa akademikom prof. dr. Esadom Durakovićem. Također, sa grupom priređivača radio sam na *Izabranim djelima Huseina Đoze*, djela su izišla u pet svezaka 2006. godine (izdanje el-

se vidi da je *samokritičnost*, kao jedna od važnih karakteristika bosanskohercegovačkog *muslimanskog* i *islamskog* mišljenja, veoma izražena tokom poznih decenija devetnaestog i tokom cijelog dvadesetog stoljeća. Bošnjačka samokritika koja je eksplicirana u spomenutom periodu usmjerena je svojim sadržajem na „vlastite slabosti”, na „nepovratno izgubljene prilike”, na svestranu analizu „naše krivice za ovo u čemu smo danas” itd. Također, brojni su obrasci prema kojima se odvija(la) bošnjačka samokritika. U svrhu ove naše rasprave preliminarno treba spomenuti da su *proces*i *evropeiziranja* i *moderniziranja* u bošnjačkim samokritičkim raspravama prihvaćeni uglavnom kao neupitne vrijednosti. Tradicija je viđena kao sadržaj za preispitivanje i kao područje za obračun sa „zaostalošću”, kao predmet za „prosvjetiteljsko higijeniziranje” naslijeđa koje se smatralo „sterilnim”. Tako se utirao put za inoviranje samog tumačenja islama, Kur’ana i islamskog obredoslovnog života u Bosni i Hercegovini. Posve je jasno da je bošnjačko samokritičko mišljenje držalo pod posebnom kritičkom lupom „zaostalost” vjerskih institucija bosanskohercegovačkih muslimana (medrese, tekije, vakufske institucije itd.)

K tome, predmeti bošnjačke samokritike se mijenjaju u zavisnosti od epohe (Austro-Ugarska, Kraljevina Jugoslavija, socijalistička Jugoslavija...), ali se posve jasno vidi da se žestokoj samokritici nekada podvrgava cijeli bošnjački narod, ali nerijetko i njegovi intelektualci, ulema, institucije, običaji, maniri itd.

Srbi i Hrvati su „bolji”, jer se školuju i „napreduju”

Među važnim obrascima bošnjačke samokritike u samom fokusu je detektiranje „komparativnih prednosti” koje su bosanski Hrvati i Srbi postigli, jer su mnogo odlučnije i spremnije prihvatili nove evropeizirajuće (zapravo austrougarske) koncepte znanja, modernosti i evropske obrasce u obrazovanju, nacionalnoj emancipaciji i zasnivanju društvenih institucija. U jednom tekstu iz 1900. godine, koji je naslovljen riječima *Husni tedbir, nisfi takdir* (ova se turska/arapska izreka može prevesti

Kalema i Fakulteta islamskih nauka). Priredio sam i *Bosanske muslimanske rasprave* (u sedam knjiga), izdanje izdavačke kuće “Sedam”, Sarajevo, 2003. godine.

riječima: „dobro uređenje /dobro administriranje/ rješava pola sudbine“, Miri Zija tvrdi da je „sveopća neukost“ (ili *džehalet*) bosanskohercegovačkih muslimana glavni uzrok njihova prezrenog stanja. Miri Zija doslovno kaže:

Promatrao sam naše stanje i same nas ovdje u miloj nam domovini Bosni i Hercegovini; i na našu veliku žalost očividno je da iz dana u dan naglo padamo, kao i to, da je uzrok našem padanju baš ono što sam maloprvo kazao, i da nas najviše ubija naše sveopće neznanje (džehalet). Sva smo naša plemenita svojstva izgubili, a nevaljalaprimili usljed ovog nesretnog i ubitačnog džehaleta...²

Godine 1893. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (1839.-1902.) spominje da muslimanska djeca u Bosni i Hercegovini ne pohađaju savremene škole. On kaže:

Zar nije sramota i grijehota vidjeti što se u mostarskoj trgovačkoj školi nalazi samo dvoje ili troje naše muhamedovske djece, a drugih vjeroispovjesti djecomkrči škola. To se nikad oprostiti ne da...³

I stavovi Ibrahima Džafčića iz 1919. godine u ovom pogledu mogu poslužiti kao važan primjer kritičkog objašnjavanja „zaostalosti“ bosanskohercegovačkih muslimana. „Ako i nadalje naši sugrađani drugih vjera budu ovako velikim koracima nama odmicali - neće dugo proći a ne staeće nas sa površine zemaljske. (...) Uzevši u obzir naše prijašnje stanje i usporedivši to stanje sa današnjim, čovjek zbilja dolazi do zaključka da je već sve kasno, da smo izgubljeni. Jer ako se mi nismo mogli snaći onda kada smo imali sve u svojim rukama, onda pogotovo nećemo moći danas.“⁴

2 Miri Zija, Husni tedbir, Nisfi takdir, objav. u *Bošnjaku*, br. 1., Sarajevo, 11. januara 1900., str. 1.

3 Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak, *Budućnost ili napredak Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini*, izdaje štamparija Spindlera i Loschnera, Sarajevo, 1893., str. 16.

4 Ibrahim Džafčić, *Uzroci propadanja muslimanskog ženskinja*, izd. Štamparija S. Ugrinović sa sinovima, Banja Luka, 1919., str. 2.

Džafčićev savremenik Šaćir Dedić-Lutvica je 1928. godine bio posve uvjeren da smo „mi muslimani u Bosni i Hercegovini silno zaostali za svojim sugrađanima drugih vjera”.⁵ On potom tvrdi da je glavni razlog „zaostalosti” to što su bosanskohercegovački muslimani skloni „dembelovanju”. Glavni krivac prezrenog stanja bosanskohercegovačkih muslimana je „naše isjeđivanje po kafanama i mejhanama, bistreći sasvim nezrelu i na svoj način udešenu politiku, ili kratko budi rečeno: naše dembelovanje”⁶, kaže Šaćir Dedić-Lutvica.

Veliki broj bošnjačkih muslimanskih intelektualaca i kasnije je spominjao muslimansko „dembelovanje” kao ružnu osobinu. U slavnom romanu *Derviš i smrt* namisao o „dembelovanju” spomenuta je kao *nerad*. Meša Selimović (1910.-1982.) tvrdi, kroz usta svoga junaka Hasana, da su bosanskohercegovački muslimani skloni „neradu”. „Primaju nerad od Istoka, ugodan život od Zapada; nikad ne žure, jer sam život žuri; ne zanima ih da vide šta je iza sutrašnjeg dana...”⁷

Također, mnogi su bosanskohercegovački muslimanski autori smatrali da su „društvene bolesti” muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini izravna posljedica neprosvijećenosti, nerada i lijenosti. Pijanstvo je uzelo maha, gostionice „napreduju novcem siromašnih muslimana”. Tako 1944. godine, potkraj Drugog svjetskog rata, hafiz Ibrahim Trebinjac (1912. -1982.) o stanju bosanskohercegovačkih muslimana piše:

Radnički i uopće siromašni svijet skroz se odao alkoholu. Treba makar jednom proći, recimo, sarajevskim ulicama koje vode u periferiju gdje su nastanjeni siromašniji muslimani, pa se uvjeriti da su pune gostionica. Ove gostionice rade i napreduju novcem siromašnih muslimana, koji iz njih (gostionica) izlaze gladni i kao obični jadnici, dok se njihovi domovi ruše i propadaju. Dok drugi svoju tešku sudbinu i grubu sadašnjost nastoje popraviti u borbi i radu, mi to nastojimo u alkoholu!

5 Šaćir Dedić-Lutvica, *Međusobna vjerska borba muslimana u Bosni* (autorsko izdanje), Banja Luka, 1928., str. 1.

6 Isto, str. 1.

7 Meša Selimović, *Derviš i smrt*, izdanje Dani, Sarajevo, 2004., str. 315.

*Opijamo se čak i sad, kad najviše moramo biti trijezni! Sijemo trnje, a želimo pobrati grožđe! Neprirodno i nemoguće!*⁸

Mehmed Džemaludin Čaušević⁹ (1870.-1938.) ukazuje da je „dekadentnost” bosanskohercegovačkih muslimana najvidljivija na planu obrazovanja. On izjavljuje: „Svaki od vas braćo moja, vidi jasno i bistro kako stoji naš islamski svijet. Mektebi i medrese, i svi naši učevni zavodi, trebaju velikih popravaka. Da se tome nađe lijeka i pomoći treba naš svijet uputiti. Znam da se preko noći ne može sve učiniti, ali pomalo čitajući mu ili kazujući mu pročitano doći će do svijesti i onda će sve poći nabolje.”¹⁰

Ali reisu l-ulemi Čauševiću vrat ćemo se domalo kasnije u ovoj raspravi.

Čauševićev saradnik, mladi teolog Muhamed Seid Serdarević (1882. – 1918.), sa svoje strane hrabro je iznosio kritičke opservacije o stanju bosanskohercegovačkih muslimana, kao i o njima samima, posebno o njihovu „mentalitetu”. Često je optuživao „aristokraske muslimanske porodice” za „raskalašenost”, za „rasipništvo” itd. U tekstu *Samopouzdanje i tevekkul*¹¹ Muhamed Seid Serdarević kaže doslovno sljedeće:

Materijalno propadanje koje je snašlo više naših odličnih aristokratskih porodica, potječe od više uzroka, među kojima su najglavniji: raskalašenost, rasipništvo, neracionalno gospodarenje imetkom i nedostajanje samopouzdanja... (...) Dolazilo je pak dotle, što se je držalo, da aristokratsko dijete, kao sin odlična bega, age ili efendije ne treba i ne smije ništa raditi, jer da za to nije ni stvoreno, ono da se je rodilo za to da mu drugi hizmet čini, da drugi rade, a ono da uživa...¹²

8 Ibrahim Trebinjac, *Nekoliko opasnih društvenih bolesti kod nas*, izd. Glavni odbor El-Hidaje, Sarajevo, 1944. godine, str. 7-9.

9 Čaušević je izabran za reisu-l-ulemu 1913., bio na tom položaju do 1930.

10 Mehmed Džemaludin Čaušević, Molba na vjerske službenike, list *Novi Behar*, br. I, Sarajevo, 1927. godine, str. 3.

11 Muhamed Seid Serdarević, Samopouzdanje i tevekkul, *Biser: list za širenje prosvjete među muslimanima u BiH*, God. I/1912, br. 4, str. 51

12 Muhamed Seid Serdarević, isto., str. 52.

Zanimljivo je da Serdarević ni u primisli nema namjeru da optuži Srbe ili Hrvate za prezreno stanje bosanskohercegovačkih muslimana. To vidimo i po jednom njegovom drugom tekstu pod naslovom *Budimo muslimani*, u kojem Serdarević u bolu i rezignaciji za bosanskohercegovačke muslimane svoga vremena kaže da su „neškolovani”, „lijenčine”, „neznalice”, jednom riječju: „odvratni”. Biće bolje da poslušamo Serdarevića samog:

Muslimani su naprotiv neuki i neškolovani, siromašni i bijedni, jer su lijenčine i neznalice: niti hoće niti znadu raditi. Niti imadu svojih kakvih velikih trgovaca ni posjednika ni zanatčija niti činovnika svojih istovjeraca. Oni [muslimani] sačinjavaju masu prostih radnika i hamala. Po ulicama sretas prosjake iz krugova muslimanskih.

Kad bi došao u to mjesto jedan stranac, koji, recimo, niti je musliman niti kršćanin niti ijednu vjeru i pobliže znade, isporedi sada utiske, koje bi na njega učinili kršćanstvo i kršćani s jedne, te islam i muslimani s druge strane! Da li u tome mjestu islam nadvisuje ili se nadvisuje, da li izzet (veličina i jakost) pripada tude muslimanima ili kršćanima? Hoće li onome strancu – a da i ne govorimo o kršćanima poglavito dotičnog mjesta – imalo imponirati islam i muslimani? – Neće ni kolik’ trun. Naprotiv će mu [muslimani] biti odvratni.¹³

Serdarević je za svoga kratkog života objavio i druge eseje i članke u kojima se sa bolom osvrće na „prezreno stanje” bosanskohercegovačkih muslimana svoga vremena. Serdarevićeva samokritičnost imponirala je mnogima. Tako autor sa inicijalima M. T.¹⁴ u tekstu *Merhum Muhamed Seid ef. Serdarević* (riječ je o nekrologu posvećenom Muhamedu Seidu Serdareviću), tvrdi sljedeće:

13 Muhamed Seid Serdarević, „Budimo muslimani!” *Gajret: kalendar za godinu 1915.* (1333. godina po Hidžretu). - god. (1915), br. str. 27-35.

14 Zahvaljujem se gospodinu Osmanu Laviću, bibliotekaru Gazi Husrev-begove biblioteke, koji mi je rekao da se radi o Muhamedu Tarabaru.

...merhum [Muhamed Seid Serdarević] bi se mogao prispodobiti na jednu voćku, koja svake godine davaše 2-3 različita ploda i koje plod ostaje i iza njezine pogibelji, dočim naša druga ulema može se prispodobiti ili na onu voćku koja nikako ploda ne daje (čast iznimkama), ili na onu koja daje nešto sasvim malo i tako slabo i zakržljalo da za kratko vrijeme propaše i uginu. Još ih ima koji sebe nazivaju muellifima (autorima), ali bolje bi ih bilo nazvati mutlifima (upropastioci). Nije dosta samo biti plodan, nego je još potrebno da bude plod vrijedan jer se svake tice meso ne jede. Neka sad poštovani čitaoci uvide razliku između prvog i drugog primjera.¹⁵

Kako vidimo, M(uhamed) T(arabar) naziva neke pripadnike uleme (vjerskih znalaca) bosanskohercegovačkih muslimana „upropastioci-ma” narodne stvari!

Moderno „evropsko obrazovanje” kao „nada” bosanskohercegovačkih muslimana

Druga vrsta samokritičkih bosanskomuslimanskih (ili bošnjačkih) pogleda u fokus stavljaju moderno evropsko obrazovanje kao posve izglednu „slamku spasa”. Na stotine je autora Bošnjaka koji su se samokritički bavili ovom temom tokom poznih desetljeća XIX i tokom cijelog XX stoljeća.

Već spominjani Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak smatra da riječ „Evropa” znači bezuvjetni „napredak”. On na ovaj način poziva svoje sunarodnike, bosanskohercegovačke muslimane:

Pogledajmo, braćo, oko sebe, gdje se mi nalazimo i u kojem vremenu živimo, pa ćemo znati da živimo u devetnaestom vijeku i u sred Evrope.¹⁶

¹⁵ T/arabar/ M/uhamed/, „Merhum Muhamed Seid ef. Serdarević”. *Biser: list za širenje prosvjete među muslimanima u BiH.* - God. III(1918), br. 11. i 12., str. 185.

¹⁶ Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak, nav. djelo, str. 12.

U ovom navodu je ukazivanje na „devetnaesto stoljeće” sa posve jasnom svrhom. Bosanskohercegovački muslimani dobili su sada novu imperiju, Austro-Ugarsku, ona je donijela „novo vrijeme”, u njoj se vrijeme ne mjeri prema hidžretskom kalendaru, na sve to implicitno podsjećajući Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak. Primjećuje se da Ljubušak koristi način računanja vremena, stavlja ga u kontekst tematiziranja onog što je „napredno” i „progresivno”, a šta nije.

Po toj dualističkoj matrici sučeljavanja „zaostalog” naspram „naprednog”, Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak nudi i svoja druga shvatanja. Kad on poseže za riječju „gimnazija”, on je želi skriveno kontrastirati sa „medresom” kad kaže:

*Bolje učit' gimnaziju, nego ići u Aziju.*¹⁷

„Gimnazija” se poistovjećuje sa „Evropom”, „Azija” je prostor nekadašnje Osmanske imperije, s tim prostorom je gotovo, njegovo se naslijeđe treba izvrgnuti kritici, to je krajnja Ljubušakova poruka.

Edhem Mulabdić (1862.-1954.), bošnjački prosvjetitelj i umnogome nastavljajući djela Safvet-bega Bašagića (1870.-1934.), često ističe potrebu usvajanja „evropske moderne nauke”. Mulabdić u jednom svome tekstu ističe: „Prošla su vremena kad smo mi svoj imetak, svoj šuhret, ugled, moć i sve svoje branili mačem (...), danas je došlo vrijeme da to branimo naukom. Jedina nauka to nam može očuvati...”¹⁸

Iz konteksta se vidi da Mulabdić ovim ukazuje na „evropsku nauku”.

Reisu-l-ulema Mehmed Džemaludin Čaušević je napisao na desetine tekstova u kojima upozorava da je bosanskohercegovačka muslimanska mladež „u vatri neznanja”, „u vatri zabluda”, „vatri siromaštva i bezvjerstva”. Čaušević na ovaj način pita bosanskohercegovačke muslimane:

Da li smo mi muslimani u ovim krajevima dizali takove prosvjetne zavode, pomoću kojih bismo očuvali našu mladež

¹⁷ Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak, nav. djelo, str. 16.

¹⁸ Edhem Mulabdić, Nauka i zgoda, list *Bošnjak*, br. 10., 11. marta 1892., str. 1-2

od vatre neznanja, od vatre zabluda, od vatre siromaštva i bezvjerstva? Ne! To mi nijesmo radili.¹⁹

Potom Čaušević žestoko kritikuje one koji smatraju da je latinica „švapsko [njemačko] pismo”. On kaže:

Premda smo [mi, bosanskohercegovački muslimani] imali sedamdeset posto imetka u svojim rukama, mi se nijesmo mogli odlučiti na kakovu požrtvovnost. Mi smo radije slušali neiskrene savjete: „Ne dajte švabskom pismu u vaše škole. Ne dajte vaše djece u švabske škole.” To nam je godilo, i dugi niz godina mi smo spavali. Kad je došao svjetski rat [Čaušević misli na Prvi svjetski rat] i poslijeratne prilike, mi smo osjetili veliku svoju pogrešku.²⁰

Čaušević svoju gorku kritiku završava ovim riječima:

Turska nas je naučila da se ona brine o nama, pa kako-tako. Poslije [nakon odlaska Turske] smo počeli vikati: neka vakuf podmiri sve naše potrebe! Nijesmo vodili računa o unapređenju i povećanju tog našeg zajedničkog imetka. To nijesmo činili ni onda kada smo imali šezdeset i pet posto imetka u svojim rukama. Pogotovo to ne činimo ni sad, jer nećemo da se služimo lijepim primjerima oko nas.

Pa šta će biti?

Na ovo pitanje je vrlo teško odgovoriti.²¹

Prema Čauševiću, mnogi seljaci, bosanskohercegovački muslimani, „spavaju” za vrijeme hutbe [propovijedne besjede] petkom u džamijama. On upozorava da su bosanskohercegovački muslimani u „vjekovnom drijemežu”.

19 Mehmed Džemaludin Čaušević, Božija zapovijed, *Novi Behar*, br. XVII-XVIII., Sarajevo (godište 1934.-1935.), str. 289.

20 Mehmed Džemaludin Čaušević, isto., str. 289.

21 Mehmed Džemaludin Čaušević, Iman, islam, *Novi Behar*, br. 19-20., 1. april, Sarajevo, 1933., str. 1-2.

*Daj Bože da se otresemo vijekovnog drijemeža, pa da podignemo učevne zavode, koji će biti u stanju da odgajaju takove ljude koji će znati i htjeti tumačiti uzvišene upute Kur'ana u čistom jeziku svojih slušalaca. Daj Bože da imadnemo takovih hatiba koji će biti u stanju tumačiti sa minbera pojedine ajete Kur'ana u materinskom jeziku svojih slušatelja. Daj Bože da to sve bude, pa da ne spavaju seljaci [na hutbama petkom jer ne razumiju vaz na arapskom ili turskom jeziku]...*²²

U žestokoj samokritici koju je otvoreno iznosio, reisu-l-ulema Čaušević govori o nekim bosanskohercegovačkim muslimanima regrutima „sa čijih se tijela plijesan može strugati nožem”, govori o nekim „muslimanskim pijanicama” koji predstavljaju „veliku ljagu za vjeru islam” itd. Evo jednog Čauševićevog teksta iz 1928. godine:

*Islam je vjera znanja i rada, vjera istinske čistoće i najsavršenijeg morala. Nažalost, imamo muslimana koji ne poznaju vjere islama. Ima ih i koji ne pokazuju ljubav i odanost prema vjerskim propisima. Ovakovi bacaju ljagu na uzvišeni islam. Ovakovi muslimani blate i ponizuju svoju vjeru, a da pojma nemaju. Ja sam imao priliku slušati od vrlo uglednih članova komisije za pregledanje i primanje vojnika vrlo neugodne stvari. Pričali su mi da je dolazilo takovih muslimana na pregled da mu se je mogao plijesan na tijelu strugati nožem, kao da se nije okupao ni oprao u životu nijedanput. Ja sam opet vidio muslimana koji su se valjali po blatu jer su se napili nekakvog otrova (alkohola), koji im ne da pravo ići niti misliti. Ovi i ovakvi muslimani izazivaju prezir prema sebi, a velika su ljaga za vjeru islam, vjeru koja najstrožije propisuje tjelesnu i duševnu čistoću!*²³

²² Mehmed Džemaludin Čaušević, Mubarek ramazan dolazi, *Islamski svijet* br. 66., 15. decembra 1933., str. 1.

²³ Mehmed Džemaludin Čaušević (u službenom pismu naslovljenom) Okružnica našeg presvetog gospodina reisu-l-uleme, *Novi Behar*, 1. decembra, Sarajevo, 1928., str. 1.

U listovima i časopisima bosanskohercegovačkih muslimana koji su izlazili prvih desetljeća XX stoljeća (*Behar, Novi Behar, Biser, Gajret* itd.) Evropa i „evropski napredak” protumačeni su kao „prirodna posljedica davnijeg islamskog utjecaja na evropsku renesansu”. Putanja argumentiranja bosanskohercegovačkih muslimanskih autora često je ovakva: Ako u XX stoljeću od Evrope treba posuditi „uspješne obrasce” za osnivanje novih univerziteta, naprimjer, onda se to ne posuđuje od Evrope, već od „islamskog utjecaja” na evropsku renesansu! To je samo jedna od skrivenih namisli i poruka u reformatorskim i prosvjetiteljskim tekstovima bosanskohercegovačkih muslimana. Druga poruka je da su muslimani već stoljećima „zaostali”, jer se nisu „razvijali” na način kako je to islam od njih tražio. (U tom se kontekstu u Bosni i Hercegovini mnogo koristila knjiga Emira Šekiba Arslana (1869.-1946.), *Zašto su muslimani zaostali a drugi napredovali*).²⁴ Drugim riječima, Evropa je danas „razvijena” jer je usvojila obrazovne i naučne poruke islamskog svijeta iz „naprednih” islamskih, to jest slavni prijerenesansnih vremena.

Posve je jasno da su ovim načinom argumentiranja bosanskohercegovački muslimanski autori došli do konstrukcije zvane „zlatno doba islama”. Listovi i časopisi kao što su tuzlanski *Hikmet* i sarajevska *El-Hidaje*, među drugima, objavili su na desetine tekstova o „zlatnome dobu” islama, štaviše, ponekada su objavljivali i tekstove o tome da je klasično doba islama anticipiralo savremenu ili „modernu” nauku.

Naravno, bilo je i veoma oštre kritike takvih pogleda.

Godine 1933., u svojoj knjizi *Slobodna misao i hikmetovština*,²⁵ Dževad-beg Sulejmanpašić je žestoko ustao protiv takve vrste objašnjavanja islama i njegova naslijeđa. On postavlja sljedeće pitanje:

*Kad su to Arapi otkrili elektricitet? Parni pogon, i tako dalje?
Koji su to Arapi?*²⁶

²⁴ Vidi Raja Adal, *Shakib Arslan's Imagining of Europe: The Coloniser, The Inquisitor, The Islamic, The Virtuous, and The Friend*, objavljeno u knjizi *Islam in Inter-War Europe*, priredili Nathalie Clayer i Eric Germain, Columbia University Press, New York, 2008., str. 156 – 182.

²⁵ Dževad-beg Sulejmanpašić, *Slobodna misao i hikmetovština*, Zagreb, 1933.

²⁶ Dževad-beg Sulejmanpašić, nav. djelo, str. 47. Dr Adnan Jahić je u svojoj monografiji *Hikmet – riječ tradicionalne uleme u Bosni i Hercegovini*, Tuzla, 2004. godine, dokumentirano opisao ove polemike i sukobe koncepata i mišljenja.

Rijetki su autori koji, kao Salih Hadžialić (umro 1997.), iznose rezerve spram mogućnosti da Evropa „podigne i kultivira” muslimane. Naprotiv, Salih Hadžialić tvrdi da muslimani u islamu „moraju potražiti rješenje svog životnog problema”.

Ako oni (muslimani) očekuju da ih Evropa podigne i kultivira, oni neće nikada doživjeti toga dana. Islamski narodi moraju se sami pobrinuti za svoj život i opstanak. U islamu moraju potražiti rješenje svog životnog problema. Oni imaju i pravo da zahtijevaju od islama, kao univerzalne i apsolutno istinite religije, da im da sve potrebne norme i načela s kojima će moći udovoljiti zahtjevima života i kulture.²⁷

Kritika uleme ili vjerskih učenjaka kao „smetnje muslimanskom napretku”

Veliki broj samokritičkih tekstova krajem XIX i početkom XX stoljeća bosankohercegovачki muslimanski autori napisali su protiv uleme ili vjerskih znalaca u islamu. Prevalentno se smatralo da iznutar uleman-skih redova ne može uslijediti nikakav „napredak”. Faik Zeki, tako, ule-mu naziva „svećeničkom kastom”, smatra odurnim susret sa njom itd. Faik Zeki tvrdi da

islam ne poznaje svećeničke kaste (la rehbanijette fi-l-islam). Islam ne poznaje nadahnuća svetim duhom (...), nego je sva-kom učenom muslimanu dopušteno vjerske knjige učiti i tu-maćiti, te ako zbilja pogodi pravo i dobro tumačenje, čeka ga nagrada, a ako (u tumačenju) pogriješi, neće biti kažnjen, jer čovječija pamet ne može sve ni shvatiti. Ali upravo na nesre-ću islamskog svijeta razvila se je tečajem vremena svećenič-ka kasta, premda je kao takovu islamska religija ne priznaje, niti priznati može. Hodže, ili ti takozvana ulema, razlikuju se svojom vanjštinom od ostalog muslimanskoga svijeta, te

²⁷ Salih Hadžialić, Islam i stvarnost, Novi Behar, br. 13-18., Sarajevo, 1939., str. 212.

kad ih čovjek vidi na ulici, ili u kući s bijelom časnom bradom, velikom bijelom ahmedijom i dugim crnim ili zelenim džubbetom, pričinjaju mu se kao zbilja učeni ljudi sve dotle dok s njima ne počne razgovarati, ali čim koji usta otvori, čovjeku je čisto žao da mu ovako brzo razore iluziju u kojoj je živio.²⁸

Srednjoškolski učitelj Adem Bise (rođen 1877.) također se javlja kao izraziti predstavnik antiulemanskog mišljenja, tvrdi da je ovaj vjerski stalež protiv napretka jer:

domaća ilmija ne dozvoljava uvođenje električnog svjetla u Begovu džamiju (u Sarajevu), niti (dopušta) malu djecu učiti da je zemlja okrugla i da se oko nečega vrti, jer to Kur'an ne da, bar su oni (ilmija) govorili tako nama.²⁹

Također, Adem Bise smatra da je

islamska masa-svijet (...) hermetički zatvoren mističkim тумачenjem Kur'ana, te je na taj način evropski obrazovanoj inteligenciji opasno i nemoguće toj masi pristupiti s namjerom da je uputi boljim pravcem. Iz ovoga slijedi da nije ni potrebna slobodna inteligencija nama muslimanima, jer joj manjka polje rada, pa je i nema.³⁰

Ipak, dr. Mehmedalija Metiljević je najizrazitiji predstavnik bošnjačke kritike ulemanskog staleža. U svojoj knjizi *Islam u svjetlu istine*,³¹ dr. Metiljević iznosi nekoliko tipova argumentacije protiv postojanja uleme kao takve, te kaže: „Kur'an nije objavljen samo jednoj izvjesnoj skupini ljudi, niti kome odabranom narodu ili rasi, nego je objavljen cijelom čo-

²⁸ Faik Zeki, Zašto islamski narodi ne napreduju, *Behar*, 1. maj, Sarajevo, 1907., 378.

²⁹ Adem Bise, *Da li može musliman živjeti evropskim kulturnim životom i ostati dobar musliman (Kur'an u teoriji i praksi)*, izd. i štampa Jovan Petrović, Tuzla, 1937., str. 3.

³⁰ Adem Bise, isto, str. 7.

³¹ Dr. Mehmedalija Metiljević, *Islam u svjetlu istine*, izdanje autora, Tuzla, 1934. godine. (Ovdje ovo djelo citiramo prema izdanju *Bosanske muslimanske rasprave* (u sedam knjiga), izdanje izdavačke kuće "Se-dam", Sarajevo, 2003. godine.)

vječanstvu kao najsavršeniji putokaz k istini.”³² Prema njegovom mišljenju, ulema koju on oslovljava sintagmom „izvjesna skupina ljudi”, nema svoje uporište u Kur'anu. Dr. Metiljević u ovoj svojoj knjizi spominje i „besplodne” rasprave koje vodi ulema, tvrdi da je bio prisutan na jednom skupu

*gdje se je skoro više od jednog sata diskutovalo o neakvim specijalnim pravilima, po kojima se ima nositi brada i podrezivati brkovi, i na koncu te diskusije svaki je od njih [pripadnika uleme] imao svoje posebne dokaze i svoja posebna mišljenja, po tom, po njihovom mišljenju, tako zamašitom pitanju.*³³

Već spominjani Dževad-beg Sulejmanpašić je svoju kritiku bosansko-hercegovačke muslimanske uleme posebno temeljio na shvatanju da je ulema najviše kriva što „duša naše [muslimanske] žene čami u neprirodnom mraku prostote i neznanja”. Sulejmanpašić još tvrdi:

*Današnje stanje muslimanke Bosne i Hercegovine, osobito varošanke [one koja živi u gradovima] kazuje jasno i očito, da ona svojom bijedom i zaostalosti vodi bijedi i zaostalosti svih muslimana Bosne i Hercegovine i kao posljedica toga dvoga – njihovom izumiranju - ako se ne poduzmu brze i temeljite promjene.*³⁴

U svrhu što efikasnije kritike Dževad-beg Sulejmanpašić donosi i jednu statistiku koju je vrijedno pročitati:

Evo tužne slike koliko je naša žena zaostala za [ostalim] sugrađankama! Pismenost

bos.-herc. žene po vjerama u godini 1910. je bila: muslimanki 637 (pismenih), pravoslavnih 13,167 i katolkinja 26,375 osoba; dakle, iako smo mi brojem mnogo jači nego katolici u Bosni i

³² Dr. Mehmedalija Metiljević, nav. djelo, str. 20.

³³ Dr. Mehmedalija Metiljević, nav. djelo, str. 20.

³⁴ Dževad-beg Sulejmanpašić, *Muslimansko žensko pitanje, jedan prilog njegovu rješenju*, Sarajevo, 1918., str. 6.

*Hercegovini, to naša žena ipak nema nego 40-ti dio pismenosti katoličke žene. Duša naše žene čami u neprirodnom mraku prostote i neznanja.*³⁵

Naravno, Sulejmanpašić sa svoje strane smatra da su feredža i zar (koji uživaju zaštitu uleme) ponajviše krivi za „zaostalost” bosanskohercegovačke muslimanke njegova vremena. On odlučno poziva:

*Otkrijmo im lice i one će imati pristupa zaradama kao i sugrađanke inovjerke. Mi nemamo nikakvih institucija koje bi se brinule za osiročele i beskućne djevojke, a da ih i imamo, ne bi nikad mogle opskrbljivati taj nepregledni broj naše sirotinje, beskućnih djevojaka i žena.*³⁶

I Mustafa A. Mulalić je izraziti kritičar stanja bosanskohercegovačkih muslimana. On je u svojoj knjizi *Orijent na Zapadu* pisao o „kulturnim i socijalnim problemima muslimana Jugoslavije”, i kao i njegov savremenik Sulejmanpašić, i Mulalić je bio itekako antiulemanski raspoložen. „Treba u sve gledati očima budućnosti”,³⁷ poručuje on u svojoj knjizi. „Treba da smo uvek budni i da ništa u evoluciji ne propuštamo”,³⁸ savjetuje on svoje čitatelje muslimane, i ujedno im sugerira da se upoznaju sa naukom „evolucije”, jer će tamo naći korisne odgovore za izlazak iz svoga prezrenog stanja. Jer, prema Mulaliću, islam nije puka vjera. On pita, ali i daje odgovore:

*Šta je islam? Religija. Ali religija – nauka, religija – filozofija, a ne religija verska organizacija.*³⁹

Sintagma „verska organizacija” u ovoj Mulalićevoj tvrdnji odnosi se na ulemu, koju on smatra „nazadnom” i „nesposobnom da shvati novi vek”.

³⁵ Dževad-beg Sulejmanpašić, isto, str. 30.

³⁶ Dževad-beg Sulejmanpašić, isto, str. 31.

³⁷ Mustafa A. Mulalić, *Orijent na Zapadu, savremeni kulturni i socijalni problemi muslimana Jugoslavije*, izd. Štamparija „Grafčki institut” knjižare „Skerlić”, Beograd, 1936., str. 28.

³⁸ Mustafa A. Mulalić, isto, str. 28.

³⁹ Mustafa A. Mulalić, isto, str. 52.

I Mulalić, kao i desetine bosanskohercegovačkih muslimanskih intelektualaca krajem XIX i tokom XX stoljeća, smatra da je kritika „konzervativne i konzervirane“ uleme prva pretpostavka za „napredak“ bosanskohercegovačkih muslimana. Mulalić tako kaže:

*Ovaj novostvoreni muslimanski (ne islamski) kler, nema nika-
kvog sistema u svom nazadnjačkom radu, jer nema potrebne
sposobnosti da shvati savremeni vek, pošto se regrutuje nepo-
sredno sa sela bez ikakvih savremenih škola...⁴⁰*

Naravno, Mulalić hvali reformatorskog reisu-l-ulemu Čauševića, o njemu govori riječima punim ushićenja:

*Hadži Džemaludin Čaušević je ne samo „mula od Medine“,
nego je i „mula od Pariza“ (...) Hadži Džemaludin je pravi bri-
ljant u ugljenu...⁴¹*

Hafiz Ajni Bušatlić i kritika zapadno obrazovanih bosanskohercegovačkih muslimanskih intelektualaca

*Čini se da je najenergičniji prilog raspravi o pitanju „musli-
manskog napretka“ u Bosni i Hercegovini dao Hafiz Ajni Bu-
šatlić, šerijatski sudac. On je 1928. godine objavio neveliku
knjižicu pod naslovom Pitanje muslimanskog napretka u Bo-
sni i Hercegovini (Iskrena i otvorena riječ).⁴² Iako je bio šerijat-
ski sudac, on se ne ustručava da bosanskohercegovačke mu-
slimane, svoje suvjernike, naziva „zaleđenim“, „nepokretnim“,
„nazadnim“.*

*„Mi tapkamo na jednom te istom mjestu, zaleđeni i nepo-
kretni, vremenu neprilagodivi i nazadni“, veli Bušatlić na pr-*

⁴⁰ Mustafa A. Mulalić, isto, str. 147.

⁴¹ Mustafa A. Mulalić, isto, str. 385.

⁴² Hafiz Ajni Bušatlić, *Pitanje muslimanskog napretka u Bosni i Hercegovini (Iskrena i otvorena riječ)*, izd. Islamska dionička štamparija, Sarajevo, 1928.

*voj stranici svoje brošure. Iza toga on citira poznati stavak iz Kur'ana u kojem se veli da ima ljudi koji imaju oči a ne vide, imaju uši a ne čuju, oni su kao životinje, „dapače su i gori od njih“.*⁴³

Iz Bušatlićevog pozivanja na poruku ovog kur'anskog stavka (VII:179) možemo pročitati njegovu namjeru da svoje zemljake bosankohercegovačke muslimane podstakne na „napredak i progres“, ako treba i samim Kur'anom. Također se u ovom njegovom gestu nalazi i svojevrsno obodrenje muslimana, to jest: da pogledaju gdje su, da počuju oko sebe, da razmisle o svome stanju.

Odmah nakon proslova koji je ispunjen vjerskom apologetikom, Bušatlić govori o „našim propuštenim šansama“.

*Mi smo i okupaciju naših zemalja po Austrougarskoj zlo shvatili u pogledu kulture, kao što smo prije toga nedolično uzeli i Sultan Mahmutove reforme, pa mjesto da te događaje iskoristimo u svoje svrhe, da objeručke prigrlimo pomenutu kulturu i napredak, pa da napredno sa ostalim kulturnim svijetom krenemo napred, mi smo to sve uzeli naopako, svog kalifu smo nekvalifikovano nazvali đaurom (nevjernikom), a u (austrougarskoj) okupaciji između ostalog gledali smo i opasnost po vjeru, što ništa nije bilo istina i ostali smo i dalje nazadni...*⁴⁴

Bušatlić je potom sasvim rezolutan, pa na istoj stranici kaže:

Za sve naše nedaće hodže krive našu na Zapadu odgojenu inteligenciju, a inteligencija napada hodže i ako su po dobroj dozi oboji (i hodže i inteligencija) tom našem zlu krivi.

Hafiz Ajni Bušatlić zatim u svojoj knjižici piše dva odjeljka, jedan je naslovio riječima *Hodže – Ulema*, a drugi *Inteligencija*. Bušatlić, zapravo, aludira na glavnu ideološku i teorijsku dihotomiju tadašnje Bosne (to-

⁴³ Usp. Kur'an, sura *al-A'raf* (VII:179)

⁴⁴ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 7.

kom prvih decenija prve polovine XX stoljeća). Bušatlić se žestokom kritikom obara i na *hodže* i na *inteligenciju*. Za hodže kaže da „su zaista na prvom mjestu krive našoj zaostalosti, jer u čitavoj dugoj našoj prošlosti oni nijesu umjeli shvatiti svoje teške zadaće savremenog vaspitanja svog naroda”.⁴⁵ Bušatlić ne kaže šire šta je to „savremeno vaspitanje svoga naroda”. Bušatlić samo kaže da su hodže držale monopol nad tumačenjem islama. Bušatlić nas, zapravo, podsjeća, kao i Muhamed Arkoun (umro 2010.) mnogo godina kasnije, da je ulema svugdje u islamskom svijetu (i u muslimanskim društvima) dugo držala monopol nad simboličkim blagom islama. Bušatlić tako tvrdi da hodže nisu dale narodu

*zaviriti čak ni u vjerske propise na svom materinjem jeziku, nego se je mladež godinama patila da nauči najelementarnije propise svoje vjere preko teških jezika arapskog i turskog, mjesto da mu se to dā na njegovu materinskom jeziku. Stoga je džehalet i crno neznanje moralo vladati u masama i moralo donositi zle posljedice.*⁴⁶

Bušatlić, nadalje, veli da naša ulema „slabo se je brinula da budne načitana i da svoju izobrazbu usavrši svestrano, pa je morala ostati plitko-umna i stoga neplodna...”⁴⁷ Bušatlić na istom mjestu jadikuje riječima: „Visoko i savremeno svestrano obrazovane uleme skoro da nijesmo ni imali, a kamo li one koja bi bila kadra predstaviti nam pravu suštinu islama...”

Nakon još poneke kritike na račun zaostalosti uleme, Bušatlić prelazi na kritiku inteligencije, te kaže:

Rekli smo da veliku dozu odgovornosti za ovako naše stanje nosi i naša zapadno izobražena inteligencija, pa neka i oni dozvole da im istaknemo neke pogreške, koje su djelovale na

⁴⁵ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 8.

⁴⁶ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 8.

⁴⁷ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 8.

*usporenje našeg progressa, a koje usporenje su oni može biti i nehotice skrivili...*⁴⁸

Bušatlić potom, govori o „raspusnom ponašanju” bošnjačke „zapadno izobražene inteligencije”, koja je znala da je „naš svijet neopravdano zebao (strahovao) od škole i zapadne nauke te strahovao pred njom...” Zapadno obrazovani bošnjački intelektualci su, svojim nedoličnim ponašanjem, odbili našu omladinu od zapadne učenosti, smatra Bušatlić, i nastavlja:

*Mjesto da bude uzorna u svom vladanju i ponašanju, ona je pravila prkose i u očima mase odavala je sliku da zapadna nauka kvari a ne oplemenjuje, pa već u prvim svojim početcima nije umjela, ili nije htjela, dati podstreka za jače pohađanje škole i za svestrano obrazovanje našeg svijeta, nego se je zdala nastranosti i davala povoda da se [savremena] škola ne simpatizira...*⁴⁹

Bušatlić smatra da je „zapadno izobražena inteligencija” bosankohercegovačkih muslimana trebala da narodu omili austrougarske škole. Ali takvi bošnjački intelektualci „po svršenim višim naukama, kao svestrano i visoko izobraženi zreli ljudi, vrlo su slabo zalazili u narod, da ga osvješćuju i privlače uljudbi i progresu. Mjesto da to čine, oni su obratno radili, pa i danas rade...”⁵⁰

Bušatlić ovdje aludira na činjenicu da se tadašnja „zapadno izobražena inteligencija” bosanskohercegovačkih muslimana odala „alkoholnim pićima” i „nemoralnom životu”, a rijetko je zalazila u džamiju i tako, zapravo, bježala od onog što je bilo pripadno bosanskohercegovačkom muslimanskom narodu.

Bušatlić, nadalje, o intelektualcima za vrijeme Austro-Ugarske i Kraljevine Jugoslavije, kaže:

⁴⁸ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 8.

⁴⁹ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 10.

⁵⁰ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 10.

Najvećim su dijelom alkoholičari i slabi uzori za svoj narod (...), mnogi tapkaju kao i hodže na jednom te istom mjestu. Slabo zalaze u narod, da mu pomažu da se diže iz letargije. Što je vrlo upadljivo, oni vjerske obrede posve zanemaruju i ne daju dovoljno o sebi vanjske garancije da su privrženici svoje religije.⁵¹

Ne treba na temelju svih ovih citata shvatiti da je Bušatlić protiv Evrope, ili da je protiv „zapadno izobražene inteligencije”. Naprotiv, Bušatlić zamjera toj istoj inteligenciji zašto bosanskohercegovačke muslimane nije upoznala sa Evropom na pravi način. U tom smislu Bušatlić kaže:

Kada se je od njija koji popeo na ćurs, ili na katedru danam progovore o evropskoj kulturi i napretku, kako i na koji je način došlo do nje [te evropske kulture]?! Šta bismo mi i kako bismo trebali postupiti i raditi, pa da krenemo naprijed sa ostalim zapadom, da nam kažu i da nas na lijep i shodan način pouče o tom svemu što su oni naučili korisno i napredno na zapadu, pa da nastoje prikalemiti i na nas. Nauka se, valjda, ne uči samo za svoje uhljebljenje, nego i na predanje drugom, osobito svom bližnjem za njegovo oplemenjenje svima tekovina civilizacije i uljudbe.⁵²

Hafiz Ajni Bušatlić nije bio jedini od tradicionalne bosanskohercegovačke uleme koji je, sa svoje strane, propitivao značenja „napretka”, „progres”, „zaostalosti” itd. I Mehmed Handžić (1906-1944.) je, kao izraziti tradicionalno obrazovani islamski učenjak, pisao o „mračnjaštvu”, „gluposti” i „zatucanosti” među bosanskohercegovačkim muslimanima. Dakako, Mehmed Handžić je smatrao da je islamska tradicija, sama po sebi, najbolji lijek protiv „mračnjaštva”, „gluposti” i „zatucanosti”. Handžić nije polagao velike nade u Evropu kao lijek. U jednom tekstu koji je objavio usred strahota Drugog svjetskog rata, Handžić kaže:

⁵¹ Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 10-11.

⁵² Hafiz Ajni Bušatlić, nav. djelo, str. 11.

Osuđujemo i glupost i mračnjaštvo. Od muslimana tražimo da zbilja budu od „ulul-elbaba”, razumnih ljudi. Na ovogodišnjoj skupštini [ulemanskog društva El-Hidaje] referirano je da su neki mračni tipovi posegli za tiskanjem nekakvih glupih letaka i papirića, osnovanih na nekakvim snovima kojekakvih turbedara - ukratko na lažima, koje ne prima ni islam, ni zdrav razum. Ovakve gluposti osuđuje svaki musliman i svaki razuman čovjek.

Kako god nam šteti glupost i mračnjaštvo pojedinaca, tako nam s druge strane šteti razuzdanost drugih. U ovim teškim danima našeg stradanja [Handžić misli na Drugi svjetski rat] ima priličan broj pokvarenjaka, koji smatraju da je došao čas njihova najvećeg i javnog uživanja. U doba ozbiljnosti događaja, mehane i birtije pune su naših [muslimanskih] propalica i akšamdžija.

Svojim sramnim postupkom kaljaju cijelu zajednicu i u očima tuđinaca prikazuju je kao skup propalica, koji nemaju osjećaja ni boli za općim stradanjem.⁵³

Mehmed Handžić je još 1938. godine pisao „o našem teškom stanju”, o „našim slabim prilikama”. Ali smatrao je da je izlaz iz svega toga – sama vjera islam. On kaže:

Mi smo u tešku stanju i vrlo slabim prilikama. Naša vjera nam je štit koji nas čuva i stup za koji se prihvaćamo i u nevolji zaklanjamo. Onda nastojmo, braćo, da mi svaki dan više znanja o svojoj vjeri stečemo.⁵⁴

Zaključna besjeda

Kad je posrijedi bošnjačko muslimansko samokritičko mišljenje, u ovoj smo raspravi naveli samo neke od najvažnijih autora i pitanja o kojima su oni raspravljali. Možda je dobro reći da su bosanskohercegovački muslimani krajem XIX i tokom XX stoljeća iskusili, na lokalnom planu,

⁵³ Mehmed Handžić, Uvodnik za časopis *El-Hidaje*, VII godište, broj. Od 1. septembra, Sarajevo, 1943., str. 1-2.

⁵⁴ Mehmed Handžić, Uvodnik za časopis *El-Hidaje*, oktobar-novembar, Sarajevo, 1938., str. 1.

mного od onoga što je cijeli muslimanski svijet iskusio u svome viševjekovnom susretu sa vremenom koje se nerijetko naziva „uspon Zapada”.

U ovoj raspravi nismo šire ulazili u književne tematizacije prezrenog stanja bosanskohercegovačkih muslimana. Možda je dovoljno, na samom kraju, navesti riječi književnika Meše Selimovića:

*Mi nismo ničiji, uvijek smo na nekoj međi, uvijek nečiji miraz. Zar je onda čudo što smo siromašni? Stoljećima mi se tražimo i prepoznajemo, uskoro nećemo znati ni ko smo, zaboravljamo već da nešto i hoćemo, drugi nam čine čast da idemo pod njihovom zastavom jer svoje nemamo, mame nas kad smo potrebni, a odbacuju kad odslužimo, najtužniji vilajet na svijetu, najnesrećniji ljudi na svijetu, gubimo svoje lice, a tuđe ne možemo da primimo, otkinuti a ne prihvaćeni, strani svakome, i onima čiji smo rod, i onima koji nas u rod ne primaju. Živimo na razmeđu svjetova, na granici naroda, svakome na udaru, uvijek krivi ne-kome. Na nama se lome talasi istorije, kao na grebenu...*⁵⁵

أنس كاريتش

النقد الذاتي للبشائنة في القرنين التاسع عشر والعشرين

تأتي هذه المقالة بأهم أمثلة النقد الذاتي لمسلمي البوسنة والهرسك (البشائنة). وكان نقدهم الذاتي موجها نحو العلماء والمثقفين والمؤسسات والتراث والملابس وما إلى ذلك. أما الدوافع الرئيسية لنقد البشائنة أنفسهم فقد نتجت عن ظروف التغلغل الأوروبي (النمساوي الهنغاري) في البلقان عقب العام ١٨٧٨م، وذلك أن الدوائر البوشناكية الإصلاحية كثيرا ما كانوا ينظرون إلى أوروبا نظرتهم إلى نظام القيم الصحيحة، الأمر الذي جعلهم يصيغون نقدهم الذاتي متأسسين على ذلك.

Enes Karić

Bosniak self-criticism in the nineteenth and twentieth centuries

Summary

This debate deals with the most important examples of self-criticism of Bosnian Muslims (Bosniaks). Bosniak self-criticism was directed at the religious scholars, the intelligentsia, institutions, traditions, costumes and so on. The main impulses of Bosniak self-criticism stemmed from the circumstances of European (Austro-Hungarian) occurrence in the Balkans after 1878. Bosnian reformist circles in Europe are often looked upon as a set of values. In opposition to those constructed values they profiled their own self-criticism.

⁵⁵ Meša Selimović, *Derviš i smrt*, izdanje Svjetlost/Prosveta, Sarajevo-Beograd, 1967., str. 298.

Nekoliko novih bošnjačkih pisaca na orijentalnim jezicima

Ahmed Mehmedović

referent za fototeku i muzejsku zbirku ghb
amehmedovic@ghb.ba

Sažetak

Izučavanje bošnjačke književnosti na orijentalnim jezicima, dakako, još nije završeno, niti može biti. Iz dana u dan otkrivaju se nova imena naših ljudi koji su pisali na arapskom, turskom ili perzijskom jeziku, ili nova djela već poznatih pisaca. U ovom radu ćemo ponuditi nekoliko novih autora koji, do danas, ili nisu nikako spomenuti ili se samo znalo za njihova imena bez ikakvih informacija o njihovoj pisanoj riječi. Neki od njih pisali su prozna djela i komentare a neki stihove.

Ključne riječi: Bošnjaci, književnost, orijentalni jezici, proza, poezija, muderris, kadija, kaligrafija.

Uvod

Što se tiče naše, bošnjačke, pisane riječi na orijentalnim jezicima već sada možemo kazati da je ona prebogata. U do sada najboljem pregledu te književnosti, u knjizi Hazima Šabanovića *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, obrađeno je i prezentirano, što iscrpno što tek u naznakama, 239 Bošnjaka koji su pisali djela na arapskom, turskom i perzijskom jeziku. Da dovrši ovo značajno djelo Šabanovića je spriječila neumitna smrt. On nije uspio obraditi, a znao je za njih, tako značajna

GHB, R-531, početak Isbe'ijeve komentara

imena kao što su: Sabit Užičanin, Nasuh Matrakçi, Derviš-paša Bajezidagić, šejh Abdurrahman Sirri, šejh Abdulvehhab Ilhami, da i ne spominjemo one autore za koje ni Šabanović, a ni mi nismo znali da pripadaju našem nacionalnom korpusu (Mustafa Sururi, Salahuddin Uššaki, šejhu-l-islam Mustafa Bali-zade).

Osim ovih, velikih imena, na orijentalnim jezicima su pisali i mnogi drugi manje znani i manje afirmirani bošnjački autori. Naslućivalo se da njih ima popriličan broj. Kako stvari sada stoje, ukupan broj naših pisaca na orijentalnim jezicima mogao bi prijeći brojku od 400 imena! Tom činjenicom mogao bi se ponositi svaki narod, pa i onaj s mnogo jačom književnom tradicijom od naše. Iz dana u dan otkrivaju se nova imena naših ljudi koji su vješto baratali perom. U prilog tome, evo nekoliko autora koji su do sada bili ili potpuno nepoznati ili se znalo samo za njihova imena.

Kadija Ahmed-efendija

Ahmed-efendija, kadija i pjesnik iz nepoznatog vremena, vjerovatno iz druge polovine 16. i prve polovine 17. stoljeća, bavio se poezijom na turskom jeziku. Jedna njegova pjesma od 60 bejtova sačuvana je u rukopisu R-5626, listovi 6b-8b Gazi Husrev-begove biblioteke.¹ Pjesma je naslovljena kao *Gufte Ahmed-efendi ez kuddat Rumeli – Pjesma Ahmed-efendije, jednog od rumelijskih kadija*. Da je ovaj kadija iz naših krajeva, vidi se po nekim nazivima lokaliteta koji su slavenskog porijekla poput toponima Široka (Široka Kula u Gospiću kod Senja) i drugih.

U ovoj pjesmi su, u formi epa, opisani događaji s kraja 16. stoljeća, za pravo borbe koje su vođene u pograničnom dijelu (serhad) Osmanskog carstva, Dalmaciji, Bosanskoj Krajini, Slavoniji. Iako se ne navode konkretne godine i imena aktera iz nekih toponima bi se moglo zaključiti da je riječ o vremenu kad je Bosnom upravljao Hasan-paša Predojević koji je neprestano vojevao po serhadu, prije kobnog pohoda na Sisak u junu 1593. godine u kojem je glavom platio i on sam. Prije toga, tačnije 19. juna 1592. godine Hasan-paša je zauzeo Bihać i nekoliko značajnih pograničnih utvrda. Nekoliko mjeseci ranije na sastavcima Kupe i Petrinjčice podignuta je tvrđava Jeni Hisar (Petrinja), koja se spominje u ovoj pjesmi, iz koje su kretali novi pohodi ka Sisku i unutrašnjosti ovog dijela Hrvatske.²

O istim pohodima Hasan-pašinim govori i jedna pjesma anonimnog autora iz kolekcije Osmana Asafa Sokolovića te pjesma nekog Abdala Velija napisana tridesetak godina iza tih događaja.³

Pjesmu kadije Ahmed-efendije zapisao je sarajevski kadija Muhammed Hasib-efendija (Čoko) nešto prije 1811. godine kada se bilježi i kao vlasnik rukopisa.

¹ Lavić, *Katalog GHB*, London-Sarajevo, 2005., sv. 14, str. 455-456.

² Ive Mažuran, *Hrvati i Osmansko carstvo*, Zagreb, 1998., str. 159-160.

³ Alexis Olesnicki, *Tko nosi odgovornost za poraz turske vojske kod Siska 20. ramazana 1001. godine (22. lipnja 1593)?*, Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, Nova serija, sv. XXII-XXIII, Zagreb, 1942/43., str. 115-173.

Isbe'i Husejn-efendija Sarajlija

Husejn al-Isbe'i as-Saraji Parmaksiz naš je alim, muderris i pisac iz 17. stoljeća. O ovom učenom Sarajliji nemamo mnogo podataka. Rođen je u Sarajevu u prvoj polovini 17. stoljeća. Na rukopisu GHB R-6483-4 zabilježen je i njegov nadimak *Parmaksiz – Besprsti* (čovjek bez prsta).⁴ Svako se školovao u Sarajevu, a vjerovatno je, kao i većina vrhunske uleme onog doba, odlazio na usavršavanje u Istanbul. Bio je široko obrazovan, a u jezičkim disciplinama i šerijatskom pravu bio je pravi stručnjak.

Zna se da je predavao djelo iz stilistike *Al-Misbah Šarh al-Miftah* od As-Sejida aš-Šerifa sarajevskom alimu Mevlani Abdu-l-Kadiru, koji je kasnije ovo isto djelo predavao znamenitom Abdullah-efendiji Kantamiriji, muderrisu, pjesniku, kaligrafu i vakifu.⁵ Dakle, Al-Isbe'i je bio muderris Kantamirijevom muderrisu.

Isbe'i je bio učen čovjek i bavio se pisanjem na orijentalnim jezicima. Napisao je najmanje dva komentara, jedan iz područja arapske stilistike, a drugi je pravne naravi.

Prvi komentar, čijih se devet rukopisa čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, (R-950; R-6483-4, R-1272-3; R-2372-9; R-531; R-7749-1; R-4371-3; R-4381-9; R-4389-1) nosi naziv *Šarh Fara'id al-fawa'id lit-tahqiq ma'ani al-isti'ara li al-Isba'i*, a predstavlja komentar raspravi o upotrebi riječi o prenesenom značenju koju je napisao Ebu Lejs es-Semerkindi. Na naslovnoj stranici jednog od ovih rukopisa ima zapis koji glasi: *Komentar pripada Husejn-efendiji al-Isba'i Sarajliji*, što je navelo Kasima Dobraču da posumnja da li je Al-Isbe'i as-Saraji autor navedenog djela, ili je samo vlasnik rukopisa,⁶ ali on nije znao da postoje i drugi rukopisi ovog komentara koji već u naslovu otklanjaju svaku sumnju, te još jedan komentar ovog učenog Sarajlije.⁷

U HAZU u Zagrebu čuva se kodeks (R-62/1) u kojem se nalazi prijepis Al-Isbe'ijevog komentara uvodnog dijela popularnog Mula Husrevovog fikhskog djela *Ad-Durar*.⁸

4 Fajić, *Katalog GHB*, 3, str. 80.

5 GHB, R-419, list 1a; Popara-Fajić, *Katalog GHB*, sv. 7, Sarajevo 2000, str. 156.

6 Dobrača, *Katalog GHB*, sv. 1, Sarajevo 1963, str. 238.

7 Ždralović, *Prepisivači*, knj. I, str. 199.

8 Isto, str. 199.

Do sada se nije znalo tačno vrijeme kada je ovaj učen Sarajlija živio, o tome se samo nagađalo. Njegovu smrt zabilježio je muderris Gazi Husrev-begove medrese i pisac hadži-Husejn-efendija Muzaferija u svojoj *Hronici*, koja je sačuvana tek u nekoliko fragmenata. Na ahiret je preselio 6. muharrema 1102. godine (20. novembra 1689.). Datum njegove smrti zabilježen je i na marginama Muvekkitove *Povijesti Bosne*, a vjerovatno je prenesen iz spomenutog rukopisa.⁹

Dakle, Al-Isbe'i je bio nešto stariji savremenik Husejn-efendije Muzaferije i Mustafe Ejubovića (Šejha Juje). Zbornik u kojem se nalazi prvi Isbe'ijev komentar prepisao je Abdullah ibn hadži Mustafa iz Pljevalja u vremenu od 1692. do 1710. godine, dakle svega nekoliko godina nakon smrti Husejna Isbe'ija.¹⁰

O iznimnoj vrijednosti njegovog komentara *Šarh Fara'id...* govori čak devet rukopisa u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Treba inicirati da neko od studenata Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu, kao svoj diplomski rad, kritički obradi ova dva kratka komentara Al-Isbe'ia Sarajlije i pokuša donijeti nešto više podataka o njegovom životu. Zaslužuje to ovaj učen Bošnjak za kojega doskora nismo ni čuli.

Jahja-efendija Hafizadić

Jahja-efendija Hafizadić naš je alim i pjesnik iz 17. stoljeća. Po svoj prilici bio je predak travničkog muftije istog imena Jahja-efendije Hafizadića koji je na položaju muftije bio najkasnije od 1736. pa do 1757. godine.

Bio je savremenik, možda i saputnik na hadž hadži Jusufa Livnjaka, koji je u svojoj *medžmu'i* zapisao jednu odulju Hafizadićevu pjesmu na turskom jeziku u fomi destana. Pjesmu je unio u svoj *Zbornik* Muhamed Enveri Kadić pod naslovom *Min kelam Hafiz-zade Jahja-efendi*.¹¹ Kadićev motiv da pjesmu zabilježi bio je taj što se u njoj spominju sarajevski šejhovi Urjan-dede, Ajni-dede i Šemsi-dede. Pjesma se sastoji od 27 distiha a govori o Poslaniku, prvoj četverici halifa, Hasanu, Husejnu i drugim imamima, mnogim znamenitim šejhovima i gazijama, a u završnim

9 Zejnil Fajić, *Fragmenti iz Kronike hadži Husejn-efendije Muzaferije*, Anali GHB, Sarajevo, 1976., IV, str. 37; Muvekkit, *Povijest Bosne* I, str. 415.

10 Ždralović, *Prepisivači*, knj. II, str. 100.

11 Kadić, *Zbornik III*, str. 249.

GHB, R-5626-2, pjesma kadije Ahmed-efendije

stihovima spominju se Urjan-dede, Ajni-dede i Šemsi-dede, iz Sarajeva, te Osman-baba i Ahmedaga iz Beograda. Svaki stih se završava riječima *selam eyle – nek im je selam*. Na osnovu pjesme nije teško zaključiti da je i sam autor pripadao svijetu tesavvufa.

Pjesma i njezin autor do danas nisu bili predmetom proučavanja.

Ali-efendija Drnišlija

Ali-efendija Drnišlija, sin muderrisa Ahmed-efendije, rođen je u Drnišu oko polovine 17. stoljeća. Porodica mu je, nakon gubitka Drniša krajem 1683. godine, doselila u Sarajevo. Potomci Drnišlija i danas žive u Sarajevu pod prezimenom Denišlić.

Braća mu Abdullah-efendija i Jahja-efendija bili su markantne ličnosti ondašnjeg Sarajeva i autori su značajnih zbornika bosanskih memorijala.¹² Abdullah-efendija je bio beogradski munla, muderris i predstav-

¹² Alija Bejtić, *Iz Drnišlija Zbornika bosanskih memorijala 1672-1719*, Anali GHB IV, Sarajevo, 1976., 177-186;

nik Porte u razgraničenju između Osmanskog carstva i Austrije nakon Bečkih ratova. Većinu današnjih granica Bosne i Hercegovine povukao je baš Abdullah-efendija Drnišlija.

Poput braće i Ali-efendija Drnišlija bio je obrazovan čovjek i bavio se pisanom riječju. Nije zabilježeno da li se bavio ulemanskim, kadijskim ili muderriskim pozivom. Prvi put se spominje 1702. godine kada je predložen za mutevelliju Skender-pašina vakufa u Sarajevu. Na taj položaj predložio ga je onovremeni sarajevski kadija i muftija, čuveni pjesnik Sabit Užićanin. Očito je Sabitov prijedlog uvažen jer ga kao mutevelliju tog vakifa vidimo i početkom oktobra 1707. godine. On je prvi član porodice Drnišlija za kojeg posigurno znamo da upravlja Skender-pašinim vakufom. Drnišlije su njime upravljale sve donedavno, dok ovaj vakuf nije rastočen i upropašten u Kraljevini Jugoslaviji i kasnijoj komunističkoj Jugoslaviji.

Funkciju mutevellije Ali-efendija je vršio do smrti 1712. godine, kada ga je zamijenio brat Jahja-efendija.

Ali-efendija Drnišlija pisao je poeziju na turskom jeziku. Za sada nam je poznata njegova pjesma posvećena rodnom Drnišu od četiri stiha. Na tu pjesmu napisao je paralelu (*nazira*) pjesnik Derazi, s istim brojem stihova, koji, također, do danas nije spominjan među našim pjesnicima na orijentalnim jezicima.¹³

Mehmedaga Nišlija

Mehmedaga Nišlija – živio je u drugoj polovini 17. i prvoj polovini 18. stoljeća. Bio je službenik na dvoru i imao zvanje kapidžibaše. Umro je 1732. godine.

Bavio se pisanom riječju na turskom jeziku. Autor je jednog kraćeg historiografskog djela pod nazivom *Sefaretname-i Rusiya*, u kojem je opisao ratne pohode na Rusiju 1722.-1723. godine.¹⁴ U djelu su opisani ratni

Isti, *Sarajlija Abdulah Drnišlija i njegov Zbornik bosanskih memorijala 1672-1719*, ANUBIH, Radovi LX, Sarajevo, 1977., 201-241.

¹³ Gazi Husrev-begova biblioteka, R-946, list 92a; Lavić, *Katalog GHB*, London-Sarajevo, 2006., sv. 15, str. 18.

¹⁴ Faik Rešit Unat, *Kapici Başı Nišli Mehmet Aga'nin Moskova Sefaretnamesi*. Tarih Vesikalari Dergisi, 2/10 (1942), 284-299; 2/11 (1943), 352-371; 2/12 (1944), 462-472; Aydin Mertayak, *Nišli Mehmed Aga'nin Rusya Sefareti ve Sefaretnamesi (1722-1723)*. Yuksek Lisans Tezy (Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2005.

pohodi i tursko-ruski odnosi iz vremena vladavine sultana Ahmeda III (vladao od 1703. do 1730.). Rukopis ovog Mehmedaginog djela čuva se u biblioteci Topkapi saray muzesi u Istanbulu, Rewan 1313. Rukopis se sastoji od 33 stranice, a prepisan je *nashi* pismom.

Naši historičari književnosti na orijentalnim jezicima do sada nisu spominjali Mehmedagu Nišliju.

Slično je i memoarsko djelo Ahmeda Hadžinesimovića Pruščaka, koje, također, opisuje ratove između Turske i Rusije u prvoj polovini 18. stoljeća.¹⁵ Kao što je poznato, i Osman Šehdi Bjelopoljak napisao je, dvadesetak godina kasnije, jednu *Sefaretnamu* u kojoj je opisao svoj put u Rusiju i diplomatske napore na tragu sređivanja odnosa Rusije i Turske.¹⁶

Muhammed Sadik-efendija Bošnjak Sarajlija

Muhammed Sadik-efendija sin je uglednog kadije Omer-efendije Sarajlije Rifdija, potomak pjesnika Abdulkerima Sami'ijisa, muderrisa, kadija, pjesnik i kaligraf iz druge polovine 18. stoljeća. Nakon završene medrese (najvjerovatnije Gazi Husrev-begove), bavio se kadijskim poslom. Prije 1778. godine bio je kadija u Tešnju, gdje je prepisao jedan rukopis i o tome ostavio zapis.¹⁷ Iz dvije potvrde (GHB, R-9615) o nasljeđivanju nekretnina Mehmed-efendije i njegove supruge u Oglavku kod Fojnice i u samoj Fojnici (vjerovatno je riječ o roditeljima šejha Abdurrahmana Sirrija) vidi se da je Muhammed Sadik-efendija bio kadija u Tešnju i Travniku. Iz jednog nedatiranog kolofona kojeg ćemo kasnije spomenuti saznajemo da je Muhammed Sadik-efendija bio kadija u Radovištu (Makedonija). U kojim je još kadilucima obavljao dužnost kadije za sada nije poznato. Jedno vrijeme djelovao je kao muderris u Sarajevu. Na prijedlog muderrisa, kadije i travničkog muftije, s kim su Rifdije bili u prijateljskim odnosima, Muhammed-efendije Džudija Čohadžića postavljen

15 M. Tajib Okić, *Jedan zaboravljeni istoričar XVIII veka (Ahmed Hadžinesimović iz Prusca)*, Gajret, kalendar za 1939., Sarajevo, 1938., str. 159-191; Kasim Dobrača, *Katalog GHB*, Sarajevo, 1963., sv. 1, str. 23-24; dr. Hazim Šabanović, *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Sarajevo, 1973., str. 501-515; Fehim Nametak i Lamija Hadžiosmanović, *Kronika Ahmeda Hadžinesimovića iz Prusca*, POF, 1988., Sarajevo, 1989., str. 125-150.

16 Dr. Hazim Šabanović, *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Sarajevo, 1973., str. 486-489; Dr. Fehim Nametak, *Pregled književnog stvaranja bosansko-hercegovačkih muslimana na turskom jeziku*, Sarajevo, 1989., str. 175

17 Muhamed Ždralović, *Prepisivači djela u arabičkim rukopisima II*, Sarajevo, 1988., str. 211, 220.

za muderrisa Sim-zade (Đumišića ili Drvenije) medrese u Sarajevu 1799. godine. Iz njegove žalbe upućene bosanskom valiji može se zaključiti da je na tom položaju ostao najmanje tri godine.¹⁸

Bio je oženjen Ćamilom, kćerkom uglednog i imućnog Omer-age Fazlagića sa Ophode, ali taj brak nije uspio, pa su se njih dvoje rastavili 1791. godine, o čemu postoji zapisnik u sidžilu sarajevskog kadije.¹⁹ Ćamila se kasnije udala za svog ranijeg ašika nakibu-l-ešrafa Mustafu Nuruddin-efendiju Šerifovića i s njim imala sina Fadil-pašu, najpoznatijeg od svih Šerifovića, i dvije kćerke, Atiju i Merjemu Mulu.²⁰ Iz njegove biografije znamo još i to da je imao titulu hadžije.

I Muhammed Sadik-efendija se, poput svojih predaka, bavio poezijom. Za sada nam je poznata njegova paralela (*nazira*) od dvanaest stihova, na turskom jeziku, na jedan gazel sarajevskog kadije i pjesnika Džudija (Čohadžić). Pjesma nosi naslov *Nazira-i Sadik-efendi Rifdi-efendi-zade*. Nazire na isti gazel spjevali su i pjesnici (očito naši) Nijazi i Ismet-efendi.

Ove se pjesme nalaze u rukopisu R-640 (list 10) Historijskog arhiva Sarajeva.²¹

Znamo i za jedan tarih potpisan pseudonimom *Sadik* iz vremena kad je ovaj alim bio najaktivniji, iz 1791. godine. Riječ je o tarihu s nišana Lutfullaha Dženetića, koji se i danas nalazi u mezarju Hambina carina u Sarajevu.²² Sastoji se od šest stihova na turskom jeziku. Isti tarih zapisan je na listu 75b rukopisa R-3202 Gazi Husrev-begove biblioteke. Svakako su i ovo njegovi stihovi jer u tom vremenu (niti kasnije) nije bilo drugog pjesnika koji se potpisivao kao *Sadik*. Osim toga, Rifdije su se pazili sa Dženetićima i bili česti gosti u njihovim konacima.

Muhammed Sadik Rifdi bio je odličan kaligraf i plodan prepisivač orijentalnih rukopisa.

18 Šejh Sejfuddin Kemura, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, Sarajevo, 1913., str. 95-96.

19 GHB, Sidžil 32, str. 35.

20 Hamid Dizdar, *Mošćanice, vodo plemenita, usput ti je, selam ćeš mi dragom*, Jugoslovenska pošta, Sarajevo, 7. maja 1938.; Alija Bejtić, *Prilozi proučavanju naših narodnih pjesama*, Bilten Instituta za proučavanje folkloru, Sarajevo, 1953., br. 2, str. 387-389.

21 Mustafa Jahić, *Katalog Historijskog arhiva Sarajeva I*, Sarajevo, 2010., str. 293.

22 Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine I*, Sarajevo, 1974., str. 165, 540.

U vremenu od 1778. do 1787. godine prepisao je najmanje pet djela.²³

Godine 1778. prepisao je djelo *Mufredat-i Kanun-i cedid* (*Ogledi o Novom zakonu*), na turskom jeziku od neutvrđenog autora. U potpisu uz ime prepisivača stoji »bivši kadija u Tešnju«. Na kraju rukopisa nalazi se prijepis berata za službu u Mekki i Medini iz 1771. godine te dva fermana, jedan iz 1776, a drugi iz 1778. godine koji se odnosi na neki spor oko zemlje na Stupu kod Sarajeva. Rukopis je urađen na 124 stranice srednjeg formata, lijepim nevakaliziranim *nasta'lik* pismom. Tinta crna, naslovi i neke riječi pisane su crvenom tintom. Prva stranica je uokvirena zlatnom trakom, a ostale crvenom linijom. Na marginama ima bilježaka u vezi sa sadržajem djela. Na petom listu stoji bilješka: *Napisao Sejjid Muhammed, muftija u gradu Sarajevu*. Ovo se može odnositi samo na Sejji-da Muhammed-efendiju Svraku, koji je bio Sarajevski muftija od 1763. do 1769. i od 1770. do 1783. godine. Je li ovim razriješeno pitanje autorstva ovog djela za sada ne možemo pouzdano utvrditi. Rukopis se čuva u Orijentalnoj zbirci Provincijalata hercegovačkih franjevaca u Mostaru, R-6.

Sljedećih nekoliko rukopisa Sadika Muhammeda čini kodeks Orijentalnog instituta u Sarajevu, R-8. Prvo je 14. oktobra 1785. godine u Sarajevu dovršio prijepis epistolarnog djela *Munše'at* (Pisma) autora Jusufa Nabija, na turskom jeziku. Zatim slijede ova djela: *Hayriyya*, pjesma didaktičkog sadržaja u mesnevi formi, istog autora, na turskom jeziku; epistolarno djelo *Munše'at-i Nerkesi*, našeg velikog pjesnika iz 17. stoljeća Muhammeda Nerkesija Sarajlije; *Pjesma o Sarajevu* i tri gazela također od Nerkesija, na turskom jeziku. Tri posljednja rukopisa ispisana su u Sarajevu 1787. godine. Ispod Nerkesijevih *Munše'ata* stoji zabilješka: *Prepisao Muhammed Sadik ibn Omer Rifdi, kadija, nastanjen u gradu Sarajevu, u prvoj dekadi mjeseca džeumade-l-ula 1201 (19-28. 2. 1787). godine*. Rukopis cijelog kodeksa je ispisan na oko 300 stranica većeg formata,

23 Hivzija Hasandedić, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa iz Zbirke orijentalnih rukopisa Provincijalata hercegovačkih franjevaca u Mostaru*, Mostar, 1961., str. 2; grupa autora, *Pisana riječ u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1982., str. 128; Muhamed Ždralović, *Prepisivači djela u arabičkim rukopisima II*, Sarajevo, 1988., str. 211, 220; Hazim Šabanović, *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Sarajevo, 1973., str. 238; Vančo Boškov, *Katalog turskih rukopisa franjevačkih samostana u BiH*, Sarajevo, 1988., str. 48-49; Salih Trako-Lejla Gazić, *Katalog rukopisa Orijentalnog instituta – lijepa književnost*, Sarajevo, 1997., str. 134, 151, 155; Haso Popara, *Katalog Gazi Husrev-begove biblioteke*, London-Sarajevo, 2008., sv. 16, str. 435.

lijepim i korektnim *nashi* pismom. Tekst je uglavnom pisan crnom, a naslovi i istaknute riječi crvenom tintom. Tekst je kod nekih djela uokviren crvenom linijom, a polustihovi odvojeni sa dvije crvene linije. Povez je kožni, zajednički, bez zadnje korice.

Najzad, Muhammed Sadik je, navedene godine, prepisao pravno djelo *Tardžih al-bayyinat*, na arapskom jeziku, autora Esiri-zadea Abdulbaqi-efendije. Sačuvano je samo pola zadnje stranice (nalazi se kod nas) sa kolofonom, ali je i to dovoljno da se vidi kako krasan rukopis je imao ovaj naš kaligraf.²⁴ Rukopis je prepisan veoma lijepim, nevakaliziranim *ta'liq* pismom, crnom i ponegdje crvenom tintom. Naročito su lijepi završni redovi sa imenom prepisivača i naznakom da je Muhammed Sadik, sin Omer-efendije Rifdija, tada bio kadija u Radovištu (u Makedoniji).

Osman-efendija, banjalučki muftija

Osman-efendija ibn Hasan al-hadždž Mensur-efendi ibn al-hadždž Muhammed-efendi al-Kunawi ibn Mahmud-efendi banjalučki je muftija iz vremena od prije 1845. godine. U rukopisu R-43-1 Historijskog arhiva Sarajeva zapisana je jedna njegova pjesma na turskom jeziku, posvećena šejhu Ilhamiji Žepčaku.²⁵ Vjerovatno su njih dvojica bili savremenici i prijatelji. Prijateljstvo Ilhamijeve i Osman-efendijine porodice traje još od vremena kada je Ilhamijev djed Ahmed-efendija Karahodža bio učenik banjalučkog muftije Muhammed-efendije, Osman-efendijinog djeda.

Prepisivač ove pjesme, mjesto i vrijeme nisu navedeni, ali se kao vlasnik rukopisa potpisao Muhammed Mestvica (Divović), kadija i katib iz Sarajeva, i naveo godinu 1845., pa tako znamo da je pjesma starija od tog datuma. Vjerovatno je sam Mestvica zapisao ovu pjesmu jer je on jedno vrijeme boravio u Banjoj Luci u svojstvu katiba.

Za sada nam je poznata samo ova Osman-efendijina pjesma, ali nema sumnje da je on imao još pjesničkih ostvarenja, jer ne postoji pjesnik koji je napisao samo jednu pjesmu.

²⁴ Od ovog rukopisa sačuvan je samo kolofon, nalazi se u našem posjedu.

²⁵ Historijski arhiv Sarajeva, R-43-1; Mustafa Jahić, *Katalog Historijskog arhiva Sarajeva*, London-Sarajevo, 2010., sv. 1, str. 219.

Kao banjalučki muftija Osman-efendija je izdavao fetve, od kojih su neke zabilježene u domaćim rukopisima.

Na kraju zbornika fetvi *Fatawa Ali-efendi al-Čataldžawi* Rs 186 NUBiH u Sarajevu zabilježeno je nekoliko fetvi koje je potpisao Osman, muftija iz Banje Luke (list 213a).²⁶

I na kraju rukopisa zbornika fetvi *Fatawa Ahmadiyya*, autora Ahmeda Mostarca, prepisanog 1786. godine, nalaze se fetve nekih naših muftija, pa tako i banjalučkog muftije Osman-efendije.²⁷ Naravno, fetve su zapisane kasnije. Rukopis, GHB R-2226.

Ibrahim Edhem-efendija Haznadarević

Ibrahim Edhem-efendija Haznadarević, sin Muhammedov, naš je kadija i pjesnik iz prve polovine 19. stoljeća. Porijeklom je iz Nevesinja i pripada alimskoj porodici Haznadarevića koja je iznjedrila više učenih ljudi. Godine 1822. Ibrahim Edhem-efendija je bio kadija u Blagaju kod Mostara.²⁸ Kao mostarski kadija djelovao je od 1833. do 1834., i ponovo od 1839. do 1840. godine.²⁹ Mostarski kadija Ibrahim Edhem-efendija (Haznadarević) ovjerio je vakufnamu Ali Galib-paše (Rizvanbegovića) od 14. maja 1839. godine vezanu za nakšibendijsku tekiju i džamije u Foči.³⁰

U Čajniču je najkasnije od polovine 19. stoljeća, a vjerovatno i ranije, postojala Medresa Kadije Ibrahima Haznadarevića, koja se nalazila kod Sinan-pašine džamije. U njoj je do 1889. godine predavao muderris hafiz Mehmed-efendija Kauklja, a tada je od Zemaljske vakufske komisije zatražio mirovinu.³¹ U molbi je naveo da u toj medresi predaje već 30 godina, dakle od 1858. godine. Kauklja je na ime plaće iz Haznadarevića vakufa primao mjesečnu plaću od 3 forinte. Na osnovu ovoga ne preostaje nam ništa drugo nego da zaključimo da je kadija Ibrahim Edhem-efendija Haznadarević kao šerijatski sudija djelovao i u Čajniču i da je (u prvoj polovini 19. stoljeća) iz temelja obnovio Sinan-pašinu medresu,

26 Osman Lavić, *Katalog NUBiH*, London-Sarajevo, 2011., str. 421.

27 Dobrača, *Katalog GHB*, Sarajevo, 1979., sv. 2, str. 809.

28 Hivzija Hasandedić, *Islamski spomenici Nevesinja i okoline*, Glasnik VIS-a, XXXVIII/1975., br. 1-2, str. 23; Isti, *Muslimanska baština u istočnoj Hercegovini*, Sarajevo, 1990., str. 143.

29 Hasandedić, *Mostarski kadiluk i njegove kadije*, Hercegovina, Mostar, 1998., br. 10, str. 29.

30 Hasandedić, *Mostarski vakufi*, Mostar, 2000., str. 304.

31 Arhiv GHB, ZVK-52, 2566/1889.

koja je bila locirana neposredno do njegove džamije, i za njeno izdržavanje ostavio vakuf. Pošto nam se vakufnama nije sačuvala, mi danas ne znamo kolika je sredstva i koje nekretnine Haznadarević uvakufio kako bi medresa mogla nesmetano djelovati za dobrobit muslimana ovoga kraja. Medresa je svakako stradala tokom srpskih ustanaka, pa joj je bila potrebna temeljita obnova. Od tog vremena ta se medresa zvala po njemu Medresa kadije Ibrahima Haznadarevića. Kasnije je njeno ime zaboravljeno kao i ime njenog obnovitelja i vakifa Ibrahim-efendije.

Medresu su konačno srušili Srbi u toku Drugog svjetskog rata i ona više nije obnavljana.

Ne spominju je u svojim knjigama o našem školstvu ni Ćurić, ni Kasumović.

Nije poznata godina Haznadarevićeve smrti, ali se zna da je ukopan u haremu Sinan-begove džamije u Čajniču, s lijeve strane, nedaleko od svoje medrese.³²

Kao blagajski kadija spjevao je jednu pjesmu od 30 stihova u kojoj govori o prolaznosti Ovoga svijeta. Pjesma je zapisana na 13. listu sidžila blagajskog kadije br. 59. Original sidžila propao je u posljednjem ratu, ali je fotokopija, srećom, sačuvana u Arhivu Hercegovine.

Tevfik-efendija Kadić Nišlija

Tevfik-efendija Kadi-zade (Kadić) Nišlija, kadija i pjesnik, živio je u 19. stoljeću. Krajem 19. stoljeća djelovao je kao kadija u Nišu, ali nam nije poznato u kojim je još gradovima obavljao istu dužnost. Bio je učen čovjek, dobar poznavatelj pravnih disciplina i orijentalnih jezika.

Osim svog osnovnog zanimanja, kadijskog, bavio se poezijom na turskom jeziku. Poznat nam je njegov tarih iz 1311. (1893-94) godine povodom restauracije Bajrakli džamije u Beogradu.³³ Tarih se sastoji od 20 stihova na turskom jeziku. Godina popravke sadržana je u brojčanoj vrijednosti riječi *Huve (On)* koja se nalazi u pretposljednjem stihu kao i ime autora *Tawfiq*. U pjesmi se spominje sultan Abdulhamid-han, kralj Aleksandar Obrenović i Sulejman-efendija Faladžić (imam). Interesantno

³² Mujezinović, *Epigrafika II*, Sarajevo, 1977., str. 76.

³³ M. Tayyib Okić, *Belgrad'daki Bayrakli Camii*, Vakıflar dergisi, Ankara, 1973., br. X, str. 397-398.

je to što pjesnik za hrišćane upotrebljava izraz *isevijan* (Isusovi, Isaovi sljedbenici, odnosno hrišćani): *Bayrakli Camii bugun ta'mir eyledi Ise-viyan* (*Danas hrišćani popraviše Bajrakli džamiju*). Hoće li se pronaći još koja pjesma ili sastav Teufik-efendije, možemo samo priželjkivati.

أحمد مهندوفيتش

أسماء جديدة في قائمة الأدباء البشائقة المؤلفين باللغات الشرقية

إن ما ألفه البشائقة باللغات الشرقية كثير للغاية، فعلى ما هو معروف لحد الآن من المحتمل أن يبلغ مجموع عدد أدبائنا المؤلفين باللغات الشرقية ما يزيد عن ٤٠٠ أديب. ويذكر المؤلف في هذه المقالة تسعة أسماء جديدة غير مذكورة لحد الآن.

Ahmed Mehmedovic

Several New Bosniak Writers in Oriental Languages

Summary

As for Bosniak writing in oriental languages, we can say that it is too rich. As things stand now, the total number of our writers in oriental languages could exceed the figure of 400 names! The author lists nine new names, so far unnoticed.

Vrhovni šerijatski sud u Bosni i Hercegovini i kadija Jusuf-ef. Midžić¹

Dr. sc. Suadin Strašević

suadinstrasevic@gmail.com
Tuzla

Uvod

Austrougarska uprava u Bosni i Hercegovini je, poslije okupacije 1878. godine, zatekla brojne kotarske šerijatske sudove. Međutim kao novinu, austrougarska uprava osniva Vrhovni šerijatski sud za Bosnu i Hercegovinu. Ovim činom je uspostavljena dvostepenost šerijatskog sudstva u Bosni i Hercegovini.

Jedan od iznimno uglednih bosanskohercegovačkih šerijatskih sudaca (kadija) bio je Jusuf-ef. Zija Midžić, koji je, poslije službovanja u Kotarskom šerijatskom sudu u Tuzli, upućen u Vrhovni šerijatski sud, gdje je od 1920. do 1928. godine, bio i njegov predsjednik.

U ovom radu, na temelju arhivske građe i drugih raspoloživih izvora, razmatramo pitanja koja se odnose na osnivanje, funkcionisanje, rad i

¹ Pitanja u ovom radu djelimično sam razmatrao u magistarskom radu „Kotarski šerijatski sud u Tuzli 1882-1918”, kojeg sam odbranio na Pravnom fakultetu Univerziteta u Tuzli 2008. godine, pod mentorstvom uvaženog profesora Fikreta Karčića, kao i u doktorskoj disertaciji „Sudstvo u Tuzli 1882-1918”, koju sam odbranio 2011. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici, pod mentorstvom cijenjenog profesora Enesa Durmiševića.

nadležnosti Vrhovnog šerijatskog suda za Bosnu i Hercegovinu. Istovremeno rasvjetljavamo i biografiju učenog kadije Midžića.

Osnivanje i rad Vrhovnog šerijatskog suda

Naredbom Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu od 06. jula 1879. godine osnovan je Vrhovni sud kao druga i posljednja instanca. Djelatnost Vrhovnog suda počela je provizorno 07. jula 1879. godine u jednoj kancelariji u Carskoj ulici. Godine 1890/1891. sagrađena je prema projektu arhitekta Paneka zgrada Vrhovnog suda u blizini zgrade Konaka. Stručni dio poslova Vrhovnog suda obavljalo je pet savjetnika od kojih je najstariji po rangu organizovao sudske poslove i rukovodio njima. Pri Vrhovnom sudu poslove su iz pitanja šerijatskog prava obavljala dva šerijatska sudca.² U procesu daljnijeg pravnog izgrađivanja austrougarske vlasti, donesena je 29. augusta 1883. godine, Naredba o ustrojstvu i djelokrugu šerijatskih sudova. Ovom naredbom bila je sankcionisana dvostepenost šerijatskih sudova u Bosni i Hercegovini. Tako su postojali brojni kotarski šerijatski sudovi, a kao novina uspostavljen je i Vrhovni šerijatski sud za Bosnu i Hercegovinu sa sjedištem u Sarajevu.³

Carskom naredbom od 7. februara 1906. godine, koja je stupila na snagu 01. jula 1906. godine, kotarski su sudovi odvojeni od kotarskih ureda, a šerijatski sudovi su ostali u sastavu kotarskih sudova. U daljnjim aktivnostima organizacije i razvoja sudstva u Bosni i Hercegovini, došlo se do zaključka da je potrebno odvojiti Vrhovni šerijatski sud od Vrhovnog suda za Bosnu i Hercegovinu, što je precizirano u naredbi Zemaljske vlade od 17. februara 1913. godine. Ovom naredbom povećana je autonomija Vrhovnog šerijatskog suda.

Vrhovni šerijatski sud za Bosnu i Hercegovinu je do 1913. godine djelovao pri Vrhovnom sudu u Sarajevu, u svojstvu apelacije za odluke ko-

2 Arhiv Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Vrhovni sud za Bosnu i Hercegovinu Sarajevo, Odjeljenje Gruntovne uknjižbe (VII) 1879-1926., (analitički inventar). Priedila Emira Hadžimustafić, arhivist, Sarajevo, 1983. (Uvodni dio bez numeracije).

3 Fikret Karčić, *Pitanje primjene šerijatskog prava kroz istoriju bosanskohercegovačkih muslimana*, 213-226., *Zbornik radova Islamskog teološkog fakulteta*, broj 1, Islamski teološki fakultet Sarajevo, Sarajevo 1982, 221. O šerijatskopravnoj nauci u Bosni i Hercegovini vidjeti: Enes Durmišević, *Šerijatsko pravo i nauka šerijatskog prava u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini XX stoljeća*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008.

tarskih šerijatskih sudova. Međutim Naredbom Zemaljske vlade od 17. februara 1913. godine propisano je sljedeće: „Na II stepenu rješava Vrhovni šerijatski sud. On stvara zaključke u zboru trojice članova Šerijatskog vrhovnog suda, od kojih predsjedava najstariji po činu. Na sjednici biće i jedan član Vrhovnog suda koji ne glasa nego samo savjetuje, i to samo o pitanjima o općem, interkonfesionalnom i međunarodnom pravu. Rješenja se izdaju pod potpisom po činu najstarijeg člana Vrhovnog šerijatskog suda. Uostalom, što se tiče uprave, ostaje Vrhovni šerijatski sud kao i do sada, sastavni dio Vrhovnog suda.”⁴

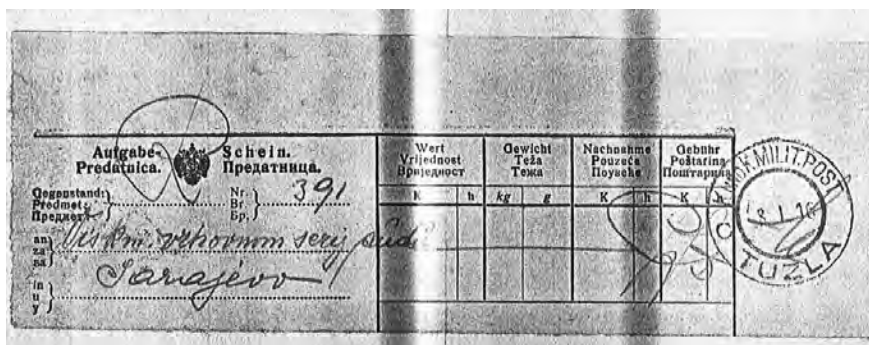
Naredbom od 29. augusta 1883. godine, određeno je ustrojstvo i djelokrug Vrhovnog šerijatskog suda. Tako je Sud imao nadležnosti u predmetima apelacije, stoga se u članu 15. navodi sljedeće: „Poslovanje u drugoj molbi biva u zboru četvorice sudaca, od kojih su dva šerijatski suci, pod predsjedništvom predsjednika suda... Šerijatski vrhovni sud odlučuje na sjednici koja nije javna, na temelju spisa te pribavljenih potrebnih izvida i naknadnih obavijesti.”

Nadalje u članu 16. naredbe navodi se sljedeće: „Protiva svakoj rješidbi šerijatskog suda prve molbe imaju stranke pravo priziva na vrhovni sud. Priziv se (upućuje) u roku od dvije nedjelje, računajući od dana kada je rješidba dostavljena, ima usmeno ili pismeno šerijatskom sudu prve molbe, a ovaj ima usljed toga priziva predložiti sve spise vrhovnomu sudu”. U članu 17. se precizira da: „U prizivu ima se označiti presuda, proti kojoj se priziv ulaže, isto tako valja se u njem očitovati o tome, ukoliko se presuda pobija, te da li se želi izmjena ili ukinuće presude.” Član 18. glasi: „Priziv nema odgodne snage, ukoliko se radi samo o osiguranju ostavštine ili o drugim neodgodivim odredbama.” Također se u članu 19. navodi da „...neposredno kod vrhovnog suda predani prizivi i pritužbe mogu se primiti na uređivanje. Vrhovni sud ima odmah obavijestiti prvu molbu o prizivu, kod njega predanom”. Član 20. glasi: „Vrhovni sud može u svako doba prije rješidbe zatražiti mišljenje medžlisa-el-uleme u ime upute o pojedinim pitanjima.” Na kraju u članu 21. kaže se sljedeće: „Na presude šerijatskih sudova stavlja ovršnu zaporku šerijatski sud prve molbe,

4 Šaćir Sikirić, *Spomenica Šerijatske sudačke škole u Sarajevu (1887-1937)*. Sarajevo, 1937., 20-21.

koji je u stvari sudio. Daljni ovršni postupak pada u djelokrug redovitim sudovima, koji su za to nadležni po građanskom parbenom postupku.”⁵

Vrhovni šerijatski sud za Bosnu i Hercegovinu imao je sjedište u Sarajevu. Bio je sud druge molbe, odnosno stranke, koje su bile nezadovoljne odlukama sudova prve molbe (kotarskih šerijatskih sudova), imale su mogućnost podnošenja apelacije Vrhovnom šerijatskom sudu. Vrhovni šerijatski sud imao je, pored nadležnosti apelacije, i savjetodavnu kao i koordinatorsku ulogu u sistemu šerijatskog sudstva u Bosni i Hercegovini, u tom smislu je štampao i izdavao okružnice. Također, od kotarskih šerijatskih sudova zaprimao je redovne godišnje izvještaje o poslovanjima, vrstama i broju predmeta na kojima su radili prvostepeni šerijatski sudovi.⁶

Budući da je bio u toku Prvi svjetski rat, izvještaj je upućen putem vojne pošte.

Kadija Jusuf Zija-ef. Midžić

Šerijatske sudije uživali su znatan ugled među muslimanskim stanovništvom, ali i kod pripadnika drugih vjera. Njihova služba im je osiguravala u masama sve prednosti nosilaca tradicionalnog autoriteta. S druge strane, određeni nivo modernog obrazovanja, koje su tokom školovanja

5 Naredba o usrojstvu i djelokrugu šerijatskih sudova. Odobrena previšnjom odlukom od 29. augusta 1883. godine, objavljena Zemaljskom vladom za Bosnu i Hercegovinu dana 30. oktobra 1883. godine, pod brojem 7220/III. Pogledati: *Zbornik zakona i naredaba za Bosnu i Hercegovinu, godina 1883.*, Tisak Zemaljske tiskare, Sarajevo, 1883., 541-542.

6 Vidjeti: Mihovil Mandić, *Zemljopisni i statistički pregled Bosne i Hercegovine*, Naklada J. Studničke i druga, bez godine izdanja, Sarajevo, 1953. Vidjeti i: JU Arhiv Tuzlanskog kantona, Fond Kotarskog šerijatskog suda u Tuzli, kutija 633., godina 1915., izvještaj Visokom vrhovnom šerijatskom sudu za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu, od 01. januara 1916. godine.

stekli, otvarao im je mogućnost da nastupaju kao nosioci kulturnog napretka među muslimanima. Njihova djeca su redovno odlazila na školovanje, te je i na taj način među muslimanskim masama razbijano nepovjerenje prema modernom školstvu.⁷

Srednji red, u sredini, kadija Jusuf-ef. Midžić. Fotografija je nastala u vrijeme dok je kadija Midžić službovao u Šerijatskom sudu u Tuzli. (Izvor: D. Trifković)

Kadija Jusuf-ef. Midžić rođen je u Bihaću. Bio je sin Šukri-ef. iz Sarajeva. Godine 1892. završio je Šerijatsku sudačku školu u Sarajevu.⁸ Godine 1896. službovao je kao šerijatski sudija u Tešnju.⁹ Od 1899. godine kadija Midžić službovao je u Šerijatskom sudu u Tuzli.¹⁰ Godine 1903. pored

7 Sadik Šehić, *12 godina gradačačkog suda (1887.-1999.)*, Općinski sud u Gradačcu, Gradačac, 1999., 91. Proces prelaska iz osmansko-orientalne u zapadnoevropsku društvenu sferu, za bosanske muslimane predstavljalo je dramatično razdoblje. (Vidjeti: E. Durmišević, „Bosanskohercegovački muslimani između Osmanskog carstva i Austro-Ugarske monarhije”, *Odjek*, god. LIII, broj 3-4, jesen-zima 2000., 65-70). O kulturnoj i političkoj orijentaciji bosanskih muslimana za vrijeme austrougarske uprave vidjeti: E. Durmišević, „Kulturno-politička orijentacija bosanskih muslimana (Bošnjaka) u uslovima austrougarske okupacije”, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, XLIII/2000., Sarajevo, 2001., 122-134.

8 Š. Sikirić, 78.

9 Bošnjak, kalendar za prijestupnu 1896. godinu, četrnaesta godina, Zemaljska štamparija, Sarajevo, 1896., 74.

10 JU Arhiv Tuzlanskog kantona, Fond Kotarskog šerijatskog suda u Tuzli, kutija 627., godina 1899., proglašenje punoljetnim i zrelim Š. O., od 10. 11. 1899. godine. Postupak je vodio kadija Midžić.

službe šerijatskog sudije u Tuzli, bio je i predsjednik kotarske vakufske komisije.¹¹ Poslove kadije u Šerijatskom sudu u Tuzli obavljao je i u godinama koje su slijedile; tako ga, pored ostalog, na temelju arhivske građe i službene dokumentacije Austro-Ugarske, na poslovima kadije, identifikujemo 1907., 1908., 1914., te 1916. godine kao i u narednim godinama.¹² U Prvoj godini Prvog svjetskog rata, 1914, pored kadije Midžića, u Šerijatskom sudu u Tuzli, identifikujemo i sljedeće šerijatske sudije: Mustafa-ef. Čokić i Galib-ef. Čenanović, a sudski šerijatski pripravnici bili su: Ismet Muftić, Mehmed Ali Kapetanović i Osman Redžović.¹³

Godine 1916. bio je, kao starješina Šerijatskog suda u Tuzli, prvi potpisnik Izvještaja o poslovanju Šerijatskog suda u Tuzli, koji je upućen Vrhovnom šerijatskom sudu za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu. Pored kadije Midžića potpisnici izvještaja bili su i: Mustafa Čokić, Galib Čenanović, Mehmed Ali Kapetanović, Ismet Muftić, Salih Dozić i Mehmed Hadžiomerović.¹⁴

U razdoblju Prvog svjetskog rata, a posebno 1914. godine, kada je Bosna i Hercegovina bila neposredno ratno poprište, u bosanskohercegovačkim gradovima odvijale su se akcije prikupljanja novčanih priloga i drugih vidova pomoći za bosanskohercegovačke vojnike na frontu. U Tuzli su akciju vodili plac-komandant, kotarski predstojnik i općinski načelnik. Akciji su se odazvali muftija tuzlanski Maglajlić i kadija Jusuf-ef. Midžić.¹⁵

Jusuf-ef. Midžić bio je aktivan sudionik i organizator kulturnih događanja u Tuzli. Posebno je bio aktivan član bošnjačkog kulturnog društva „Zeman”, zatim je bio jedan od osnivača „Muslimanskog sokola”; društva za tjelesni odgoj iz 1908. godine. Također, bio je pokretač „Društva za kulturno i ekonomsko podizanje muslimana” u Tuzli.¹⁶

11 Bošnjak, kalendar za prijestupnu 1904. godinu, dvadeset druga godina, Zemaljska štamparija, Sarajevo 1903., 26., 69.

12 Vidjeti: Bošnjak, kalendar za prijestupnu 1908. godinu, dvadeset šesta godina, Zemaljska štamparija, Sarajevo, 1907., 31., 32.; Bošnjak, kalendar za prostu 1909. godinu, dvadeset sedma godina, Zemaljska štamparija, Sarajevo, 1908., 31., 93.

13 Bosanski glasnik (*Bosnicher Bote*), Opća priručna i adresna knjiga za Bosnu i Hercegovinu, osamnaesta godina, u komisijonalnoj nakladi c. i kr. Dvorske državne štamparije u Beču, Sarajevo, 1914, 171.

14 JU Arhiv Tuzlanskog kantona, Fond Kotarskog šerijatskog suda u Tuzli, kutija 633., godina 1915., izvještaj Visokom vrhovnom šerijatskom sudu za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu, od 01. januara 1916. godine.

15 Dragiša Trifković, *Tuzlanski vremeplov*, Pres kliping, Beograd, 1981., 123.

16 Dragiša Trifković, *Tuzlanski vremeplov III*, IGTRO Univerzal, OOUR, Grafičar Tuzla, Tuzla, 1988., 47.

U razdoblju od 1908. do 1914. godine, mjesto muftije u Tuzli je, poslije smrti muftije Muhamed-ef. Čokića, bilo upražnjeno. Tako je, u tom periodu, određene poslove muftije tuzlanskog obavljao kadija Midžić. Kadija Midžić bio je veoma ugledan, cijenjen i poštovan. Bio je biran za prvog predsjednika „hodžinske kurije”, koja je birala reisu-l-ulemu i članove Ulema-medžlisa.¹⁷

Kadija Midžić bio je oženjen Arifom (Zekijom) Azapagić, kćerkom hadži Mehmeda Tufik-ef. Azapagića. Imao je dvije kćerke i tri sina: Nadžija, Sadeta, Sead, Nuhredin i Fuad. Kadija Midžić umro je u Sarajevu 1928. godine.¹⁸

U vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini, zvaničan naziv za sudije šerijatskih sudova bio je: *šerijatski sudija*. Ali kadija Midžić, uvijek se potpisivao kao *Kadija*.

Zaključna razmatranja

Kao novina koju je uvela austrougarska uprava, bilo je osnivanje Vrhovnog šerijatskog suda za Bosnu i Hercegovinu. Tako je uspostavljena dvostepenost šerijatskog sudstva: kotarski šerijatski sudovi i Vrhovni šerijatski sud kao apelacioni sud. Pored nadležnosti apelacije, Vrhovni šerijatski sud imao je i savjetodavnu i koordinatorsku ulogu u sistemu šerijatskog sudstva u Bosni i Hercegovini. Izdavao je i štampao okružnice, a za sudije Vrhovnog šerijatskog suda birani su najugledniji šerijatski suci. Jedan od njih bio je i kadija Midžić, koji je bio i njegov predsjednik.

Kadija Jusuf-ef. Zija Midžić službovao je u Šerijatskom sudu u Tuzli od 1899. godine. Prvo kao šerijatski sudac a, zatim, i kao starješina Suda. Već od 1920. godine, bio je predsjednik Vrhovnog šerijatskog suda za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu. Na toj poziciji ostaje do smrti 1928. godine.

Bio je izuzetno ugledan i cijenjen, a pored kadijske službe aktivno je sudjelovao u društvenim tokovima, a posebno u kulturnim, humanitarnim i naučnim aktivnostima. Prošao je put od šerijatskog pripravnika, sudije, starješine Šerijatskog suda u Tuzli, dužnosti muftije tuzlanskog,

¹⁷ Refik M. Hadžiomerović, *Tuzlanske muftije, 161-171.*, *Takvim* za 1983. godinu, Predsjedništvo udruženja islamskih vjerskih službenika u SR BiH, štampa ROGD „ISKRA”, Vinkovci, bez godine izdanja, 163.

¹⁸ Zemljišna knjiga, Tuzla XX/951, do 100. Općinski sud Tuzla, zemljišnoknjiški ured, Gruntovnica Tuzla, 67-69.

pa sve do predsjednika Vrhovnog šerijatskog suda za Bosnu i Hercegovinu. Kao obrazovan čovjek, na što posebno ukazujemo, nastojao je ukazati na potrebu i značaj obrazovanja za budući razvoj Bosne i Hercegovine.

سعادين ستراشيفيتش

المحكمة الشرعية العليا في البوسنة والهرسك والقاضي يوسف أفندي ميجيتش

وجدت الإدارة النمساوية الهنغارية في البوسنة والهرسك، بعد احتلالها لها عام ١٨٧٨م، عددا كبيرا من المحاكمات الشرعية القضائية، وما أبدعته هذه الإدارة تأسيس المحكمة الشرعية العليا للبوسنة والهرسك الأمر الذي تم به إقرار ثنائية مستوى القضاء الشرعي في البوسنة والهرسك.

كان من أشهر قضاة البوسنة والهرسك الشرعيين يوسف أفندي زيبا ميجيتش. أما هذه المقالة فقد بحث المؤلف فيها مسألة تأسيس المحكمة الشرعية العليا في البوسنة والهرسك وأعمالها وصلاحتها، وذلك على أساس المواد الأرشيفية وغيرها من المراجع المتاحة، وفي نفس الوقت بتقديم المعطيات الجديدة أغنى المؤلف ترجمة حياة العالم القاضي يوسف أفندي ميجيتش.

Dr. Suadin Strasevic

Supreme Sharia Court in Bosnia-Herzegovina and Qadi Jusuf-ef. Midzic

Summary

Austro-Hungarian administration in Bosnia and Herzegovina, after the occupation in 1878, found a number of county Sharia courts. However, as a novelty, the Austro-Hungarian administration establishes the Supreme Sharia Court of Bosnia and Herzegovina. By this act, the two-level Sharia judiciary in Bosnia and Herzegovina was established. One of the highly reputable Bosnian Sharia judges (qadi) was Jusuf-ef. Zija Midzic. In this article, based on archival material and other available sources, the author discusses the issues related to the establishment, operation, function and jurisdiction of the Supreme Sharia Court of Bosnia and Herzegovina. At the same time, with this data he, also, enriched a biography of the erudite qadi Midzic.

Vakufi džemata Hatinac

Hotinac u Bihaću

Mr. Suad Mahmutović

profesor ahlaka u Cazinskoj medresi
suadmahmutovic@yahoo.com

Sažetak

U ovom radu je, na temelju višegodišnjeg istraživanja, predstavljen vakuf u prigradskom bihaćkom džematu Hatinac. Ovaj bogati vakuf je svojevremeno posjedovao preko 180 dunuma zemlje, 10 kuća, pilanu, kafanu i poslovnu zgradu. Gotovo ništa od spomenutog danas nije vakuf. Predstavljen je i rijetko viđen berat o imenovanju imama spomenute džamije iz 18. stoljeća koja je prethodne godine obilježila tri stoljeća svoga postojanja.

Ključne riječi: Vakuf džamija Hotinac - Hatinac, berat, proračuni vakufa, nacionalizacija, eksproprijacija.

U istraživanju su korišteni dokumenti iz privatne arhive Sadik-ef. Ribića i Arhiva USK. S obzirom da se radi o nesređenoj arhivskoj građi, a radi lakše klasifikacije, za nju su u podnožnim napomenama korištene kratice ASR i AUSK.

Porijeklo i naziv Hatinca

Ne zna se tačno kako je ovo mjesto dobilo naziv. U dokumentima se spominje kao Hotinac ili Harman-Hatinac. U Hatinu su bili harmani sa slamom i sijenom stanovnika Bihaća koji su u 17. stoljeću živjeli u sa-

mom gradu. Međutim, zbog tjeskobe i prenaseljenosti bili su primorani napustiti grad i graditi kuće na harmanima. Tako se razvio Hatinać iz bihaćkog tvrđavskog naselja.¹ Džamija je prošle godine obilježila tristotu obljetnicu. Naime, na natpisu iznad ulaznih vrata Hatinaćke džamije je upisana 1126. hidžretska /1714. godina, što govori da je 2014. godine obilježila tri stoljeća svoga postojanja. U jednom starom beratu² o imenovanju hadži Omera za imama časne džamije se navodi da su je sagradili i obnovili hadži Ibrahim i hadži Ahmed, u mahali po imenu Hutinice,³ koja je jedna od bihaćkih mahala, a Bihać je na području kadiluku Kamengrad. Dokument je ispisan u Islambolu,⁴ u drugoj dekadi mjeseca ševvala, godinu, nažalost, nije moguće dešifrirati.⁵

S obzirom da je na beratu utisnuta tugra⁶ osmanskog sultana Abdulhamid-hana (I), sina Ahmeda (III), koji je vladao od 1773. do 1789, odnosno od 1187. do 1203. hidžretske godine, vidljivo je da potječe iz 18. stoljeća.

Pod imenom Hotinać se spominje u Statistici mjesta i stanovništva iz 1879. godine.⁷ Džemat Hatinać je u vlastitom vakufu nekada posjedovao 181.202 m² zemlje upisane u 103 gruntovne čestice, od čega se danas u gruntovnici vodi svega 14.980 m² u svojstvu vakufa, dok 162.884 m² nemaju taj status, a 3.338 m² su upisani kao društvena svojina. Ukupno 10 kućišta sa kućama i dvorištima te jedna poslovna zgrada su bile u vlasništvu vakufa ovoga džemata, i to: kućište sa dvorištem i kućom br.

1 Milan Karanović, „Pounje u Bosanskoj krajini“, prilog knjizi dr. Jovana Cvijića, *Naselja i poreklo stanovništva*, knjiga 20, Srpski etnografski zbornik, Zadruga štamparskih radnika „Rodoljub“, Beograd, 1925. godina, strana 560.

2 Berat, Muzej RS-a, Banja Luka

3 Danas naseljeno mjesto Hatinać u Bihaću.

4 Islambol - „grad pun islama“, jedan od ranijih naziva za Istanbul.

5 Što se tiče godine, samo je vidljiv broj 9, jer u tom dijelu nedostaje dio dokumenta, ali na osnovu Sultanove tuge, da se zaključiti da ovaj berat datira iz 18. stoljeća.

6 Dokumenti upućivani u ime sultana ovjeravani su posebnim amblemom zvanim tugra. *Tugra* je, prije svega, osmanski turski zvanični monogram i grafički amblem. Posebno svečanim izgledom odlikuju se sultanski monogrami ispisivani na beratima (*berat* – ukaz, sultanski dekret o imenovanju, dodjeli položaja i sl.). Tekst tuge je ugrađen u raskošan i iluminiran ukras. Kompozicija elegantno oblikovanih arapskih slova sliva se u jedinstven oblik i čini tugru koja u svom tekstu nosi ime sultana koji vlada, riječ *bin*, sin, ime njegova oca sa titulom *han* i izraz „uvijek pobjedonosan“ - *muzaffer daima*. (Medžida Selmanović, „Berat kao diplomatska vrsta u turskoj arhivistici“, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, br. 35/1985, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1986, str. 169-209).

7 Ortshafts und Bevölkerungs - Statistik von Bosnien und Herzegovina/Statistika mjesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, KuK Regierungsdrukerei-C ikr, Vladina tiskarna, Sarajevo 1880. godina, strana 47.

Berat o postavljenju hadži Omera za imama džamije u Hatincu, 18. stoljeće

52 površine 153 m², br. 3 sa 300 m², 78 sa 430 m², 33 sa 195 m² te 43 sa 860 m². U sklopu kućišta sa kućom i dvorištem broj 92, površine 322 m² je bila uvakufljena i pilana. Vakifi ovoga hajrata su Šarganović Ibrahim-ef, Jusuf i Huse sa 21/24 udjela. Isti vakifi su uvakufili i 1/3 kuće sa kućištem i dvorištem broj 29 površine 390 m² te kuću br. 30 sa 360 m², također u omjeru 1/3.

Može se zaključiti da su ovi vakifi uvakufili svu svoju imovinu kojoj su bili u zajedničkom vlasništvu. Također je uvakufljena 1/6 kućišta sa kućom i dvorištem broj 35 u površini od 48 m², te br. 68 površine 340 m², i to 7/10 Hasana Četića

i 35/96 Sare Bećirspahić, kao i kućište sa dvorištem bez broja, u površini od 97 m². Na toj parceli koja se u gruntovnom ulošku vodi pod brojem 26, broj parcele 312/328 je bila sagrađena poslovna zgrada. Danas niti jedna od ovih kuća nije u vlasništvu vakufa navedenog džemata.

Iz Proračuna vakufa u Bosni i Hercegovini za 1889. godinu vidljivo je da su ukupni troškovi Hotinac džamije iznosili 270 forinti, i to: plata imama 174, mujezina 66, mutevelije 15, te rasvjeta džamije 14 forinti. Murabehat (dobit) od glavnice (u iznosu od 2.700 forinti) te godine je iznosila 270 forinti, odnosno 10 %. Mutevelija ovog vakufa je bio Mehmed-ef. Rekanović.⁸ Prihodi vakuf džamije Hatinač su 1912. godine iznosili 843

8 Proračun vakufa u Bosni i Hercegovini za godinu 1889, sastavljen po Zemaljskom vakufskom povjerenstvu u Sarajevu, strana 735.

krune, a rashodi 738, od čega 84 na ime uprave, 450 za vjerske službenike, 130 na ime popravki te 40 za vjerske svečanosti.⁹

U Proračunima vakufa Bosne i Hercegovine za 1913. godinu vidi se da je vakuf u Hatincu imao ukupne prihode od 871 krunu, rashod u iznosu od 788 te višak od 83 krune. Tu spadaju: plata imamu 400, mujezinu 90, muteveliji 84, rasvjeta džamije 40, popravak i bijeljenje džamije 20, popravak sibjan-mekteba i imamske kuće 100, mukata vakufu džamije Mujaže Hadžića 20, murabeħa (dobit) od glavnice 603, zakup od njive 30, zakupoprimac Šaban-ef. Mahmutović, kirija od kafane koju je iznajmio Mehmed Lonić 144 krune, te porez u iznosu od 14 kruna.¹⁰

Iz Zapisnika sastavljenog kod Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću 11. 2. 1913. godine vidljivo je da su se Osman-ef. i Ahmet-ef. Lonić iz Hatinca složili da se greblje kod Lonića kuća, upisano u gruntovnici pod brojem 140, katastarska čestica broj 312/307, kao njihovo vlasništvo uknjiži na vakuf džamije Hatinać.¹¹ Te 1913. godine dužnost imama i sibjan-muallima u džematu Hatinać je obavljao Šaban-ef. Mahmutović.¹² Navedene godine Muhamed Bulić, Muharem Kadić i Ale Smajić, svi iz Hatinca, obavijestili su Kotarsko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Bihaću da je imamska kuća trošna, grede gnjile i da imam u njoj više ne može stanovati. Mole ovo Povjerenstvo da hitno pomogne u sanaciji objekta.¹³ Godine 1937. pokrenuta je inicijativa za gradnju kuće na zemljištu Husni-ef. Lonića,¹⁴ džematskog imama iz Hatinca koji je to zemljište uvakufio u korist medrese. Riječ je o parcelama na gruntovnim ulošćima broj 361, k.č. 31/36 te broj 355, k.č.31/72, za koje je Kotarski šerijatski sud odredio uknjižbu prava vlasništva u korist Niže okružne medrese u Bihaću.¹⁵

9 Proračuni vakufa u Bosni i Hercegovini za godinu 1912, Islamska dionička štamparija Sarajevo.

10 Proračuni vakufa Bosne i Hercegovine za 1913. godinu, Štamparija „Naroda“, Sarajevo, 1913, strana 23.

11 Navedeni imami insistiraju da se u to greblje ukopava kabila (pleme) Lonića kako je to „odvjkada“ bilo, naročito njihove dvije kuće. Ovaj Zapisnik je protokolisan pod brojem 163. ASR

12 Uredovna opomena broj 538 od 17.6.1913. u kojoj navedeni imam traži svjedodžbu u svrhu oprašćanja od vojničke dužnosti. ASR

13 Zapisnik sastavljen kod Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću 27.5.1913. pod brojem 475. ASR

14 Husni-ef. Lonić je s porodicom boravio u Turskoj, a po povratku je tražio da ga postave za imama Pašine džamije u Bihaću. Zapisnik od 29.2.1913. ASR

15 Zaključak Kotarskog šerijatskog suda u Bihaću broj Z, 212/43 od 16. 8. 1943. AUSK

Izgradnja ovog objekta bi po proračunu koštala oko 40.000 dinara, a prihodi od kirije bi se koristili u svrhu izgradnje „koristonosne” zgrade za izdržavanje Bihačke medrese.¹⁶ Vakufska direkcija u Sarajevu je odobrila ovu gradnju 28. marta 1938. godine.¹⁷ U tom smislu, Direkcija je, na traženje Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću dala saglasnost za korištenje kamena od porušene džamije Mehmed-paše Bišćevića u Bihaću za izgradnju gore spomenute kuće.¹⁸ Izvršni odbor za gradnju zgrade za izdržavanje medrese u Bihaću je 6. novembra 1938. obavijestio Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Bihaću da je vakufska kuća u Hatincu završena. Prizemlje je, po odluci ovoga Odbora, iznajmljeno Ragibu Kazaferoviću, muderrisu,¹⁹ uz mjesečnu kiriju od 300 dinara, a potkrovlje Sadik-ef. Ribiću, tadašnjem upravitelju medrese, uz mjesečnu kiriju od 250 dinara. Objekat je ovim činom predat u vlasništvo vakufa medrese a gradnja je ukupno koštala 55.334,50 dinara.²⁰ Niža medresa u Bihaću je obavijestila Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo da je pristojba za zemljište na kojem je sagrađena ova vakufska kuća uplaćena u iznosu od 125 dinara te da su se stekli uvjeti da se prevede u vlasništvo vakufa.²¹

Međutim, navedene parcele nisu uknjižene na vakuf s obzirom da su nasljednici umrlog Husni-ef. Lonića godinama izbjegavali da plate dio pristojbe za svoje nasljedne dijelove. Korespondencija traje gotovo pet godina. Zadnji takav dopis Vakufskog ravnateljstva u Sarajevu je zabilježen 11. aprila 1942. godine pod brojem 123/41 u vrijeme vladavine takozvane NDH te odgovor Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u

16 Zapisnik sa sjednice Izvršnog odbora za gradnju „koristonosne” zgrade za izdržavanje medrese u Bihaću održane 29. oktobra 1937. godine. U potpisu se nalaze Sadik-ef. Ribić, sekretar i zapisničar, te Smail Jusufhodžić, predsjednik. ASR

17 Dopis Vakufske direkcije u Sarajevu broj 2777/38 sa gornjim datumom. ASR

18 Dopis Vakufske direkcije u Sarajevu broj 6707/38 od 2. aprila 1938. godine. ASR

19 Kazaferović Ragib je rođen 1884. godine u Varešu. Bio je muderris Bihačke medrese. (Rješenje Ulema-medžlisa broj 5879/38, Iskaz vjerskih službenika na području Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću od 16. jula 1942.) Kasnije je po vlastitoj molbi premješten za muderrisa Svirac-medrese u Gradačcu. Ujedno je određen i za vaiza Glavne džamije i sejjar vaiza u srezu Gradačac. (Rješenje Ulema-medžlisa u Sarajevu broj 2464/45 od 9. 12. 1945. godine) ASR

20 Dopis Izvršnog odbora za gradnju zgrade za izdržavanje medrese u Bihaću, broj 16/38 od 6. novembra 1938. ASR

21 Obavijest Niže okružne medrese u Bihaću Sreskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu broj 368/38 od 20. marta 1939. ASR

kojem se napominje da nasljednici nisu još uplatili svoj dio pristojbe za navedeno zemljište.²²

Gore spomenuta kuća je tokom bombardiranja 1944. godine gotovo potpuno uništena. S obzirom da je tada vojska odvozila materijal oštećenih objekata, Uprava medrese je u dogovoru sa Ali-ef. Beganovićem, članom Vakufsko-mearifskog saborskog odbora u Sarajevu i predsjednikom Povjerenstva u Bihaću, prodala cjelokupnu građu za iznos od 500.000 kuna. Novac je deponovan kod Vakufske direkcije u korist medrese.²³

Bilježi se i uvakufljenje nekretnina Murata i Hate Pečenković 16.12.1941. godine, i to: njiva „Šarićka” površine 1.050 m² i Omeragićka od 960 m².²⁴ I danas se ove parcele vode na vakufu. Nakon Drugog svjetskog rata oduzeto je nekoliko parcela u vlasništvu vakufa džemata Hatinać. Za iste je određena naknada koja nije ni izbliza kompenzirala stvarnu vrijednost ovoga zemljišta.

Tako je građevinsko zemljište u z.k. izvodu broj 286 KO Hatinać, k.č. broj 192/2 u površini od 2.086 m², ranije vlasništvo vakuf džamije džemata Hatinać, nacionalizirano i dodijeljeno na korištenje Tekstilnom kombinatu „Kombiteks” u svrhu izgradnje predionice.²⁵ Naknada u iznosu od 82.720 dinara je isplaćena u junu 1964. godine.²⁶

Također je izvršena nacionalizacija zemljišta na istom z.k. izvodu, k.č. broj 192/3, u površini od 647 m² za koje je također naknada kasnila.²⁷ Vakufu džamije džemata Hatinać je oduzeto još 500 m² za koje je određena naknada u visini od 75.000 dinara.²⁸ Na osnovu evidencije u katastru, vakuf džamije Hatinać danas posjeduje zemljište u ukupnoj površini od 7.601 m², džamiju i džematsku kuću. Od nekadašnjih deset vakufskih kuća, poslovne zgrade, pilane i kafane nema ni traga. Sve je tako grubo uništeno voljom političkih sistema koji su se smjenjivali u posljednjih

22 Obavijest Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću broj 89/42 od 22.4.1942. godine upućen Vakufskom ravnateljstvu u Sarajevu. ASR

23 Dopis Niže okružne medrese u Bihaću broj 1/46 od 8.1.1946. ASR

24 Uredovna bilješka u kojoj je evidentiran darovni ugovor broj OV 199/ 41 od 16.12.1941. godine. Radi se o parcelama uknjiženim u gruntovnom izvodu broj 404, i to k.č. br. 454 i 462. AUSK

25 Rješenje Narodnog odbora Općine Bihać broj 04-138/1-60/1 od 27.5.1961. AUSK

26 Dopis Komisiji za vjerska pitanja SO Bihać, bez broja, od 17.2.1965. AUSK

27 Dopisi Povjerenstva IVZ broj 231/2 od 1.11.1962. i broj 231-3- 1962 od 25.4.1964. Ovdje se koristi zvanični naziv Odbor IVZ Bihać. AUSK

28 Dopis Imovinsko-pravne službe SO Bihać upućen Komisiji za vjerska pitanja SO Bihać od 17.2.1965. bez broja protokola. AUSK

trinaest decenija. Međutim, nedvojbeno je tu bilo i našeg vlastitog nemara.

سعاد محموتوفيتش

أوقاف جماعة هاتيناتس/هوتيناتس في بيهاتش

هذه المقالة تم فيها تقديم الأوقاف الموجودة في سابق الزمان في جماعة هاتيناتس الواقعة في ضاحية من ضواحي مدينة بيهاتش. ومما تضمنته هذه الأوقاف الواسعة في أوانها ما يزيد عن ١٨٠ دوغما من الأراضي وعشرة منازل ومنشر للخشب ومقهى والمبنى الإداري، وأما اليوم فلا يوشك شيء مما ذكر يعد وقفا.

ومما تم تقديمه أيضا في المقالة نسخة أصيلة لبراءة تعيين الإمام للمسجد هناك والعائدة إلى القرن ١٨، وأما المسجد المذكور فقد احتفل في السنة الماضية بالذكرى الثلاثئة لوجوده.

Mr. Suad Mahmutovic

Waqf of the Jama'at Hatinac - Hotinac in Bihac

Summary

In this paper, based on years of research, the waqf (endowment) in the suburban Bihac jama'at of Hatinac was presented. This rich waqf once owned more than 180 dunams of land, 10 houses, one sawmill one cafe and one office building. Almost none of the aforementioned is still a waqf. Presented in this paper is also rarely seen the permit on the appointment of Imam of the aforementioned mosque from the 18th century which marked three centuries of its existence last year.

Bedruddin-efendija Mahmud Sarajlija kairski kadija i istanbulski muderris

Jusuf Džafić

svršenik Šerijatsko-pravnog fakulteta Univerziteta El-Azhar u Kairu
jusuf-dz91@hotmail.com

Uvod

Sarajevo je za vrijeme Osmanlija bilo pravi univerzitetski centar. To je i bio povod pojavi znamenitih osmanskih učenjaka porijeklom iz Sarajeva. Oni bi svoje školovanje uglavnom započinjali na domaćim sarajevskim medresama, pa bi odlazili na dalje studiranje i usavršavanje u Istanbul, Bursu, Damask, Halep, Kairo, Mekku, Medinu i druga univerzitetska sjedišta u Osmanskom carstvu. Neki od njih su zauzeli visoke profesorske (muderriske) položaje i sudijske (kadijske) položaje širom Osmanske države. Među tim čuvenim muderrisima je i Bedruddin-efendija Mahmud, znameniti muderris na istanbulskim medresama sredinom XVI stoljeća.

Porijeklo

Mjesto rođenja Bedruddin-efendije nije sporno. Rođen je u Sarajevu.¹ Poznat je pod više sličnih imena u literaturi. Kao Bedruddina Mahmuda

¹ Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, Muessese džaize Abdula-ziz Suud el-Babtin li ibda' eš-šua'ar, Kuvajt, 2010, str. 197; Jusuf Ramić, *Bošnjaci u Egiptu u vrijeme tursko-*

navode ga Jusuf Ramić², Safvet-beg Bašagić³ te Edin Urjan Kukavica⁴, koji inače slijedi Bašagića u nazivlju. Safvet-beg Bašagić ga spominje i kao Mahmudi Bedruddin-efendija⁵ i Mahmudi Bedruddin⁶. Kao Mahmuda Bedruddina ga spominje i Vladislav Skarić.⁷ Mehmed Handžić ga bilježi kao Mevla Bedruddin-efendiju Mahmuda (arap. El-Mevla Bedruddin-efendi Mahmud).⁸ Alija Balizade ga navodi kao Mevla Mahmuda (arap. El-Mevla).⁹

Životopis

Podrobniji detalji biografije Bedruddin-efendije nisu poznati. Bedruddin-efendija je, kako smo već spomenuli, rođen u Sarajevu krajem XV stoljeća. Osnovno obrazovanje je završio u Sarajevu. Potom odlazi na studije u Istanbul, koje je uspješno i okončao. Među njegovim profesorima treba istaći: Salih-efendiju Dželalzade (tur. Celalzade) (1494/95-1565), Abdulbakija, Muhjiddina Ma'lula (arap. el-Ma'lul),¹⁰ znamenitih učenjaka sultan-Sulejmanovog doba. Nakon studija, Bedruddin-efendija je iskoristio poznanstvo sa Salih-efendijom. Tako je odmjenjivao Salih-efendiju kao mula (vrhovni sudija) u sudnicama (mahkemama) Halepa i Damaska.¹¹ Onda je postao lični učitelj (muallim) Mehmed-paše Sokolovića, dok je Mehmed-paša bio kapidžibaša (zapovjednik dvorske straže) od 1543. do 1546. godine.¹²

osmanske uprave, Kalem - CNS, Sarajevo, 2012, str. 53; Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Matica hrvatska, Zagreb, 1931; Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, Izabrana djela I, Veselin Masleša, Sarajevo, 1985, str. 88; Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, Dar el-Kitab el-arebijj, Bejrut, 1975, str. 393.

2 Jusuf Ramić, *Bošnjaci u Egiptu u vrijeme tursko-osmanske uprave*, str. 53.

3 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*.

4 Edin Urjan Kukavica, *Znameniti i zaboravljeni Bošnjaci u osmanskom sultanatu*, *Behar*, 95/2010, str. 60.

5 Safvet-beg Bašagić, *Kratka uputa u prošlost BiH*, Vlastita naklada, Sarajevo, 1900, str. 39.

6 Safvet-beg Bašagić, *Kratka uputa u prošlost BiH*, str. 199.

7 Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, str. 88.

8 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, str. 197.

9 Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 393.

10 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, str. 197; Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 393.

11 Jusuf Ramić, *Bošnjaci u Egiptu u vrijeme tursko-osmanske uprave*, str. 54; Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, str. 197.

12 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*; Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, str. 197; Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 393.

Činjenica da je bio učitelj Mehmed-paše Sokolovića bila mu je od značaja za napredovanje u kasnijoj karijeri. Nekada, kada je Mehmed-paša postao vezir i kapudanpaša 1546. godine, Bedruddin-efendija je postavljen kao profesor na najuglednijim istanbulskim medresama. Tako je prvo bio profesor u Haskevijevoj medresi za 20 akči¹³ dnevno¹⁴, onda profesor u Havadže Hajruddinovoju medresi za 25 akči dnevno, zatim profesor u dotičnoj medresi za 30 akči dnevno, potom profesor u Damad Rustem-paše Opukovića medresi za 40 akči dnevno, pa profesor u spomenutoj medresi za 50 akči dnevno, pa profesor u medresi Ebu Ejjuba el-Ensarije (Sultan Ejjub), pa profesor u jednoj uglednoj istanbulskoj medresi.¹⁵ Onda je iza 1565. godine (973. godine po Hidžri) postao predavač na Sulejmaniji, prestižnoj medresi sultana Sulejmana Veličanstvenog.¹⁶ Bedruddin-efendija je postavljen za vrhovnog kadiju (mulu) u Egiptu 1568. godine (976. godine po Hidžri). Na toj dužnosti je bio samo dva mjeseca, jer je naprasno preminuo. Ukopan je na mezarju Karafa (arap. El-Karafa) u Kairu.¹⁷

13 Akča je bila najsitniji srebrni novac u Osmanskoj carevini koji je kovan prvi put za sultana Orhana (1326-1360). U prvim stoljećima je težila četvrtinu dirhema, tj. 0,8 grama. Da bi se lakše predočila njena tržišna vrijednost, treba spomenuti da se za 20-30 akči mogla kupiti jedna ovca.

14 U zlatnim stoljećima Osmanske imperije, među koje spada i XVI stoljeće u kojem je Bedruddin-efendija živio i djelovao, profesorska plaća se obračunavala u akčama na dnevnoj bazi. Zavisno od visine plaće znalo se kojem rangu pripada profesor kao i medresa u kojoj dotični profesor predaje. Plate su obično iznosile 20, 25, 30, 40 ili 50 akči, koliko je iznosila plata u najvišim medresama. Vidi o rangiranju medresa: Behija Zlatar, *Zlatno doba Sarajeva (XVI stoljeće)*, Svjetlost, Sarajevo, 1996, str. 186-187. Vidi općenito o osmanskoj medresi: Madžida Bećirbegović, *Prosvjetni objekti islamske arhitekture u Bosni i Hercegovini, Prilozi za orijentalnu filologiju*, 20-21/1970-71, str. 234-235, 239-247; *Evliya Čelebi Seyahatnamesi*, Ikdan, Istanbul, 1896-1900, sv. 1-6 (passim), *Türk tarih encümeni kurumu*, Istanbul, 1928, sv. 7-8 (passim), Ma'arif Vekaleti, Istanbul, 1935, sv. 9 (passim), 1938, sv. 10 (passim), posebno sv. 1 (passim) za istanbulske medrese. Vidi o medresi kod nas: Madžida Bećirbegović, *Prosvjetni objekti islamske arhitekture u Bosni i Hercegovini, Prilozi za orijentalnu filologiju*, 20-21/1970-71, str. 249-252, 277-325; Omer Nakičević, *Koncept bosanskih medresa osmanske tradicije, Zbornik radova naučnog skupa Islamska tradicija Bošnjaka*, Rijaset IZ u BiH, Sarajevo, 2007, str. 240-266; Evlija Čelebija, *Putopis*, str. 108, 133, 139, 207, 212, 264, 394, 397, 403, 411, 415, 448, 454, 458, 467, 470, 478.

15 Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 393; Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šuara' el-busna*, str. 197.

16 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*; Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šuara' el-busna*, str. 198; Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 393.

17 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šuara' el-busna*, str. 197; Jusuf Ramić, *Bošnjaci u Egiptu u vrijeme tursko-osmanske uprave*, str. 54; Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*; Vladislav Škarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, str. 88; Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 393.

Mezarje Karafa, poznato van Egipta i kao Grad smrti (arap. Beled el-mevt, Medine el-mevt) postoji i danas i to u dosta izmijenjenom obliku, budući da većina sačuvanih ukopa potiču iz kraja XIX i prve polovine XX stoljeća. Upravo zbog toga tačnu lokacija nekadašnjeg kabura Bedruddin-efendije nije moguće utvrditi.

Bedruddin-efendija je učinio dosta za napredak sudstva u Bosni. Upravo na njegov prijedlog Bosna je kasnije podignuta na rang mullaluka (najviša sudska oblast). Za prvog bosanskog mulu 1578. (986. godine po Hidžri) godine izabran je Bali-efendija, Bedruddin-efendijin zemljak iz Sarajeva.¹⁸

Lik i djelo

Kao što smo već ranije spomenuli, Bedruddin-efendija je bio ugledan profesor na najvišim obrazovnim ustanovama u Istanbulu, kao što je Sulejmanija, na primjer. Prema dosadašnjim podacima, on nije ostavio iza sebe pisana djela. Ta Bedruddin-efendijina nesklonost pisanju navela je Vladislava Skarića da pogrešno zaključi da nije bio među vodećim učenjacima svoga vremena.¹⁹ Međutim, budući da je naš sarajevski efendija vršio visoke profesorske i sudijske dužnosti, i to još sredinom XVI stoljeća, zlatnom dobu osmanske nauke kada su radili i djelovali velikani znanosti poput Nasuha Matrakčije Bošnjaka (1480-1564), Kemal-paše zadea (1458-1534), Zejnuddina ibn Nudžejma Hanefija (?-1563), Ebu Suud-efendije (1490-1574) i drugih, teško da je Bedruddin-efendija mogao obavljati tako odgovorne funkcije bez visokih naučnih i stručnih kvalifikacija. Štaviše, i navodi drugih pisaca pobijaju Skarićev zaključak.

Tako Safvet-beg Bašagić spominje da je Bedruddin-efendija „umro u Kairu, poštovan od naroda i dostojanstvenika kao visoko učen²⁰, spominje hvalu o njegovoj učenosti na drugom mjestu”.²¹ Handžić navodi da je Bedruddin-efendija „bio učen, dobrostiv, plemenite ćudi (ahlaka), skro-

18 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*; Ibid., *Kratka uputa u prošlost BiH*, str. 199.

19 Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, str. 88.

20 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*.

21 Safvet-beg Bašagić, *Kratka uputa u prošlost BiH*, str. 199.

man, slatkorječiv, čistog srca, radio je po krilatici 'Govori istinu ili šuti'.²² Balizade pretjerano hvali Bedruddin-efendiju, pa kaže na samom početku njegove biografije: „Među onima kojima je vrijeme podarilo vođstvo, pa su neobičajeno prednjačili nad velikim brojem odličnika, te se kretali časnim mejdanima kako su htjeli, bio je i Mevla Mahmud, učitelj velikog vezira Mehmed-paše.”²³

Bedruddin-efendija je, pored profesorskih dužnosti, obavljao i zahtjevne dužnosti sudije, što samo potvrđuje naš zaključak o njegovoj visokoj učenosti. Tako je bio vrhovni sudija (mula) u Halepu, Kairu i Damasku. Da je Bedruddin-efendija bio visoko obrazovan i stručan sudija, navode, između ostalih, sljedeći autori: Bašagić²⁴, Handžić²⁵, Nevizade Atai²⁶, Balizade²⁷.

Izvori spominju i šture opise Bedruddin-efendijine naravi i manira. Tako spominju da je bio ljubazan u odnosu prema drugim ljudima (prema strankama, učenicima, uposlenicima itd.) te da je svoje dužnosti obavljao pošteno i časno.²⁸ Slično spominje i Handžić.²⁹ Alija Balizade kaže o ličnosti Bedruddin-efendije: „Preminuli (merhum) se bavio izvjesnim naukama, bio je ispravnog vjerovanja (akaida), hvalevrijednog ponašanja (ahlaka). Nije uznemiravao ljude i pored toga što je posjedovao vrhovnu moć i punu snagu. Obnašao je funkciju kadije savršenom istrajnošću na Pravom putu. Neka ga Allaha nagradi na Sudnjem danu povećanim dobročinstvom (ihsanom).”³⁰

Dosadašnje proučavanje lika i djela

Nažalost, Bedruddin-efendija Mahmud nije bio predmet ozbiljnijeg proučavanja ni kod domaćih ni kod stranih pisaca. Jedino su izuzetak stari osmanski pisci koji spominju Bedruddin-efendiju u svojim biografskim leksikonima (*tezkirama*). Podaci koje su oni iznijeli u svojim

22 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, str. 197.

23 Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 392-393.

24 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*.

25 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, str. 197-198.

26 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*.

27 Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 392-393.

28 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*.

29 Vidi bilješku br. 22.

30 Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, str. 393.

tezkirama su neprocjenjivi, jer su to i jedini podaci u pogledu biografije Bedruddin-efendije. Kasniji pisci se uglavnom pozivaju na podatke dotičnih osmanskih pisaca. U nastavku navodimo tezkire u kojima se spominje Bedruddin-efendijina biografija:

- *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum (Nanizan đerdan - Spomen istaknutih osmanskih Evropljana)* na arapskom jeziku. Autor djela je Alija Balizade (1527-1584), savremenik Bedruddin-efendije i istanbulski povjesničar. Njegovo djelo je ustvari dodatak (lat. supplementum, arap. zejl) biografskom leksikonu *Eš-Šekaik en-nu'manijje fi ulema' ed-devle el-usmanijje (Ljubičaste sase - Pulsatilla vulgaris - Učenjaci Osmanske države)*, također na arapskom jeziku, čiji je autor Ahmed Taškopruzade (1495-1561), i on je savremenik Bedruddin-efendije i jedan od najistaknutijih učenjaka zlatnog doba sultana Sulejmana Veličanstvenog (1520-1566).³¹

Što se tiče samih biografskih podataka koje donosi Balizade, ti podaci su prvorazredni, jer je Balizade, pored toga što je bio savremenik Bedruddin-efendije, najvjerojatnije i lično poznao Bedruddin-efendiju.³²

- *Hadaik el-hakaik fi tekmla eš-Šekaik (Bašče činanjica - Dopuna Šekaiku)* na osmanskome turskom jeziku. Pisac leksikona je Ataullah Nevizade (arap. Ibn Nev'i), poznatiji kao Atai (1583-1634), osmanski historičar. Ovo djelo također predstavlja dodatak biografskom rječniku *Eš-Šekaik en-nu'manijje fi ulema' ed-devle el-usmanijje*. Biografski podaci o Bedruddin-efendiji koje donosi Atai se uglavnom oslanjaju na podatke iz starijeg djela *El-Ikd el-menzum*, autora Alije Balizade.

Ni među domaćim piscima situacija nije mnogo bolja, budući da se svi domaći pisci, što izravno, što neizravno, pozivaju upravo na stare gore spomenute osmanske pisce.

Safvet-beg Bašagić je među prvima na našim prostorima pisao o Bedruddin-efendiji. Tako je 1900. godine spomenuo Bedruddin-efendiju na nekoliko mjesta u svojoj knjizi *Kratka uputa u prošlost BiH*, govoreći o njegovoj zaslugi za uspostavljanje bosanskog mulaluka i navodeći ga

31 Ahmed Taškopruzade, *Eš-Šekaik en-nu'manijje fi ulema' ed-devle el-usmanijje*, Dar el-Kitab el-arebijj, Bejrut, 1975.

32 Alija Balizade, *El-Ikd el-menzum fi zikr el-efadil er-Rum*, Dar el-Kitab el-arebijj, Bejrut, 1975, str. 392-393.

među imenima osmanskih učenjaka koja je dala Bosna, a o kojima se malo zna.³³ Tridesetak godina kasnije, 1931. godine, Bašagić donosi njegovu kratku biografiju u svome biografskom leksikonu *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*. Sam Bašagić je u svom leksikonu, ispod iznijetih biografskih podataka o Bedruddin-efendiji, naveo da mu je izvor za biografiju spomenuti Atai.³⁴

Otprilike nekako u isto vrijeme kad i Bašagić, Mehmed Handžić je spomenuo životopis Bedruddin-efendije u svojoj knjizi *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna (Blistavi dragulj - Životopisi učenjaka i pjesnika Bosne)*, biografskom leksikonu bošnjačkih pisaca i pjesnika osmanskog doba, objavljenom na arapskom jeziku u Kairu 1930. godine.³⁵ Sličnu biografiju Handžić je napisao i kasnije, u bosanskoj verziji dotične knjige *Književni rad bosansko-hercegovačkih Muslimana*, objavljenoj 1933. godine.³⁶ Na osnovu izvora koje je Handžić navodio, nije teško zaključiti da su mu glavni izvori za životopis Bedruddin-efendije bili gore spomenuti osmanski pisci Alija Balizade i Atai (arap. Ibn Nev'i). Inače, glavninu podataka Handžić je crpio iz *El-Ikd el-menzum*, autora Alije Balizade, čiju je natuknicu o Bedruddin-efendiji cijelu doslovce citirao.³⁷

Spomen Bedruddin-efendiji se nalazi i u monografiji Vladislava Škarića *Sarajevo i njegova okolina od najstarijeg vremena do austrougarske okupacije*, objavljenom prvi put 1937. godine.³⁸

Skoro 80 godina nakon Bašagića i Handžića, Edin Urjan Kukavica 2010. godine također piše kratku biografiju Bedruddin-efendije u članku *Znameniti i zaboravljeni Bošnjaci u osmanskome sultanatu*. No, donosi biografiju koja u slovo prati Bašagićev navod.³⁹

33 Safvet-beg Bašagić, *Kratka uputa u prošlost BiH*, Vlastita naklada, Sarajevo, 1900, str. 39, 199

34 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Matica hrvatska, Zagreb, 1931.

35 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, Muessese džaize Abdula-ziz Suud el-Babtin li ibda' eš-šua' el-busna, Kuvajt, 2010, str. 197-198.

36 Mehmed Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih Muslimana*, Državna štamparija, Sarajevo, 1933.

37 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, str. 197-198

38 Vladislav Škarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, Izabrana djela I, Veselin Masleša, Sarajevo, 1985, str. 88.

39 Edin Urjan Kukavica, *Znameniti i zaboravljeni Bošnjaci u osmanskome sultanatu*, *Behar*, 95/2010, str. 60.

Kasnije je Jusuf Ramić spomenuo dotjeraniju biografiju Bedruddin-efendije u svojoj knjizi *Bošnjaci u Egiptu u vrijeme tursko-osmanske uprave*, objavljenoj 2012. godine.⁴⁰ Biografija koju donosi Ramić se uglavnom oslanja na biografiju koju je napisao Mehmed Handžić. Inače, Ramićeva knjiga je pionirskog karaktera, jer je prva koja se posebno bavi Bošnjacima koji su djelovali i radili u Egiptu, odnosno bosansko-egipatskim odnosima u osmansko doba. Ovo je i zadnje spominjanje Bedruddin-efendije u literaturi, koliko je nama poznato.

Greške vezane za životopis Bedruddin-efendije

I pored malobrojnih podataka vezanih za životopis Bedruddin-efendije, ipak su se potkrale određene greške nekim piscima. Tako Jusuf Ramić navodi da je Bedruddin-efendija Mahmud preminuo 1658. godine.⁴¹ To je očito pogreška (možda štamparska), jer je dotični preminuo 1568. godine.⁴² Također, Safvet-beg Bašagić nije određenije pojasnio na koji je način Bedruddin-efendija utjecao na uzdizanje Bosne na rangululu. Stoga je moguće da Bedruddin-efendija nije imao nikakvog udjela, već da se radi o Bašagićevoj pogrešci, pogotovo ako se uzme u obzir da je mulaluk osnovan 1578. godine⁴³, čitavih deset godina nakon njegove smrti.

Pogovor

Bedruddin-efendija Mahmud spada u bošnjačke učenjake osmanskog perioda. Dio je grupe onih učenjaka koji se skoro znaju „samo po imenu”, u one učenjake koje je bošnjačka historija zaboravila. Da li će bošnjačka i bosanska historiografija doći do kakvih novih podataka o Bedruddin-

40 Jusuf Ramić, *Bošnjaci u Egiptu u vrijeme tursko-osmanske uprave*, El-Kalem - CNS, Sarajevo, 2012, str. 5, 53, 54.

41 *Ibid.*, str. 53.

42 Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šuar' el-busna*, str. 197; Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*; Edin Urjan Kukavica, *Znameniti i zaboravljeni Bošnjaci u osmanskom sultanatu*, Behar, 95/2010, str. 60; Vladislav Škarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austrougarske okupacije*, str. 88.

43 Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*; *Ibid.*, *Kratka uputa u prošlost BiH*, str. 199.

efendiji, ne možemo sa sigurnošću reći. Jedno je sigurno, izvjesni podaci o Bedruddin-efendiji i njegovoj karijeri nalaze se u istanbulskim arhivima Osmanskog carstva, a možda i u nekim sirijskim i egipatskim arhivama. Samo je pitanje da li će ti podaci otkriti šta novo iz biografije Bedruddin-efendije ili će samo potvrditi već postojeće činjenice i podatke.

يوسف جافيتش

الشيخ بدر الدين محمود سرايلىا - قاضيا في القاهرة ومدرسا في اسطنبول

كانت سراييفو في عهد العثمانيين مركزا جامعيًا حقيقيًا وكان هذا سببًا لظهور عدد كبير من العلماء العثمانيين المشهورين العائدة أصولهم إلى سراييفو. كانت دراساتهم في الغالب مبتدئة في المدارس الوطنية بسراييفو ثم كانوا يغادرونها لمواصلة الدراسة والتخصص إلى إسطنبول وبورسا ودمشق وحلب والقاهرة ومكة المكرمة والمدينة المنورة وغيرها من المراكز الجامعية في الإمبراطورية العثمانية، الأمر الذي أدى إلى أن كثيرين منهم كانوا يحتلون مناصب تدريسية وقضائية عالية على انتشار الدولة العثمانية. ومن بين هؤلاء المشتهرين بدر الدين أفندي محمود الذي اشتغل مدرسا في مدارس اسطنبول في أواسط القرن السادس عشر.

Jusuf Dzafic

Bedruddin Effendi Mahmud of Sarajevo

– the Cairo Qadi (judge) and the Istanbul Muderris

Summary

During the Ottoman State, Sarajevo was a real university center. That was the reason for appearance of famous Ottoman scholars originated from Sarajevo. They would mainly start out their education in local madrassas in Sarajevo, and then they would continue their study and training in Istanbul, Bursa, Damascus, Aleppo, Cairo, Mecca, Medina and other university centers in the Ottoman Empire. Some of them occupied the high professors (muderris) positions and judicial (qadi) positions around the Ottoman state. Among those famous muderrises was, also, Bedruddin Effendi Mahmud, the famous mudarris on Istanbul's madrasas in mid-sixteenth century.

Islamsko modernističko mišljenje u prevodilačkom djelu Muse Ćazima Ćatića

U povodu stogodišnjice Ćatićevog
preseljenja na ahiret (1915.-2015.)

Dr. Almir Fatić

docent na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu na tefsirskim predmetima,
faticalmir@gmail.com

Uvod

O Musi Ćazimu Ćatiću kao velikom pjesniku, izvanrednom prozaistu, sjajnom esejistu te angažiranom i plodnom prevodiocu mnogo toga je kompetentno i referentno rečeno. Napisano je više naučnih studija, stručnih tekstova, kritičkih ogleda i prigodnih radova i članaka koji - zajedno sa njegovim *Sabranim djelima* i drugim objavljenim izborima Ćatićeve poezije - otkrivaju raskošni i nesvakidašnji Ćatićev književni talent i njegovu *međašnu* poziciju u osavremenjavanju ili moderniziranju bošnjačke i bosanskohercegovačke književne tradicije. Ima se osjećaj kao da je o Ćatiću i njegovom književnom opusu već *sve* rečeno!

Ipak, jedan aspekt Ćatićevog književnog prevodilačkog djela, prema našem mišljenju, ostao je nedovoljno tekstualno i kontekstualno anali-

ziran i ekspliciran, a držimo ga značajnim za Ćatićevo cjelokupno djelo i njegovu poetiku.

O kojem aspektu je riječ? O onom koga smo naznačili u naslovu ovog teksta – islamskom modernističkom mišljenju u Ćatićevom prevodilačkom djelu. Pod ovim aspektom Ćatićevog djela mislimo na njegove prijevode modernističkih muslimanskih mislilaca s kraja XIX i početka XX stoljeća. O kakvim i kojim misliocima je riječ i kakva je njihova misao? Koja njihova djela Ćatić prevodi? U koju vrstu literature ubrajamo ta djela i kakvo je njihovo pozvanje? Zašto ih Ćatić prevodi? – pitanja su na koja ćemo u nastavku pokušati dati odgovore.

Osam Ćatićevih prijevoda

Prema bio-bibliografskim podacima, Ćatić je sa turskog i arapskog jezika preveo ukupno osam knjiga koje ubrajamo u muslimansku modernističku ili reformatorsku literaturu. Riječ je o turskim autorima i jednom arapskom autoru, Egipćaninu. Zarad potrebe ovog rada, ovdje ćemo ih hronološki navesti:

Abdullah Quilliam, *Islam (Faith of Islam)*, Sarajevo, 1907., 68 str.;

Halil Halid, *Borba polumjeseca i krsta*, s turskog; tisak i naklada prve muslimanske nakladne knjižare i štamparije (Muhamed Bekir Kalajdžić), Mostar, 1913., 250+1 str.;

Husein Hulki, *Ramazanski post*, s turskog; tisak i naklada prve muslimanske nakladne knjižare i štamparije (Muhamed Bekir Kalajdžić), Mostar, 1913., 16 str.;

Mehmed Akif, *Jedan vaz*, s turskog; tisak i naklada prve muslimanske nakladne knjižare i štamparije (Muhamed Bekir Kalajdžić), Mostar, 1913., 24 str.;

Ahmed Neim, *Osnovna načela islama i njegova prošlost i sadašnjost*, s turskog; tisak i naklada prve muslimanske nakladne knjižare i štamparije (Muhamed Bekir Kalajdžić), Mostar, 1914., 54+2 str.;

¹ Na drugoj naslovnoj stranici ove knjige stoji: *S turskog preveo Panislamista* - jedan od Ćatićevih pseudonima.

Ahmed Neim, *Temelji islamskog morala*, s turskog; tisak i naklada prve muslimanske nakladne knjižare i štamparije (Muhamed Bekir Kalajdžić), Mostar, 1914., 76 str.

Muhamed Ferid Vedždi, *Muslimanska žena*, s arapskog; tisak i naklada prve muslimanske nakladne knjižare i štamparije (Muhamed Bekir Kalajdžić), Mostar, 1915., 145 str.;

Osman Namik, *Teiste i ateiste (Vjernici i bezvjerici)*, s arapskog;² tisak i naklada prve muslimanske nakladne knjižare i štamparije (Muhamed Bekir Kalajdžić), Mostar, [1915], 93 str.³

Sva ova izdanja objavljena su, izuzev prvoga djela *Islam*, u „Muslimanskoj biblioteci” mostarskog knjižara Muhameda Bekira Kalajdžića (u. 1963.), koju je ovaj osnovao 1913. godine, a što koindicira sa Ćatićevim najplodnijim prevodilačkim angažiranjem i njegovim uredništvom spomenute biblioteke. Također, sva ova djela, osim djela *Borba polumjeseca i krsta*, prvo su objavljena u listu „Biser”, u njegovom prvom i drugom godištu, a potom (pre)štampana kao zasebne knjige. Knjige *Teiste i ateiste* i *Osnovna načela islama* su objavljene poslije Ćatićeve smrti.

Pored spomenutih prevedenih knjiga, Ćatić je preveo i nekolicinu tekstova koji se, također, mogu svrstati u modernističku muslimansku literaturu,⁴ a pisao je i osvrte i prikaze knjiga koje pripadaju toj literaturi.⁵ No, ovdje se ograničavamo samo na navedene Ćatićeve prijevode. Prije toga, nekoliko riječi o Ćatiću kao prevodiocu općenito i njegovim prijevodima u cjelini.

2 Ustvari, riječ je o prijevodu s turskog jezika. Greškom priređivača stavljeno je i označeno „s arapskog” (v. Ćeman 1988:397).

3 Abdurahman Nametak (1965:47), na temelju jednog Ćatićevog pisma Abdulahu Mešiću, pretpostavlja da je bilo i više tih prijevoda te su, moguće, izgubljeni. Vrijedi navesti Ćatićeve riječi: „Ja sam osim većine radova u 'Biseru' preveo za samu biblioteku 12 raznih knjiga s turskog i arapskog, a to je bio ogroman posao, koji mi je preko mjere izmorio živce i poremetio. Ovih dana sam bio na Ilidži i na Kiseljaku, gdje sam se jednu heftu proveo i liječio.”

4 Mislimo na sljedeće Ćatićeve prevedene tekstove: (s turskog) Anonim, „Žena i porodični život u islamu”, *Behar*, VI/1905-06, br. 17, 262-263; Faik Zeki, „Zašto islamski narodi ne napreduju”, *Behar*, VIII/1907-08, br. 2, 26-27; Turk, „Islam i znanosti”, *Behar*, VIII/1907-08, br. 23/24, 367-369; (s arapskog) Anonim, „Znaci da se budi islamsko ženskinje”, *Behar*, VIII/1907-08, br. 5, 69-71; Mirza Abdurrahim El-Tibrizi, „Islam u Americi”, *Behar*, VIII/1907-08, br. 10, 145-146, br. 11, 161-162, br. 12, 177-178, br. 13, 193-194; Sejjid Muhamed el-Asrem i Dudijanos, „Islam i Evropa”, *Behar*, VIII/1907-08, br. 19, 289-290, br. 20, 305-306.

5 V. „Menakib-i Islam” (Crtica o islamu), *Behar*, VIII/1907-08, br. 15, 240 (osvrt na knjigu: Ahmed Rasim, *Menakib-Islam*, Istanbul, s.a.); „Razgovor o vjeri i filozofiji”, *Biser*, II/1913-14, br. 6, 96 (prikaz knjige Ferid bey, *Dini ve felsefe musahablar*, Istanbul, 1913.; „Panislamizam”, *Biser*, II/1913-14, br. 13, 208.

Avangardni čin

S obzirom na vrijeme u kojem je Musa Ćazim Ćatić živio i djelovao pisanom riječju, ovi njegovi prijevodi zadugo su predstavljali prave prevodilačke poduhvate. Jer prevesti toliki broj knjiga i tekstova islamske sadržine i tematike u vrijeme kada se mnoga bošnjačka ulema sustezala upotrebljavati latinična slova u pisanju o islamu i držati hutbe na bosanskom jeziku, predstavlja modernistički, zapravo avangardni čin, *par excellence*.

Ćatić se prvenstveno recipira kao slavni i sjajni bošnjački pjesnik, što on nesumnjivo i jeste, a potom i kao vrsni prevodilac s orijentalnih jezika te kao izvanredni esejist. Ćatićeva prijevodna književnost, smatramo, u bitnome je markirala i oslovila cjelokupno njegovo djelo. Posebno mislimo na prijevode navedenih knjiga i tekstova muslimanske, odn. islamske modernističke literature koju je Ćatić prevodio u bosanski jezik i kontekst, a, zatim, svojom raskošnom poetikom i sâm inicirao i inovirao bošnjačku modernu u književnosti a, djelimično, u islamskoj misli Bošnjaka, i „islamsku modernu”.

Na formalnom planu, kako je već zapaženo, ukupna Ćatićeva prevodna književnost – prevodio je sa tri jezika: turskog, arapskog i perzijskog raznolike književne forme: poeziju, pripovjetke, eseje, studije, romane, drame, stihove u prozi, aforizme, novinske članke - daleko nadmašuje njegovu izvornu poeziju i prozu. A, opet, najobimniji dio proze jesu njegovi prijevodi gore nabrojanih djela. „Po kvantitetu, a i kvalitetu, Ćatić je bio daleko plodniji prevodilac proze nego stiha” (H.[adžiosmanović], 1972:73).

Na duhovnome planu ili, pak, na *ishodištu* i *izvorištu* Ćatićeve književne inspiracije i životne orijentacije stoji „filozofija Orijenta, filozofija arapske poezije i kulture koja je došla do procvata, a imala u sebi i nečega realističkog”, kako je to primijetio Tin Ujević⁶ (1936-37:12), Musin savremenik i poznanik, u, možda, najljepšem eseju napisanom o Ćatiću.

6 Tin Ujević (1891. - 1953.) – hrvatski pjesnik, esejist i prevodilac; objavio više zbirki pjesama i eseja.

Izvrsnost Ćatićevih prijevoda

O Ćatiću kao prevodiocu s orijentalnih jezika pisano je u više navrata.⁷ Izrečeni su sudovi i ocjene o izvrsnosti njegovih lirskih i proznih prijevoda sa sva tri jezika, posebno s turskog, s kojeg je najviše i prevodio.⁸

Prema ocjeni Lamije Hadžiosmanović (1980:147), koja u svojoj studiji analizira i sa izvornikom komparira Ćatićeve prijevode poezije s turskog jezika,

Ćatić je očito veoma dobro vladao turskim jezikom, a uz to je poznao i zakone turskog pjesništva. Zato su njegovi prevodi uspješni ne samo po tome što je, kao znalac jezika, vladao potpuno temom nego i po veoma vještom slijedu metra, rime i melodije prevedene pjesme.

Ova autorica apostrofira da „Ćatić kao prevodilac turske poezije, i po obimu, i po kvalitetu, zauzima sve do danas jedno od čelnih mjesta”.

Ćazimovi prijevodi s turskog „nisu oštećivali značenje originala, nisu ga skraćivali ni radi rime parafrazirali, a davali su u neku ruku prijevođu značaj prevodiočeva originalnog pjevanja” (N.[ametak], 1965:79). Hamzalija Ajanović,⁹ (1968:239) u tekstu povodom prve godišnjice Ćatićeve smrti, prenosi sljedeće riječi jednog svog poznanika - za koga kaže da je dobar poznavalac turskog jezika - „Mnogi su Ćazimovi prijevodi puno bolji od originala”.

7 Najviše je pisala Lamija Hadžiosmanović (r. 1931.), poznata bh. orijentalistica i filologinja, koja je objavila: „Jedan vrstan prevodilac. O prevodilačkom radu Muse Ćazima Ćatića”, *Odjek*, XXIV/1971, br. 21, 9; „Musa Ćazim Ćatić pjesnik i prevodilac”, *Treći program Radio Sarajeva*, Sarajevo, 1972., I, 137-151; „Široko interesovanje. Književni prevodi s turskog”, *Odjek*, XXX/1978, br. 1, 11; „Prevodilački rad Muse Ćazima Ćatića”, *Glasnik VIS-a*, 1-2, 1972., 74.

8 U cjelokupnom Musinom prevodilačkom opusu najviše je stihova sa turskog jezika, manje s arapskog: četiri pjesme sa ukupno 124 stiha, a samo dvije pjesme s perzijskog. Što se tiče proze, ona je zastupljena sa sva tri orijentalna jezika (L.H., „Prevodilački rad Muse Ćazima Ćatića”, 74; Nametak, 1965:145).

9 Hamzalija Ajanović (1892/93.-1925.) - rođen u Tešnju; slavistiku i romanistiku studirao u Beču, Zagrebu i Grazu, a diplomirao u Zagrebu 1920.; uključio se u JMO i u toj stranci zauzimao visoke pozicije. Knjigu njegovih izabranih tekstova priredio i objavio Amir Brka: Hamzalija Ajanović, *Izbor tekstova*, Tešanj, 2000.

Abdurahman Nametak¹⁰ (1965:146) za Ćatićeve prijevode s arapskog jezika veli „da su dobri i tačni”.¹¹ Minka Memija¹² (1980:120), u svojoj studiji koja govori o Ćatiću kao prevodiocu s arapskog jezika, i u kojoj analitički uspoređuje neke Ćatićeve prijevode s njihovim originalom, ocjenjuje „da je Ćatić zaista poznao arapski jezik” te da je „znao uhvatiti misao i sadržaj i prenijeti u srpskohrvatski (sic!)”. Analizirajući Ćatićeve pjesničke i prozne prijevode Memija (125) zaključuje „da je Ćatić prevodio s lakoćom i izraženim smislom za taj posao”.

Možemo, prema tome, reći da se Ćatićev prevodilački rad i dar stapaju sa njegovim pjesničkim duhom i talentom. I zbog toga „njegov prevodilački rad nije samo interpretacija nego dokaz njegovog pjesničkog talenta” (H.[adžiosmanović], 1972:73). Također, na osnovu navedenog, ime Muse Ćazima Ćatića nezaobilazno je kada govorimo o počecima bosanskohercegovačke orijentalistike.

„Znanstvena djela”, „vjerske rasprave”, „vjersko-naučna literatura”, „djela religioznog i moralističkog sadržaja”, „studije iz apologetike islama”

Prijevod knjiga koje su u fokusu ovog rada navođeni su i spominjani u radovima Ćatićevih biografa, bibliografa i istraživača njegovog književnog rada, ali više usputno, bez detaljnije sadržajne analize i kompariranja izvornikâ i prijevoda.

10 Abdurahman Nametak (1908.-1982.) – profesor, upravitelj pozorišta, dramski pisac; dao značajan doprinos u proučavanju alhamijado književnosti kod nas; na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1958. g. odbranio doktorsku disertaciju o Musi Ćazimu Ćatiću i njegovom književnom radu. Uredio i *Sabrana djela Muse Ćazima Ćatića* i knjigu *Odabrane pjesme Muse Ćazima Ćatića*, „Zora”, Zagreb, 1965. Više v.: Mahmud Traljić, „In memoriam: Prof. dr Hadži Abdurahman Nametak”, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga XI-XII, Sarajevo, 1985, 331-333.

11 Nametak (28) donosi i sjećanje svoga oca Hasana o Ćatićevom prevodilačkom umijeću: „Njegdje 1914. godine, pred rat, sjedio sam s Bećirom Kalajdžićem u redakciji 'Bisera'. Ćazim je prevodio ili se spremio da prevodi s arapskog jednu knjigu. Da upozna Bećira sa sadržajem, čitao je najprije u originalu, a zatim s takom lakoćom i tečno, tako stilski dotjerano prevodio kao da čita štampani prijevod. Ja sam dosta poznao arapski i mogao sam prevoditi, a i prevodio sam kraće stvari, ali me je zadivilo njegovo poznavanje arapskog jezika i lakoća prevođenja.”

12 Emina (Minka) Memija (1938.-2012.) – historičarka književnosti i profesorica na Filozofskom fakultetu u Sarajevu; bavila se kulturom bh. prostora u širem smislu, pismenosti i književnosti u osmanskom razdoblju u Bosni i Hercegovini, posebno historijom štampe i periodike te ustrojstvom biblioteka.

Šemsudin Sarajlić¹³ (1913-1973) prvi je, u godini Musine smrti, ukazao na Ćatićeve prijevode *znanstvenih djela* nabrajajući ih pojedinačno. H. Ajanović (1968:238) napominje da je Ćatićev „prozaični rad – prijevodi i original – dva-tri puta veći od njegovog pisanja u stihovima”, a, kako to kratko ocjenjuje Ajanović, „ponajviše su to vjerske rasprave”.

M. Tajib Okić¹⁴ (1925:243), povodom desete godišnjice Ćatićeve smrti, u kraćem osvrtu, pri samom njegovom kraju, podcrtava da je Ćatić „kao vrstan poznavalac orijentalnih jezika i literature mnogo zadužio naš narod nenatkriljivim prevodima s tih jezika, naročito prevodima vjersko-naučne literature”.

Najviše podataka o Ćatićevim prijevodima „vjerskih rasprava” dao je Hazim Šabanović¹⁵ u tekstu iz 1935. godine, u kome je ukratko prikazao sadržaj svih prevedenih knjiga (353-355). Napominjući da najvredniji književni rad Muse Ćazima Ćatića potječe iz vremena njegova boravka u Mostaru, Šabanović (353) ističe da se tada „srazmjerno dosta rano, počinje prevoditi grupa islamskih teološko progresivnih pisaca sa Halilom Halidbegom na čelu”. Ovaj tekst, sve do sada, ostaje jedini detaljniji prikaz Ćatićevih prevedenih knjiga.

Već spominjani T. Ujević (1936-37:46) aludirajući na Ćatićeve prijevode zapauža:

Ćatić je očuvao u sebi jednu doslovnu vjersku ortodoksiju islama (za koju je mnogo učinio kao prevodilac, u čemu je odista neobično bio marljiv i, možda, još najviše imao sistema, čak je za taj rad koji mu je mogao dati oslonca najviše razumijevanja mogao naći u bosanskoj domaćoj sredini).

A. Nametak (146) predmetne Ćatićeve prijevode oslovljava kao „opsežnije studije iz područja apologetike islama, najviše turskih, ali i arap-

13 Šemsudin Sarajlić (1887.-1960.) – bošnjački književnik, političar i prevodilac; školovao se u Sarajevu i Istanbulu; prevodio s arapskog, perzijskog i turskog; saradivao u gotovo svim savremenim listovima i časopisima; uređivao list *Behar*; bio zastupnik JMO u Ustavotvornoj skupštini u Beogradu; šire v: Alija Pirić, *Šemsudin Sarajlić: od društvene funkcije do književnoestetske umjetnosti: monografija*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2009.

14 Muhamed Tajib Okić (1902.-1977.) - bošnjački intelektualac, društveni radnik; predavao na Univerzitetima u Ankari, Konji i Izmiru; pisao na francuskom, bosanskom i turskom. U Parizu na Univerzitetu Sorbonne završava studij književnosti, doktorira o Hasanu Kafiju Pruščaku i studira turski i perzijski na Nacionalnoj školi za istočnjačke jezike. Specijalistički kurs obavlja, nakon toga, na Univerzitetu Zejtun u Tunisu (https://bs.wikipedia.org/wiki/Muhamed_Tajib_Oki%C4%87).

15 Hazim Šabanović (1916. -1971.) – poznati bošnjački historičar-osmanist; najviše pisao o historiji Bosne u sastavu Osmanlijske države.

skih teologa i naučenjaka”.¹⁶ U *Enciklopediji Jugoslavije* iz 1956. godine (2/618) koncizno se navodi se da je Ćatić „preveo s turskog i arapskog veći broj djela religioznog i moralističkog sadržaja”.

Mislioci muslimanskog modernizma

Ono što je zajedničko autorima knjiga koje je Musa Ćazim Ćatić preveo jeste njihov muslimanski ili islamski modernizam. Ali šta je to islamski modernizam? Taj pojam nije jednoznačan; on u sebi uključuje i reformističku, revivalističku, pa i sekularnu orijentaciju. U najkraćem, islamski modernizam se od njegove sekularne tendencije razlikuje po tome što insistira na važnosti vjere u javnom životu, a od islamskog revivalizma i reformizma po tome što prihvata savremene evropske institucije, procese i društvene vrijednosti. Dakle, pod islamskim modernizmom ovdje podrazumijevamo pokret koji zagovara reformu osnovnih islamskih društvenih i političkih institucija u skladu sa osnovnim učenjem islama, ali i onime što se nalazi o u zapadnjačkoj misli i praksi (Cerić, 1990:109). Zapravo, islamski modernisti zagovarali su obnovu islamskog društva i zapadnjačke vrijednosti kakve su demokratija, ljudska prava, jednakost, građanska prava. Jedna od bitnih odlika islamskog modernizma je racionalizam.

Evo jednog sintetičkog pogleda na islamski modernizam koji nam otkriva neke njegove aspekte:

Islamski modernizam je bio prvi muslimanski ideološki odgovor zapadnjačkom kulturološkom izazovu. Započet u Indiji i Egiptu u drugoj polovini 19. stoljeća, ovaj pokret imao je izvanredan intelektualni razvoj. On se reflektirao u djelu grupe istomislećih muslimanskih učenjaka odlikujući se kritičkim preispitivanjem klasičnih metoda i koncepcija prava i formulacijom novog pristupa teologiji i kur'anskoj egzegezi. Ovaj novi pristup, koji

16 U Ćatićevim *Sabranim djelima* (314), na kraju druge knjige, koja sadrži izvornu i prevedenu prozu Muse Ćazima Ćatića, stoji *Napomena* da u ovu knjigu „nisu unesena djela koja su ranije prevedena, za života pjesnika ili posthumno, objavljena kao zasebne knjige u izdanju 'Muslimanske biblioteke'. To su: *Borba polumjeseca i krsta* od Halila Halida, *Ramazanski post* od dr. Husein Hulki, *Temelji islamskog morala* i *Osnovna načela islama*, njegova prošlost i sadašnjost od Ahmeda Nazima (sic!), *Jedan vaz* od Mehmeda Akifa, *Islam* (Faith of Islam) od Abdullaha Quiliama, *Muslimanska žena* i *Teiste i ateiste* (sic!) od Mehmeda Ferida Vedždije. – Od brojnih kraćih članaka u ovu knjigu unesena su samo dva članka kao ilustracija interesovanja Ćatićeva za socijalnu i teološko-filozofsku problematiku muslimana u svijetu”.

nije bio ništa manje nego potpuna pobuna protiv ortodoksije, prikazao je začuđujuću kompatibilnost sa idejama prosvjetiteljizma (Mansoor Moad-del, 2005:2).

Pored idejnog pripadanja muslimanskom modernizmu, ovi autori i po svojoj biografiji imaju modernističko usmjerenje koje se, prije svega, pokazuje u njihovim biografijama. Naime, nijedan od njih nije imao ulemansko obrazovanje i karijeru u tradicionalnom smislu i značenju.

Abdullah Quilliam (1856.-1932.), rođen kao William Henry Quilliam u Liverpulu, odrasta kao metodist, tj. kao pripadnik Evangeličke metodističke crkve pri Anglikanskoj crkvi, da bi, nakon posjete Maroku, u dobi od sedamnaest godina, primio islam i vratio se u Britaniju kao musliman. Kasnije ga turski sultan Abdul Hamid II., 1894. god., imenuje za šejhu-l-islama Britanskih otoka.

Halil Halid (1869.-1934.) je rođen u Ankari, gdje je prošao početno medresansko obrazovanje, ali 1894. godine napušta Tursku i odlazi u Evropu, djelimično i zbog straha od hapšenja zbog svoje opozicione politike prema vlasti sultana Abdulhamida II., iako je, prema vlastitom svjedočenju, imao dobre odnose sa Osmanlijskom ambasadom tokom svog dugogodišnjeg boravka u Engleskoj. Magistrirao je na Pembroke koledžu Kembridžskog univerziteta (Pembroke College Cambridge) na polju politike i prava. Interesantan je podatak iz njegove biografije da je 1908. god. inicirao kampanju ekonomskog bojkota Austro-Ugarske kao vid protesta zbog njezine aneksije Bosne i Hercegovine te godine.

Mehmed Akif Ersoy (1873.-1936.) godinama studira na Veterinarskom fakultetu, mada je, između ostalog, bio vaiz, hafiz i prevodilac Kur'ana, što će reći da je bio najbliže tradicionalnom pojmu alima. Uživao je čitajući djela autora kao što su: Victor Hugo, Alphonse de Lamartine, Emile Zola i Jean-Jacques Rousse. Danas je od mnogih Turaka prihvaćen kao nacionalni pjesnik; autor je turske nacionalne himne. Najpoznatiji je po svom djelu pod naslovom *Safahat* iz 1911. god.¹⁷

Ahmed Neim (Baban) (1872.-1934.) nakon završetka studija na *Rušdiji* (Višoj školi) u rodnom Bagdadu, odlazi u Istanbul da nastavi više obra-

¹⁷ Nav. prema: https://en.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Akif_Ersoy; https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_%C3%82kif_Ersoy.

zovanje. Godine 1894. diplomira na *Mulkiji* (Školi građanske administracije). Iste godine zaposlio se u Ministarstvu vanjskih poslova, a potom karijeru nastavio u Ministarstvu obrazovanja. Bilježi se da je počeo da prevodi Buharijevu zbirku hadisa. Imenovan je za profesora na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Istanbulu (Daru-l-funun), gdje je predavao filozofiju, psihologiju, etiku, logiku i metafiziku. Za kratko vrijeme imenovan je rektorom Univerziteta.¹⁸

Muhammed Ferid Vedždi (1878.-1954.) osnovno obrazovanje završava u Aleksandriji na francuskom jeziku, a potom daljnje obrazovanje nastavlja u Kairu na engleskom jeziku. Nakon prestanka formalnog obrazovanja, započinje samoobrazovanje. Kroz novine i magazine počeo je učiti arapski jezik. Radio kao novinar, glavni urednik, izvršni urednik i dopisnik. Napisao više značajnih djela, među njima i komentar Kur'ana (u deset tomova) pod naslovom *Safwetu-l-'irfan fi tefsiri-l-Qur'an*.

Husein Hulki je bio liječnik, dok o *Osmanu Namiku*, nažalost, nismo uspjeli pronaći biografskih podataka.

Mislioni antikolonijalizma, antivesternizma, antiorijentalizma i panislamizma

Još dvije važne idejne poveznice spajaju većinu ovih mislilaca: antikolonijalizam i antivesternizam, a neke od njih i - panislamizam, što je za Ćatića, *panislamistu*, bilo, vjerovatno, i najprimamljivije, te - antiorijentalizam.

Od političkih stavova Abdullaha Quilliamu bitno je izdvojiti njegov stav da se muslimani ne bi trebali boriti protiv muslimana u korist evropskih vlada. (Stav koji i dan-danas, nažalost, ne gubi na svojoj aktuelnosti!) Također, opuzio je britansku vanjsku politiku u Sudanu i pozvao na uspostavljanje svjetskog hilafeta. Svoju popularnost u islamskom svijetu stekao je izdanjem knjige *Islam (The Faith)*, koja je prevedena na tri-

¹⁸ Ahmet Şeyhun, *Islamist Thinkers in the Late Ottoman Empire and Early Turkish Republic*, Brill, Laiden, 2014., 59. Više o Neimovim idejama v. str. 60-64, gdje je predstavljen sadržaj njegove knjige *Etnicitet u islamu (Islam'da Davay-i Kavmiyet)*.

naest jezika.¹⁹ Tim jezicima, zahvaljujući našem Ćatiću, pridružuje se i bosanski.²⁰

Halil Halid je evropske politike smatrao direktno usmjerenim protiv muslimanskog svijeta kao dio općeg evropskog imperijalizma, kome nedostaje moralnih vrijednosti u njegovoj potrazi za ekonomskom i materijalnom dobiti. Kao rješenje, zagovarao je umjerenu formu panislamske alijanse protiv evropskih imperijalističkih politika i njihovog modernog kršćanskog krstaškog rata. Napisao je brojne knjige i tekstove o odnosima Evrope i muslimanskog svijeta.²¹ Njegova knjiga *Borba polumjeseca i krsta* izazvala je mnoštvo pozitivnih kritika u engleskoj, italijanskoj i francuskoj štampi.²² Izvadak iz tih kritika nalazi se i u Ćatićevom bosanskom prijevodu na kraju knjige.

Mehmed Akif je prilikom raspada Osmanlijske države bio vatreni patriota i dao važan doprinos u borbi za proglašenje Republike Turske držeći govore u džamijama²³ širom Turske u kojima je podsticao na patriotizam i borbu protiv zapadnjačkih kolonizatora.

Prva knjiga Muhammeda Ferida Vedždija bila je protiv rastuće tendencije vesternizacije koja će, na kraju, ljude odvesti u otpadništvo, a to

19 Nav.prema: https://en.wikipedia.org/wiki/Abdullah_Quilliam.

20 Na turski jezik knjigu *Islam* preveo je Mahmud Es'ad, s čijeg prijevoda Ćatić prevodi na bosanski.

21 Šire o političkim idejama i stavovima Halila Halida v.: Cemil Aydin, *The Politics of Anti-Westernism in Asia: Visions of World Order in Pan-Asian Thought*, Columbia University Press, New York, 2007, 64-69.

22 U onovremenoj bošnjačkoj publicistici pojava knjige *Borba polumjeseca i krsta* izazvala je oduševljenje. List *Behar* još 1907. g. (VIII, br. 4, 64) skreće pažnju na ovu knjigu u njezinom arapskom prijevodu (*El-Hilāl ve s-salīb*; a prvobitno je objavljena na engleskome jeziku u Londonu 1907. god. pod naslovom *The Crescent Versus the Cross*). *Behar* navodi da je u ovom djelu „krasno prikazana stoljetna borba između islama, njihovi uzroci i posljedice; a najglavnije je u toj knjizi poglavlje u kom taj veliki islamski naučnjak nepobitnim dokazima i logikom opravdava da je islam daleko pristupačniji današnjoj civilizaciji nego kršćanska religija”. Uredništvo lista *Biser* (II, 1913-14, br. 1, 12-13) prvo je prikazalo sadržaj ove knjige i najavilo da će je početi prevoditi na stranicama svog lista, a potom najavilo (II, 1913-14, br. 11, 176) i njezin skorašnji izlazak u prijevodu Ćatića s napomenom „da je ona prevedena na turski, ordujski, arapski, ruski i francuski”. Uredništvo *Bisera*, nadalje, „ljubiteljima islamskog napretka i prosvjete najtoplije preporučuje ovu knjigu, jer smo uvjereni da će u njoj naći najljepše duševne hrane i upute u odnošaje islama prema kršćanskim narodima i njihovoj neopravdanoj ekspanziji proti muslimanskim zemalja”. No, nije izostala ni negativna kritika: neki M. Čelić-Gazanfer kritikovao ju je u „Srpskoj riječi”. Odgovor je uslijedio u *Misbahu* (na arabici), II/1914, br. 17, 3, koji je u cijelosti prenesen u *Biser*, II, 1913-14, br. 15-16, 250-251. Također, v.: Čelić Mustafa, „Borba polumjeseca i krsta” (prikaz), *Srpska riječ*, X/1914, br. 23, 1-2. Detaljniji sadržaj knjige *Borba polumjeseca i krsta*, u novije vrijeme, prikazan je u: Amir Karić, *Panislamizam u Bosni*, Connectum, Sarajevo, 2006., 104-111.

23 Akifova knjiga *Jedan vaz* je, prema Ćatićevoj napomeni (5), „vaz kojeg je mladi teolog M. Akif-beg držao 7. februara o. g. u Fatihovoj džamiji u Carigradu, pa ga mi, evo, u naš jezik prenosimo i u posebnoj knjizi štampano, jer on sadrži mnogo lijepe pouke i za nas bosanskohercegovačke muslimane, na čiji se kulturno-socijalni život mogu zgodno primijeniti sve misli, što ih je učeni vaiz u ovom vazu iznio”.

je, prema njemu, zamka koju su postavili orijentalisti. Došao je u kontakt sa istaknutim učenjakom Rešidom Ridaom (u. 1935.), koji je naglašavao potrebu pisanja knjiga na francuskom jeziku kako bi se suprotstavilo orijentalističkoj propagandi. Osnovao je vlastitu novinu *El-Hajat* radi širenja islamskih pogleda i suprotstavljanja orijentalističkim pogledima. Nakon prestanka izlaska novine *El-Hajat* zbog finansijskih problema, ubrzo je pokrenuo novi časopis *Ed-Dustur*. Od Vijeća Džami'atu-l-Azhar (Univerziteta el-Azhar) imenovan je glavnim i odgovornim urednikom časopisa *Nuru-l-islam*, koji je kasnije preimenovan u *Medžellatu-l-Azhar*. Predvidio je pad komunizma u vrlo kratkom roku zato što je bio bezbožnički sistem.²⁴

Vedždijeva knjiga *Muslimanska žena (El-Mer'etu-l-muslime)* napisana je kao odgovor na knjigu *Nova žena* Kasima Emina.²⁵ Kasim Emin, pišući s pozicije muslimanskog sekularnog modernizma, pozdravlja superiornost žene na Zapadu zagovarajući *emancipaciju* muslimanske žene u odijevanju, poslovanju i drugim stvarima. Vedždi se, pak, suprotstavlja pojmovima *nova žena* i *emancipacija žene* insistirajući na njezinom boravku u kući i naglašavajući svetost hidžaba.²⁶

Zaključak

Musa Ćazim Ćatić je bosanskim prijevodima navedenih mislilaca, tj. njihovih djela uradio vizionarski i prosvjetiteljski posao od izuzetnog i neprocjenjivog značaja za bošnjačku islamsku misao i kulturu. I sam projekt „Muslimanske biblioteke” i časopisa *Biser*, također, predstavlja dragocjen dar našoj kulturi.

²⁴ Nav. prema: <http://islamicencyclopedia.org/public/index/topicDetail/id/290>.

²⁵ Kasim Emin (1863.–1908.) - egipatski pravnik, filozof, islamski modernist i jedan od utemeljitelja egipatskog nacionalnog pokreta i Kairskog univerziteta. Mnogi ga smatraju „prvim feministom” u arapskom svijetu jer je branio prava egipatskih žena. Napisao je mnoga djela, između ostalih i *Tahriru-l-mer'e* (Emancipacija žene) i *El-Mer'etu-l-džedide* (Nova žena); šire v. https://en.wikipedia.org/wiki/Qasim_Amin.

²⁶ <http://islamicencyclopedia.org/public/index/topicDetail/id/290>. - List *Biser* (I, 1912, br. 10, 221) je najavio objavljivanje prijevoda knjige *El-Mer'etu-l-muslime* na svojim stranicama predstavljajući, pri tome, i njezin sadržaj. Prema uredništvu *Bisera* (čitaj: Ćatiću), *El-Mer'etu l-muslime* je „glasovito naučno djelo učenog arapskog pisca Muhameda Ferid-bega Vedždije, koje je prije godinu-dvije štampano u Kairu, a u kojem se znanstveno i kritički raspravlja o ženskom pitanju uopće s primjenom na položaj muslimanske žene, što joj ga je Šerijat odredio”. U „Muslimanskoj biblioteci” 1915. god. objavljen je prijevod još jedne Vedždijeve knjige: *Primjena islama u kulturi*, preveo Alija Kadić.

Iako postoje opravdane sumnje koje su već iznijeli neki autori (npr. A. Nametak i M. Memija) da je Ćatić radio po narudžbi svoga izdavača i da, možda, neka djela ne bi ni prevodio po svojoj vlastitoj želji, ipak to nimalo ne umanjuje njegov prevodilački i posrednički doprinos širenju ideja muslimanskog modernizma kod Bošnjaka sredinom druge decenije XX stoljeća.

Zahvaljujući Ćatićevim prijevodima Bošnjaci su se upoznali sa intelektualno najaktuelnijim idejama, dilemama, pitanjima i odgovorima koji su dolazili iz centara muslimanske kulture i civilizacije u to vrijeme, u predvečerje Prvog svjetskog rata. Među tim idejama najznačajnije i najaktuelnije su: antikolonijalizam, antivesternizam, antiorijentalizam i panislamizam. Ova posljednja Ćatića je, čini se, posebno oduševljavala. Ali neke od njih su i danas, nakon sto godina, aktuelne! Zato bi bilo svrsishodno pristupiti objavljivanju reprint-izdanja Ćatićevih prijevoda kao i prevođenju nove literature iz današnjih centara muslimanske civilizacije koja tretira te ideje.

Literatura

- Ajanović, Hamzaliya (1968). „Musa Ćazim Ćatić”. Musa Ćazim Ćatić, *Sabrana djela* II. Tešanj: Narodni univerzitet, 230-239.
- Cerić, Mustafa (1990). „Suvremena duhovna kretanja u islamskom svijetu”. Čančar, Nusret, Karić, Enes (pr.). *Islamski fundamentalizam – šta je to?* Sarajevo: Mešihat Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 101-116.
- Ćeman, Mustafa (1988) (pr.). „Bibliografija i literatura”. Duraković, Enes (pr.), Musa Ćazim Ćatić, *Izabrana djela*. Sarajevo, 367-427.
- *Enciklopedija Jugoslavije* (1956). Sv. II. Zagreb: Leksikografski zavod Jugoslavije, 618.
- H.[adžiosmanović], L.[amija] (1972). „Prevodilački rad Muse Ćazima Ćatića”. *Glasnik VIS-a*, 1-2, 72-74.
- Hadžiosmanović, Lamija (1980). „Turska poezija u prevodilačkom djelu Muse Ćazima Ćatića”. *Zbornik radova o Musi Ćazimu Ćatiću*. Sarajevo: Institut za jezik i književnost. Odjeljenje za književnost, 129-147.
- Kazaz, Enver (1997). *Musa Ćazim Ćatić – književno naslijeđe i duh moderne*. Tešanj: Centar za kulturu i obrazovanje.
- Okić, Muhamed Tajib (1925). „Merhum Musa Ćazim Ćatić”. *Gajret*, IX, 16, 242-243.

- Memija, Minka (1980), „Musa Ćazim Ćatić – prevodilac s arapskog jezika”. *Zbornik radova o Musi Ćazimu Ćatiću*. Sarajevo: Institut za jezik i književnost. Odjeljenje za književnost, 115-127.
- Moaddel, Mansoor (2005). *Islamic modernism, nationalism and fundamentalism: Episode and Discours*. Chicago: University Press.
- Nametak, Abdurahman (1965). *Musa Ćazim Ćatić*. Tešanj: Narodni univerzitet.
- N.[ametak], A.[bdurahman] (1965). „Musa Ćazim Ćatić”. *Glasnik VIS-a*, 3-4, 77-79.
- Sarajlić, Šemsudin (1913-15). „Merhum Musa Ćazim Ćatić”. *Biser*, 22, 23, 24, 372-374.
- Šabanović, Hazim (1934-35). „Ćazimova prevodna književnost”. *Novi Behar*, VII, 2-23, 353-355.
- Ujević, Tin (1936-37). „Musa Ćazim Ćatić”. *Novi Behar*, X, 1-3, 8-13; 4-5, 46-50.

آلمير فاتيتش

الفكر الإسلامي العصري في الأعمال المترجمة لموسى كاظم تشاتيتش

إن موسى كاظم تشاتيتش (١٩٧٨-١٩١٥) أحد أعظم الشعراء البشانقة. هذه المقالة مكتوبة بمناسبة الذكرى المئوية لاتنقاله إلى الحياة الآخرة ويلقي فيها المؤلف الضوء على ناحية من نواحي عمله لم تتم الإشارة إليها لحد الآن - التوجه الإسلامي العصري للشاعر، الأمر الذي يجعلنا نفهم لماذا ترجم موسى كاظم تشاتيتش ذات ما ترجم من المؤلفات.

Dr. Almir Fatic

Islamic Modernist Thought in translation works of Musa Cazim Catic

Summary

Musa Cazim Catic (1878-1915) is one of the greatest Bosniak poets. This paper was written on the occasion of the centenary of his passing away. The author, in this work, illuminates one aspect of his work that has not been pointed out so far - the poet's Islamic modernist orientation. This gives an answer to the implied question: Why Musa Cazim Catic translated just those particular books that he did.

Narodno predanje o Ajvaz-dedi, historijsko-komparativni pristup

Hfz. dr. Elvir Duranović

naučni saradnik Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka
elvirduranovic@yahoo.com

Sažetak

Narodno predanje o Ajvaz-dedi u radu smo podijelili na dva osnovna sloja: historijski i mitski. Informacije iz historijskog dijela predanja o povijesnim okolnostima u kojima je Ajvaz-dedo djelovao i njegovim djelima kritički smo valorizirali na osnovu uvida u historijsku građu i izvore. Mitski dio predanja koji govori o Ajvaz-dedinoj istrajnoj molitvi i nadnaravnom pucanju stijene uporedili smo sa sličnim žanrom narodnih predanja u Bosni i Hercegovini. Rezultati provedenih istraživanja pokazuju da narodno predanje o Ajvaz-dedi ne sadrži relevantne podatke o ovom prusačkom velikanu. Međutim postoji velika vjerovatnoća da je narodni genij Prusca i okolice u određenom historijskom trenutku neke osobine i djela Hasana Kafije Prušćaka pripisao Ajvaz-dedi. **Ključne riječi:** Ajvatovica, Ajvaz-dedo, narodno predanje o Ajvaz-dedi, Hasan Kafija Prušćak, Prusac, vodovod u Pruscu, narodno predanje o vodi, broj 40 u islamu, motiv sna u narodnom predanju.

Uvod

Ove 2015. godine navršava se 400 godina od smrti Hasana Kafije Prušćaka, čuvenog bošnjačkog mislioca s kraja XVI i početka XVII stoljeća.¹ O

¹ Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka je tim povodom, u saradnji s El-Kalemom objavio prigodno izdanje o Hasanu Kafiji.

životu i djelu ovog učenjaka napisani su brojni radovi i ozbiljne naučne studije. Međutim jednom izvoru za proučavanje njegovog života do danas nije poklonjana dužna pažnja. Radi se o poznatoj prusačkoj legendi o Ajvaz-dedi. Mišljenja smo da ovo predanje, ustvari, govori o Hasanu Kafiji Pruščaku i njegovoj zaslugi za širenje islama u Pruscu i okolici. To ćemo u ovom radu pokušati dokazati.

Najstariji do sada pronađeni zapis narodnog predanja o Ajvaz-dedi nalazi se u *Putopisima* Ivana Frane Jukića koji je 1845. godine opisujući Prusac zabilježio:

„Ovdje ima jedna voda Ajvatica, izvor što je u staro doba, kad su se Turci u ovoj tvrđavi zatvoreni i opsjednuti u velikoj žeđi nahodili, neki derviš čudotvorno od Boga isprosisio. Junija 15. ishode tuda skopaljski begovi, uspomenu čine, Boga mole, kurban (žrtvu) sijeku, plativši glavnom više jaganjaca, s kojima se fukara (turski siromasi) taj dan počasti.”²

Legenda o Ajvaz-dedi s nešto drugačijom i među Bošnjacima raširenijom fabulom zabilježena je u Muvekitovoj *Povijesti Bosne*.³ Zapravo, radi se o bilješci Muhameda Enverije Kadića koju je ubacio u Muvekitov tekst, što znači da ova informacija o Ajvaz-dedi može poticati s kraja XIX ili početka XX stoljeća.⁴ Kadić je tada zapisao: „Poslije osvojenja Bosne, u Bosnu je došla jedna osoba pohvalnih svojstava iz krajeva Anadolije, po imenu Uvezj-dede. Tom prilikom naselio se u kasabu Prusac, koja se ubrajala među veće kasabe. Godinama je ulagao veliki trud u vjerskom prosvjećivanju stanovništva spomenute kasabe i širenju islamskog obrazovanja, i tako bio uzrokom prelaska na islam stanovnika toga kraja. Sve kršćansko stanovništvo sela Vesela, u spomenutom kadiluku, primilo je islam zahvaljujući poticajnom djelovanju spomenutog učenjaka. I njihov svećenik po imenu Panča učio je pred navedenim i u jednoj godini uspio naučiti napamet časni Kur'an, pa su ga tamo postavili za muallima u mektebu. On je Boga molio da njegovi potomci, s oca na sina, budu muslimani. Zaslugom spomenutog učenjaka, muslimansko stanovniš-

2 Ivan Frano Jukić, *Putopisi i istorijsko-etnografski radovi*, Svjetlost, Sarajevo, 1953. godine, str. 101.

3 Salih Sidki Hadžihuseinović - Muvekit, *Povijest Bosne*, s turskog preveli Abdulah Polimac..., knj.1., Sarajevo, 1999., str. 74-75.

4 Muhamed Enverija Kadić živio je od 1855.-1931. godine. U cijelosti je prepisao Muvekitovu *Povijest Bosne* obogativši je vlastitim podacima o ljudima i događajima.

tvo navedene kasabe prilično se uvećalo, a i dalje se širi. Budući da nije bilo dovoljno vode za piće, mjesno stanovništvo se mučilo i oskudijevalo vodom. Nije bilo u blizini izvora koji bi se tamo doveo, a u mjestu Ajvatovici, pet čejreka sata hoda udaljenoj od spomenute kasabe, izvornu vodu pregrađivala je jako velika stijena. Ova potreba stanovništva, koja se prenosi predajom, zadovoljena je pokretanjem duhovnih snaga spomenutog šejha. On se sklonio pod okrilje Božijeg spasa i svakog jutra, prije izlaska Sunca, na spomenutoj stijeni, izlazio je na brežuljak i tu boravio u pobožnosti, moleći da se spomenuta stijena, Božijom svemoći raspukne. Tako je činio punih četrdeset dana. Četrdesetu noć usnio je da se stijena rascijepila i da voda teče. U zoru se digao i sa muridima i učenicima otišao do spomenute stijene i vidio kako je, uistinu, stijena prepukla po sred sredine i voda teče. Tamo je Uzvišenom Bogu iskazao zahvalnost, a onda je u znak velike radosti ispaljeno iz pušaka, pa su se veseli u kasabu vratili. Iza toga napravljeni su čunkovi i voda dovedena u kasabu Prusac.”⁵

Narodno predanje o Ajvaz-dedi podijelili smo na dva osnovna dijela: historijski i mitski. U prvom dijelu predanja spominju se određeni podaci i događaji koji imaju za cilj slušaoca uvjeriti kako se radi o stvarnoj historijskoj ličnosti, a ne o imaginarnom liku. Osoba iz ovog dijela priče (Ajvaz-dedo) živio je u zlatno doba osmanske Bosne – u vrijeme sultana Mehmeda el-Fatiha, posjeduje najljepše moralne osobine i zaslužan je za najbolja djela potrebna da bi se neko proglasio *evlijom* (dobrim). Drugi dio predanja pak bavi se čudesnim događajem, raspuknućem stijene. To je *keramet*, nadnaravno djelo, koje Bog daruje svojim evlijama. Predanje se zatim ponovo vraća u historijski tok s iznošenjem činjenica o izgradnji vodovoda u Pruscu.

Analiza podataka iz narodnog predanja o Ajvaz-dedi – historijski metod

S obzirom na to da narodno predanje tretira određene podatke iz Ajvaz-dedine biografije uvidom u historijske izvore i građu nastojat ćemo utvrditi da li su ti podaci tačni. Radi lakšeg pristupa i detaljnije analize

5 Muvekkit, *Povijest...*, str. 74-75.

historijske podatke iz predanja o Ajvaz-dedi grupisali smo u nekoliko zasebnih cjelina.

Teza br. 1: Ajvaz-dedo je došao u Bosnu poslije osvojenja i nastanio se u kasabi Prusac, koja se ubrajala u veće kasabe.⁶

O važnosti Prusca u okvirima srednjovjekovne Bosne i Hercegovine dovoljno govori činjenica da se prvi put u dokumentima spominje tek 1478. godine.⁷ Ovaj, kako ga Mazalić naziva, „nepoznati vlastelinski dvorac” nakon osmanskog osvajanja prvo postaje jako vojničko uporište, zatim saobraćajni čvor, a potom kulturno središte.⁸ Dr. Hazim Šabanović tvrdi da se od 1489/90. godine u Pruscu nalazi stalna osmanska vojna posada, te da je ovaj gradić definitivno potpao pod vlast Osmanlija najkasnije početkom devedesetih godina XV stoljeća.⁹ Prema Opširnom popisu Kliškog sandžaka iz 1550. godine u prusačkoj varoši bile su 84 muslimanske kuće, 12 neoženjenih i 6 kršćanskih kuća.¹⁰

Evidentno je da se Prusac u ovom defteru naziva varoš tako da tada još uvijek nije bio dobio status kasabe. Tek u defteru iz 1574. godine Prusac se naziva kasabom što znači da je taj status stekao između 1550. i 1574. godine.¹¹ Napomenimo da je Evlija Čelebija prolazeći kroz Prusac polovinom XVII stoljeća zabilježio kako je to: „...grad lijep, zaista, kao zrno bijelog bisera”, ali na kraju svog opisa Prusca dodaje: „Ovo mjesto nije tako veliki grad, nego samo pogranična tvrđava.”¹²

Kako je, dakle, moguće da se Prusac još za vrijeme sultana Mehmeda el-Fatiha smatra većom kasabom, kako se navodi u legendi o Ajvaz-dedi, kad je kasabom postao gotovo 80 godina kasnije? Čak ni polovinom XVII

6 Muvekkit, *Povijest...*, str. 74.

7 Čiro Truhelka, „Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive”, *GZM*, br. XXIII, Sarajevo, 1911. godine, str. 49-50.

8 Doko Mazalić, „Biograd-Prusac stari bosanski grad”, *GZM*, nova serija br. VI, 1951. godine, str. 155.

9 Hazim Šabanović, „Hasan Kafi Pruščak”, *POF*, br. XIV-XV, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1969. godine, str. 10.

10 Fehim Dž., Spaho, Ahmed S., Aličić, Behija Zlatar, *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, Orijentalni institut, Sarajevo, 2007. godine, str. 332-334.

11 *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1574. godine*, Ankara, Tapu ve kadastro, No. 475; Navedeno prema: Dževad Drino, Drino Dževad, *Upravni položaj i razvirač nahije Uskoplje u osmanskom periodu 1463-1878. godine*, neobjavljeni magistarski rad odbranjen na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu 2002. godine, str. 63-64.

12 Evlija Čelebi, *Putopis - odlomci o jugoslovenskim zemljama*, Svjetlost, Sarajevo, 1967. godine, str. 131-133.

stoljeća kad je Evlija Čelebija prolazio kroz njega Prusac se nije smatrao velikom kasabom.

Teza br. 2: Sultan Mehmed el-Fatih došao je u Bosnu sa 40 šejhova koje je rasporedio u različita mjesta da šire islam. Ajvaz-dedi je dodijeljen Prusac.¹³

Dr. Muhamed Hadžijahić otvoreno dovodi u sumnju ovu tvrdnju, a zatim nastavlja: „Izvjese analogije u drugim zemljama možda bi išle u prilog ovakvoj jednoj pretpostavci, no moje je mišljenje da je njihova uloga bila u ovom pogledu drugorazredna. Ovo mišljenje temeljim na okolnosti što je u Bosnu prodro ehli-sunetski islam s malo derviških natruha, za razliku, npr., od Albanije. I u Bosni je uvijek bilo dosta derviša, ali su oni imali u odnosu na ulemu subordinarni položaj u vjerskom životu.”¹⁴

Podatak o 40 šejhova zaduženih za širenje islama u Bosni navodi se samo u narodnom predanju o Ajvaz-dedi. Osim dr. Hadžijahića ni jedan drugi istraživač toj informaciji nije posvetio nikakvu pažnju, što dovoljno govori o njenoj pouzdanosti.

Tako bitno pitanje kao što je širenje islama, svete vjere koja je prožimala sve sfere privatnog i društvenog života, Osmanska država nije prepuстила samo pročelnicima derviških redova. U tu svrhu država je razvila vlastiti aparat, sistem koji se ogledao u sljedećem: Na osvojenoj teritoriji, u početku obično u tvrđavi, gradila bi se iz državnog budžeta finansirana džamija i postavljao imam, također državni službenik. Uz uobičajene obaveze u tvrđavi imami su često imali važnu ulogu u širenju islama među stanovništvom u obližnjim mjestima.¹⁵

Razvojem gradova dolazi do postepenog širenja osnovnih islamskih obrazovnih institucija: mektebā, muallimhanā i medresā. Prve medrese sagrađene su početkom XVI stoljeća u Sarajevu, a zatim i u drugim gradovima u Bosni i Hercegovini. U okviru državnog obrazovnog sistema

¹³ Ćazim Ruščuklija, „Ajvaz-dedo”, *Novi Behar*, br. 23., 1929. godine, str.357.

¹⁴ Muhamed Hadžijahić, *Porijeklo bosanskih muslimana*, Muslimanska biblioteka, Sarajevo, 1990. godine, str. 110-111.

¹⁵ Aladin Husić, „O imamskoj službi u tvrđavama Bosanskog sandžaka u 15. i prvoj polovini 16. vijeka”, *Novi Muallim*, br. 4., decembar 2000., godine, str. 89-90.

uz navedene postojale su službe: *hatiba*,¹⁶ *vaiza*,¹⁷ *mudževvida*¹⁸ i *dersi-amma*.¹⁹ Sve navedene institucije služile su za dobijanje islamskog obrazovanja prema učenju hanefijskog mezheba. Dublje duhovno usavršavanje njegovalo se u tekijama.

Širenje islama u Bosni i Hercegovini, dakle, nije bilo prepušteno djelovanju sufijskih šejhova, već se za tu bitnu djelatnost brinula država i njen aparat. Istina, tekije i derviši odigrali su važnu ulogu u približavanju islamskog učenja lokalnom nemuslimanskom stanovništvu, ali samo oni nisu bili zaduženi za njegovo širenje.²⁰

Teza br. 3: Zalaganjem Ajvaz-dede sve kršćansko stanovništvo sela Vesela primilo je islam, a njihov svećenik Panča (Pandžo) je pred Ajvaz-dedom naučio hifz za godinu dana nakon čega je postavljen za muallima mekteba u Veseljoj.²¹

Predosmanski srednjovjekovni grad Vesela Straža,²² danas selo Vesela, prigradsko bugojansko naselje, bio je poznatije i značajnije mjesto od Prusca. Desanka Kovačević-Kojić tvrdi da je Vesela Straža bilo najrazvijenije i najnaprednije naselje, te privredno središte župe Uskoplje.²³ Osmanlije su Veselu Stražu osvojili 1464. godine. U posjed ju je dobio bosanski valija Skender-paša. Njegov sin Mustafa-beg, uvakufio je kasnije Veselu za očevu džamiju u Sarajevu.²⁴ U popisu vakufa iz 1540. godine navedeni su svi tadašnji stanovnici Vesele koji su živjeli u 52 muslimanske kuće i 8 nemuslimanskih. Na osnovu porijekla muslimana može se primijetiti da je proces širenja islama u Veseljoj 1540. godine bio u punom jeku. Uz 23 muslimanska imena navedeno je nemuslimansko ime njih-

16 *Hatib* – osoba koja drži predavanje za vrijeme džuma-namaza i za vrijeme bajram-namaza.

17 *Vaiz* – osoba koja drži predavanje neovisno o povodu i vremenu.

18 *Mudževvid* – nastavnik za ispravno učenje Kur'ana.

19 *Dersi-amm* – predavač za odrasle koji je imao obavezu da barem jednom sedmično održi predavanje u svojoj džamiji. Vidi: Ismet Bušatlić, „Školstvo i obrazovanje u Pruscačkom kadiluku pod osmanskom vlašću”, *Godišnjak 2005*, BZK „Preporod”, Bugojno, 2005. godine, str. 201-204.

20 Adem Handžić, „Vakuf kao nosilac određenih državnih i društvenih funkcija u osmanskome carstvu”, *Anali GHB*, knj. 9-10., Sarajevo, 1983. godine, str. 113-120.

21 Muvekkit, *Povijest Bosne...*, str. 74-75.

22 O Veseljoj Straži u srednjem vijeku vidi: Salih Jalimam, „O srednjovjekovnoj Veseljoj Straži”, *Divan*, br. 36-37., Travnik, januar-februar 1996. godine, str. 21-23.

23 Desanka Kovačević-Kojić, *Gradska naselja srednjovjekovne bosanske države*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1978. godine, str. 125-126.

24 Behija Zlatar, „Popis vakufa u Bosni iz prve polovice XVI stoljeća”, *POF*, Orijentalni institut Sarajevo, br. XX-XXI, Sarajevo, 1974. godine, str. 127.

vog oca. Džamiju u Veseloj sagradio je prije 1574. godine Mehmed-beg, drugi sin Skender-paše. U defteru iz ove godine spominje se mahala džamije Mehmed-bega s 55 stanovnika, imamom i kaimom. Prvi imam u džamiji u Veseloj bio je mevlana Isa, sin Kurda, dakle musliman sin muslimana.²⁵ Sve to znači da je proces širenja islama u Veseloj bio okončan prije izgradnje džamije i mekteba, tako da se zasluge spomenutog Panče za širenje islama u ovom naselju na način kako to implicira narodno predanje o Ajvaz-dedi ne mogu dokazati.

Spomenimo, usput, mada je ova činjenica izuzetno važna za naš rad, da se godinu dana nakon izgradnje džamije u Veseloj 1575. sa studija iz Istanbula u Prusac vratio Hasan Kafija Pruščak i tu u svom rodnom gradu otpočeo s predavanjima učenicima.²⁶

Prema predanju, kršćanski svećenik Panča ili Pandža je pred Ajvaz-dedom učio islamske nauke i hifz, a zatim je poslije završenog školovanja bio postavljen za muallima u Veseloj. No da li je to moglo baš tako? Osmanskim državnim zakonom bilo je predviđeno da se na mjesto imama, muallima i hatiba postavljaju osobe sa završenim formalnim obrazovanjem, tj. sa završenom medresom. Panča je, dakle, prije nego što je mogao biti postavljen za muallima u Veseloj, morao završiti medresu u Pruscu ili u nekom drugom mjestu, a medresu u Pruscu ustanovio je Hasan Kafija 1612. godine.²⁷

Teza br. 4: Zaslugom Ajvaz-dede muslimansko stanovništvo navedene kasabe prilično se uvećalo, a i dalje se širi.²⁸

To bi značilo da je Ajvaz-dedo iza sebe ostavio hajrate koji su neposredno utjecali na širenje grada i doseljavanje novog stanovništva u Prusac. Međutim kako se u postojećoj literaturi Ajvaz-dedo i njegove zadužbine ne spominju prije 1845. godine, ne može se govoriti ni o njegovoj zaslugi za širenje grada. Istina, u Pruscu postoji vakuf Ajvaz-dede, koji je

25 Fehim Spaho, *Uskoplje u srednjem vijeku i ranom turskom periodu (do 17. st) sa posebnim osvrtom na utvrđene gradove Vesela Straža, Susjedgrad i Prusac*, Zavod za zaštitu spomenika kulture, prirodnih znamenitosti i rijetkosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1983. godine, str. 219.

26 Amir Ljubović i Fehim Nametak, *Hasan Kafija Pruščak*, Sarajevo – Publishing, 1999. godine, str. 228.

27 Ismet Kasumović, *Školstvo i obrazovanje u Bosanskom ejaletu za vrijeme osmanske uprave*, Islamski kulturni centar, Mostar, 1999. godine, str. 220.

28 Muvekkit, *Povijest Bosne...*, str. 74-75.

1937. godine uključivao Han u blizini Ajvatovice i njivu Voćar,²⁹ ali to nije bilo presudno za širenje Prusca, tako da se na osnovu historijskih izvora ni ova tvrdnja iz narodnog predanja ne može argumentovati.

Ko se ranije spominje u historijskoj građi: Ajvaz-dedo ili vrelo Ajvatovica?

Ključno pitanje u vezi s narodnim predanjem o Ajvaz-dedi jeste: Da li je vrelo Ajvatovica dobilo ime po Ajvaz-dedi ili je asocijativna osnova naziva vrela – Ajvatovica – kasnije povezana s Ajvaz-dedom? Prema preovlađujućem mišljenju Ajvatovica je dobila ime po Ajvaz-dedi. Međutim Ajvaz-dedo se u literaturi javlja dosta kasno, tek polovinom XIX stoljeća kada je zapisano narodno predanje o njemu, dok raniji izvori o njemu šute. Ni Ajvaz-dedina kasida nije mogla, kako se to u početku smatralo, nastati krajem XV stoljeća, stoga je opravdano smjestiti je u kraj XVII i početak XVIII stoljeća, kako je to sugerisao dr. Muhamed Hadžijahić.³⁰ S obzirom na to da su događaji o kojima govori kasida prilično zamagljeni i nejasni, teško je samo na osnovu nje odrediti vrijeme u kojem je Ajvaz-dedo živio.

Vrelo Ajvatovica pak u historijskim izvorima spominje se ranije i odvojeno od Ajvaz-dede. Najstariji podatak o izvoru na Ajvatovici nalazi se kod Evlije Čelebije. On je u drugoj polovini XVII stoljeća zabilježio: „Zatim smo se podigli iz Akhisara (Prusac) i idući prema jugu kroz planine došli smo do jednog planinskog vrela koje je izvor života... Njegova je voda hladna kao komad istopljenog leda.”³¹

Evlija Čelebi je, dakle, bio u Pruscu i pio vodu s izvora na Ajvatovici, ali ni jednom rečenicom ne spominje Ajvaz-dedu i legendu o njemu, što je iznenađujuće ako se zna da se zanimao za historiju krajeva kroz koje je prolazio i o tome često pisao u svom *Putopisu*.

Ivan Frano Jukić 1845. godine navodi kako u blizini Prusca: „...ima jedna voda Ajvatica, izvor što je u staro doba, kad su se Turci u ovoj tvrđavi

29 *Proračun ujedinjenih vakufa za Prusac 1937. godine*, Arhiv vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bugojnu.

30 Vidi: Muhamed Hadžijahić i H.H.S., „Pećina u Brateljevićima kod Kladnja kao kultno mjesto”, *Glasnik VIS-a* u SFRJ, br. 3, 1981., str. 482.

31 Čelebi, *Putopis*, str. 134.

zatvoreni i opsjednuti u velikoj žeđi nahodili, neki derviš čudotvorno od Boga isprosio...”³²

Poput Čelebije i Jukić navodi naziv vrela, ali ne i ime Ajvaz-dede.

Nešto kasnije Enverija Kadić također spominje da se mjesto na kojem se nalazilo vrelo naziva Ajvatovica: „Nije bilo u blizini izvora koji bi se tamo doveo, a u mjestu Ajvatovici, pet čejreka sata hoda udaljenoj od spomenute kasabe, izvornu vodu pregrađivala je jako velika stijena.”³³

Na osnovu navedenog moglo bi se zaključiti da se mjesto gdje se nalazilo vrelo i sāmō vrelo nazivalo Ajvatovica ili Ajvatica, prije nego što je voda iz njega dovedena u Prusac. Ako je tako, onda je ime Ajvaz-dede kasnije iskorišteno da bi se objasnilo porijeklo naziva vrela, te se stoga predanje o Ajvaz-dedi može svrstati u red tipičnih etimoloških narodnih predanja o česmama i vodama u Bosni i Hercegovini.

Ovu tezu potvrđuje zapis o obnovi vodovoda u Pruscu 1785. godine. Te godine Ibrahim, sin Salih-agin, piše: „Početkom rebiu-l-evela 1199. (sredinom januara 1785.) godine njegova visost Miralem-paša u našoj je kasabi tomrucima obnovio vodovod Ajvatovice i ovog siromaha odredio za zakonskog nadzornika. Svaki tomruk je bio (dugačak) po sedam pedljeva. Deset tomruka je vezano jednim urganom (konopac). Od rijeke Ajvatovice do Stare Musale bilo je 357 urgana, računajući tomruke – 3570 tomruka. Tako bijaše kako je ovdje zapisano. Siromah Ibrahim ibn Salih-aga.”³⁴

Ibrahim, sin Salih-agin, spominje Ajvatovicu, ali na naše iznenađenje, ni on ne spominje Ajvaz-dedu. Izgleda da u njegovo vrijeme legenda o Ajvaz-dedi još uvijek nije bila nastala.

Mitski sadržaj predanja o Ajvaz-dedi – etimološki pristup

Fabula mitskog dijela predanja o Ajvaz-dedi bavi se vodom, odnosno izgradnjom vodovoda u Pruscu. Stoga ćemo ovaj dio predanja promatrati kroz prizmu ostalih bošnjačkih narodnih predanja o vodama i česma-

32 Ivan Frano Jukić, *Putopisi i istorijsko-etnografski radovi*, Svjetlost, Sarajevo, 1953. godine, str. 101.

33 Muvekkit, *Povijest Bosne...*, str. 75.

34 Orijentalna zbirka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti br. 792, list br. 32b, Navedeno prema: Muhamed Ždralović, „Ajvatovca i Prusac, jedno tijelo – jedna duša”, u: grupa autora, *Ajvatovica - monografija*, Naklada Zoro i Muftijstvo travničko, Sarajevo, 2010. godine, str. 30.

ma. Prvo ćemo se upoznati s karakterističnim osobenostima ovih predanja, a zatim ćemo komparativnom metodom pokušati doći do saznanja o tome da li predanje o Ajvaz-dedi uistinu spada u žanr narodnih predanja o vodama i česmama.

Karakteristični elementi narodnih predanja o vodama i česmama u Bosni i Hercegovini

Narodna predanja o česmama i vodama, na osnovu međunarodno usvojene podjele usmenih predanja, svrstavaju se u mitsko-historijske. Protokane su različitim *narodnim vjerovanjima* i *mitskim predstavama*. Najbrojnija su *etimološka* predanja koja govore o tome kako je neka česma ili voda dobila ime. Dr. Aiša Softić navodi nekoliko primjera ovakvih predanja: za Staruju česmu u Sarajevu govorilo se da je „najstarija česma u tom kraju i da je po tome i prozvana Staruja”; česmu u ulici Mihrivode, kao i vodovod, napravila je „neka Mihrija prije 200-300 godina”; Djevojačku česmu su napravile „dvije sirote djevojke koje su se bavile tkanjem beza i time se prehranjivale i prištedjele toliko da su mogle napraviti česmu.”³⁵

Osnovna značajka etimoloških predanja o vodama je to što su svoj izvor crpile iz *asocijativne* osnove naziva same vode ili česme.³⁶ Motiv *sna* je također važna karakteristika ovih predanja. Fabula predanja skoro redovno se gradi na *neobičnom i nesvakidašnjem*, često i na fantastičnom. Međutim u to fantastično i nadnaravno u predanju se, za razliku od bajke, *bezuvjetno vjeruje*.³⁷

Na kraju općepoznati kriteriji za raspoznavanje narodnih predanja su: *lokalizacija* i *lična imena*, što ih čini uvjerljivima, kao da su istinito saopćenje.³⁸ Karakteristične elemente narodnih predanja o vodama i česmama iz ovog kratkog osvrta pokušat ćemo pronaći u legendi o Ajvaz-dedi.

35 Softić, „Bošnjačke predaje o vodama i česmama”, *Znakovi vremena*, br. 7-8., online adresa: <http://ibnsina.net/bs/component/content/article/124-bosnjake-predaje-o-vodama-i-cesmama.html>, (Dostupno, 18.04.2013.)

36 Isto.

37 Softić, „Bošnjačke predaje o vodama...”, (Dostupno, 18.04.2013.)

38 Isto.

Predanje o Ajvaz-dedi protkano je *narodnim vjerovanjem i mitskim predstavama*. Prema legendi, Ajvaz-dedo jedan je od 40 evlija koji su došli u Bosnu da šire islam. Broj 40 ima posebno mjesto u islamskim predanjima. Muhammed, a.s., primio je prvu Objavu kada je imao 40 godina; Musa, a.s., na Sinaju je boravio 40 dana; duša se nakon smrti u mezaru ispituje 40 dana itd.³⁹

Uz ono što je stvarno vezano za broj 40 u islamu ispreplelo se mnogo mitskog i legendarnog, pa ako se želi neko predanje povezati s islamom često se u sadržaj ugrađuju događaji povezani s brojem 40. Broj 40 se u predanju o Ajvaz-dedi spominje tri puta: Ajvaz-dedo je jedan od 40 šejhova koji su širili islam u Bosni; namaz je obavljao 40 jutara zaredom; Ajvatovica se održava približno 40 dana nakon Jurjeva.

Ogromna i čvrsta stijena što je priječila put vodi nije se mogla jednostavno, nakon jedne dove, raspuknuti, pa je u predanje uvedena Ajvaz-dedina molitva na stijeni, naravno mitskih 40 jutara. Tek nakon istrajne molitve desilo se *nesvakidašnje* raspuknuće stijene. Interesantno je da je od pet muslimanima propisanih namaza, prema predanju, Ajvaz-dedo na stijeni klanjao sabah-namaz. Zašto baš sabah-namaz? Narodna mudrost je izabrala sabah-namaz iz dva razloga. Prvi je opće uvjerenje da sabah-namaz ne propuštaju samo pravi i iskreni vjernici, što je Ajvaz-dedo, svakako, bio, dok je drugi vrijeme sabah-namaza koji najavljuje novi dan, novu zoru i novu nadu u Božiju milost. Rastavljanje noći i dana u vrijeme sabah-namaza simbolizira pobjedu duha nad materijom, Ajvaz-dedine dove nad čvrstom stijenom.

Motiv *sna* uveden je u predanje s ciljem potvrde evlijaluka Ajvaz-dede. I dok se u drugim predanjima o vodama i česmama san javlja kao pokretač aktivnosti i povod za djelovanje, u predanju o Ajvaz-dedi san se javlja kao instrument ili medij za prenošenje radosne vijesti o tome da je stijena pukla i voda potekla. U snu se ne pojavljuje dobri, jer Ajvaz-dedo je dobri, a njegov san je simboličan: dva ovna su se sudarila i stijena je pukla. Tvrdi stijena i Ajvaz-dedina dova sudarili su se s istim rezultatom: stijena se raspukla. Ajvaz-dedin san oslanja se na kur'anski tekst jer se baš u suri *El-Feth* koja se svake godine na dan Ajvatovice uči na Ajvaz-

39 O broju 40 u islamu vidi: Mirsad Sedić, *Broj 40 u hadisima Allahovog Poslanika, s.a.v.s.*, Islamska pedagoška akademija, Bihać, 2003.

dedinoj stijeni govori o tome kako će se obistiniti san Muhammeda, a.s., u kojem mu se najavljuje pobjeda nad idolopoklonicima Meke.⁴⁰

Konačno, element *bespogovornog vjerovanja* također karakteriše predanje o Ajvaz-dedi. Koliko, zapravo, narod vjeruje u istinitost predanja dovoljno govori činjenica da se cjelokupan program obilježavanja dovišta na Ajvatovici temelji isključivo na njemu. Dovesti u pitanje predanje o Ajvaz-dedi na prostoru Gornjevrbaske regije smatra se svetogrđem.

Tačna *lokacija* događaja o kojima se govori u predanju (Prusac i Ajvatovica) uz navođenje *ličnog imena* (Ajvaz-dedo) stvarne osobe utjecali su na općenarodno uvjerenje da su se događaji iz predanja uistinu desili.

Uporedimo li sada elemente etimoloških narodnih predanja o vodama i česmama u Bosni i Hercegovini s narodnim predanjem o Ajvaz-dedi i Ajvatovici vidjet ćemo da se u značajnoj mjeri podudaraju. Pogledajmo:

	Elementi etimoloških predanja o vodama	Elementi narodnog predanja o Ajvaz-dedi
a)	Svoj izvor crpe iz asocijativne osnove naziva same vode ili česme.	Ajvaz-dedino ime iskorišteno je da se objasni porijeklo vrela Ajvatovice.
b)	Bitan element predanja o vodama je san.	Ajvaz-deo je sanjao da se stijena raspukla.
c)	Sadrži narodnih predanja o vodama skoro redovito se grade na neobičnom i nesvakidašnjem, često i na fantastičnom.	Ajvaz-dedo je nakon 40 dana molitve proučio dovu koja je rezultirala nesvakidašnjim i čudesnim raspuknućem ogromne stijene.
d)	Ipak, u to fantastično i onostrano u predanju se, za razliku od bajke, bezuvjetno vjeruje.	Većina muslimana Gornjevrbaske regije i šire bezuvjetno vjeruje u narodno predanje o Ajvaz-dedi.
e)	Sastavni dio etimoloških narodnih predanja o vodama su: lokalizacija i lična imena, što ih čini uvjerljivima, kao da su istinito saopćenje.	Radnja iz Ajvaz-dedinog predanja dešava se u Pruscu i njegovoj okolini, a glavni protagonist predanja je historijski Ajvaz-dedo. Većina muslimana Gornjevrbaske regije smatra da je Ajvaz-dedino predanje sušta istina.

Dakle, na osnovu navedenog može se s priličnom sigurnošću zaključiti da narodno predanje o Ajvaz-dedi spada u tip etimoloških narodnih predanja o vodama i česmama u Bosni i Hercegovini i ne bi mu trebalo pridavati veći značaj od onog koje ima bilo koje drugo narodno predanje sličnog žanra.

⁴⁰ „Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete, sigurno, u Časni hram ući sigurni.” Kur'an, El-Feth, 27.

Da li je Ajvaz-dedo napravio vodovod od Ajvatovice do Prusca?

Na kraju predanja stoji: „Zatim je Ajvaz-dedo napravio vodovod od izvora do Prusca.”⁴¹

Narodno predanje je jedno, no čini se da je stvarnost i u vezi s ovim pitanjem drugačija. Uz historijske postoje i sociološki razlozi zbog kojih se može skoro sa sigurnošću tvrditi da Ajvaz-dedo nije sagradio prvi vodovod od Ajvatovice do Prusca. Naime, u svim predanjima o Ajvaz-dedi neprestano se govori o tome da je bio siromašan, a kako ne postoje elementi za drugačije mišljenje (Ajvaz-dedu ne nalazimo među prusačkim vojskovođama, kadijama, muftijama, muderisima i lokalnim velikodostojnicima itd.), nemamo razloga sumnjati u to.

Za vrijeme osmanske uprave u Bosni i Hercegovini brigu o javnim poslovima vodila je država ili bogati pojedinci, obično državni službenici, koji su kroz rješavanje nekog društvenog problema, kao što je dovođenje vode ili gradnja česme u naselju, nastojali ostaviti iza sebe vakuf i hajrat. Vodovode, imarete, hanove i druge javno korisne objekte za vrijeme Osmanlija jednostavno nisu radili siromašni podanici, jer nisu imali sredstava za to, niti su u literaturi zabilježene radne akcije širih razmjera iza kojih nije stajala država i njen aparat.

Dokaza za to je mnogo. Čuveni sebilj na Bašçaršiji sagradio je 1753. godine Mehmed-paša Kukavica.⁴² Jegen Mehmed-paša sagradio je u Turbetu kod Travnika 1744. godine česmu.⁴³ Utemeljitelj Varcar-Vakufa, kizlar-aga, hadži Mustafa, sin Mehmed-begov, sagradio je u ovom mjestu džamiju, mekteb, javno kupatilo, vodovod, karavan-saraj, pekaru i dvadeset i četiri dućana.⁴⁴ Muhamed Fadil-paša Šerifović napravio je 1840. godine česmu u Gradačcu itd.⁴⁵ Dovoljno je pogledati kulturnu historiju bilo koje čaršije iz doba Osmanlija, pa da se vidi kako su česme i vodo-

41 Muvekkit, *Povijest Bosne...*, str. 75.

42 Hamdija Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, Islamska dioničarska štamparija, Sarajevo, 1939. godine, str. 45.

43 Martin Udovčić, *Travnik u vrijeme vezira (1699-1851)*, Travnik, 1973. godine, str. 37.

44 Alija Bejtić, „Spomenici osmanlijske arhitekture u Bosni i Hercegovini”, *POF*, III-IV, 1952-53., Orijentalni institut Sarajevo, Sarajevo, 1953. godine, str. 235.

45 Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, knj. II, Sarajevo-Publishing, Sarajevo, 1998. godine, str. 177-178.

vode gradili državna vlast i imućnije osobe, muškarci i žene, tragajući za Božijim zadovoljstvom. Prusac nije bio iznimka od ovog pravila. Sa sigurnošću se zna da je vodovod u Pruscu sagradio Hasan Kafija Prušćak koji je u to doba bio imućni, visokorangirani državni službenik, a vidjeli smo da je također visoki državni funkcioner Miralem-paša, 1785. godine obnovio prusački vodovod.

Hasan Kafija Prušćak i Ajvaz-dedo: Dvije osobe jedna Duša

Čini se, na osnovu navedenog, da narodno predanje o Ajvaz-dedi ne sadrži relevantne historijske činjenice ni o ovom prusačkom velikanu, niti o okolnostima u kojima je živio i djelovao.

Međutim mišljenja smo također da se pojedini navodi iz predanja o Ajvaz-dedi mogu historijski dokazati, s tim što se ne smiju uzimati u doslovnom, već u prenesenom smislu. Protokom vremena narodna mudrost u Pruscu spojila je djela i osobine dvije ličnosti iz različitih vremenskih epoha u jednu. Prenosjenje osobina jedne osobe na drugu u narodnim predanjima posve je uobičajeno. Aleksije Olesnicki o tome kaže: „Staro je pravilo da narodni pjesnici obično nisu pjevali vođe i poglavice, nego pojedince iz naroda, koji su pokazivali naročite moralne vrline i junastvo. To je uostalom i razumljivo, jer su pjevači bili iz naroda i pjevali su za narod, pa im je bio bliže i duhu i srcu jedan pučanin nego plemić i dostojanstvenik.”⁴⁶

Dvije najpoznatije osobe u Pruscu iz osmanskog perioda su: Hasan Kafija i Ajvaz-dedo. Za Hasana Kafiju pouzdano je utvrđeno da je krajem XVI i početkom XVII stoljeća utemeljio prvu medresu na području Kliškog sandžaka, sagradio džamiju, mekteb, imaret, han i vodovod. U tome se slažu svi njegovi biografi.⁴⁷ O Ajvaz-dedinim djelima, pak, nema tragova u materijalnoj zaostavštini Prusca niti se njegove zasluge, osim u predanju i kasidi, navode u drugim izvorima. S obzirom da se na osnovu

46 Aleksije Olesnicki, „Još o ličnosti Đerzelez Alije”, *Zbornik za narodni život i običaje, JAZU*, knj. 29., sv. II, Zagreb, 1934. godine, str. 41-42.

47 Ljubović i Nametak, *Hasan Kafija...*, str. 24.; Hazim Šabanović, „Hasan Kafi...”, str. 20.; Omer Nakičević, *Hasan Kafija Prušćak – Pionir arapsko-islamskih nauka u Bosni i Hercegovini*, Starješinstvo Islamske zajednice u SR BiH, Sarajevo, 1977. godine, str. 38.

postojeće historijske građe ne može dokazati da je Ajvaz-dedo učinio djela koja mu se pripisuju, mišljenja smo da je narodni genij u Pruscu hajrate i dobra djela Hasan Kafije Pruščaka, državnog velikodostojnika, pripisao svom duhu, srcu i društvenom statusu bližem Ajvaz-dedi.

Prvi trag za rješenje zagonetke iz predanja o Ajvaz-dedi dobili smo od Fehima Nametka koji u biografiji Hasan Kafije Pruščaka između ostalog navodi: „U vremenu od XVII stoljeća naovamo u narodu njegova kraja iskonstruisane su i legende vezane za njegovu (Kafijinu) ličnost, od kojih se neke više odnose na jednu drugu popularnu ličnost prusačkog kraja, Ajvaz Dedu.”⁴⁸ Iako Ajvaz-dedo nije bio predmet njegovog primarnog zanimanja, Nametak je indirektno uputio buduće istraživače da u legendi o Ajvaz-dedi pokušaju pronaći djela za koja se pouzdano zna da ih je uradio Hasan Kafija Pruščak.

Razmotrimo još jednom najzanimljivije dijelove narodnog predanja o Ajvaz-dedi, ali sada u svjetlu tvrdnje da su djela i hajrati Hasana Kafije Pruščaka pripisani Ajvaz-dedi. U tekstu predanja označit ćemo za nas zanimljive dijelove: „Poslije osvojenja Bosne, u Bosnu je došla jedna osoba pohvalnih svojstava iz krajeva Anadolije, po imenu Uvez-dede. Tom prilikom naselio se u kasabu Prusac, koja se ubrajala među veće kasabe. Godinama je ulagao veliki trud u vjerskom prosvjećivanju stanovništva spomenute kasabe i širenju islamskog obrazovanja, i tako bio uzrokom prelaska na islam stanovnika toga kraja. Sve kršćansko stanovništvo sela Vesela, u spomenutom kadiluku, primilo je islam zahvaljujući poticajnom djelovanju spomenutog učenjaka. I njihov svećenik po imenu Panča učio je pred navedenim i u jednoj godini uspio naučiti napamet časni Kur'an, pa su ga tamo postavili za muallima u mektebu. On je Boga molio da njegovi potomci, s oca na sina, budu muslimani. Zaslugom spomenutog učenjaka, muslimansko stanovništvo navedene kasabe prilično se uvećalo, a i dalje se širi... Iza toga napravljeni su čunkovi i voda dovedena u kasabu Prusac.”⁴⁹

Ranije smo naglasili da je Prusac dobio status kasabe u periodu između dva popisa od 1550. do 1574. godine.⁵⁰ Godinu dana kasnije 1575.

⁴⁸ Ljubović i Nametak, *Hasan Kafija...*, str. 19.

⁴⁹ Muvekkit, *Povijest...*, str. 74-75.

⁵⁰ Spaho, *Uskoplje u srednjem vijeku...*, 42.

godine sa studija u Istanbulu u Prusac se vratio Hasan Kafija Pruščak i tu: „...organizovao tečaj i počeo držati predavanja učenicima (taleba) i pisati svoja djela.”⁵¹ Iako se u narodnom predanju navodi da je Ajvaz-de do godinama ulagao veliki trud u vjerskom prosvjećivanju stanovništva spomenute kasabe i širenju islamskog obrazovanja, to je u stvarnosti bio Hasan Kafija. Izgradnjom medrese u Pruscu, prve odgojno-obrazovne institucije te vrste u Kliškom sandžaku, i svojim vjersko-prosvjetnim djelovanjem Hasan Kafija je ostavio neizbrisiv trag u širenju i pravilnom razumijevanju islama među stanovnicima Uskoplja.

Podsjetimo se da je džamija u Veseloj sagrađena nešto prije 1574. godine, dakle otprilike u isto vrijeme kad Hasan Kafija počinje sa svojim obrazovnim djelovanjem u Pruscu.⁵² Možda je među njegovim učenicima u to vrijeme bio i Panča o kojem govori narodno predanje. No Panča je tek nakon okončanog formalnog obrazovanja mogao biti postavljen za imama i muallima u Veseloj.⁵³

U predanju se zatim navodi kako se zaslugom spomenutog učenjaka, muslimansko stanovništvo navedene kasabe prilično uvećalo, a i dalje se širi. Najveće zasluge za širenje kasabe Prusca pripadaju upravo Hasanu Kafiji Pruščaku. Njegovim zalaganjem i zaslugom u Pruscu se formirala nova mahala koju Evlija Čelebi naziva *Nevabad* – Novo naselje.⁵⁴ Naime, Kafija je na području današnjeg Srta u Pruscu sagradio niz zadužbina: džamiju, medresu, han i mekteb oko kojih se postepeno formiralo naselje, pa se na taj način muslimansko stanovništvo navedene kasabe prilično uvećalo, a i dalje se širi.

Konačno, budući da nije bilo dovoljno vode za piće, mjesno stanovništvo se mučilo i oskudijevalo vodom, Hasan Kafija je, kao najutjecajnija i, vjerovatno, najbogatija ličnost tog doba (ne smijemo zaboraviti da je sultan Mehmed III darovao Kafiji veliku količinu novca kad mu je 1597. godine predao na uvid svoje djelo *Usulu-l-hikem fi nizami-l-alem*), smrčevim čunkovima doveo vodu u Prusac.⁵⁵

⁵¹ Šabanović, „Hasan Kafi...”, str. 12.

⁵² Isto.

⁵³ Interesantno je da i u današnje vrijeme porodica Pandža živi u komšiluku stare džamije u Veseloj.

⁵⁴ Čelebi, *Putopis...*, str. 134.

⁵⁵ Šabanović, „Hasan Kafi...”, str. 12.

Uzimajući u obzir navedeno, čini se vjerovatnim da je narod u Pruscu svom biću bliskom Ajvaz-dedi pripisao djela koja je, ustvari, učinio Hasan Kafiya Prusćak.

ألوير دورانوفيتش

القصص العامي حول آيواز ديدة - بأسلوب تاريخي مقارن

إن القول عن القصص العامي حول آيواز دده مقسوم في هذه المقالة على شطرين أولهما متصل بالبعد التاريخي والثاني بالبعد الأسطوري. ومما تشير إليه نتائج البحوث المجراة بهذا الخصوص أن القصص العامي حول آيواز ديدة لا يحتوي على معطيات مؤكدة عن هذا العملاق البروشتشاكي، إلا أن هناك احتمال كبير أن الروح الخيالية لأهالي بروساتس وضواحيها نسبت إلى آيواز دده، في فترة تاريخية معينة، بعض صفات وأعمال حسن كافي بروشتشاك.

Hadži Šerif Ahmeti život i djelovanje¹

Mr. Azmir Jusufi

profesor islamske teologije
azmir@hotmail.com

Rođenje, porodična geneza i obrazovanje

*Muži se rađaju na selu, ali ne ostaju tu!*² (albanska narodna poslovice)

Albansko društvo je tokom vijekova davalo poznate ličnosti i figure koji su svojim radom, naučnim opusom i znanjem ostavili duboke tragove u svojoj historiji, i ne samo to nego su oni i formirali historiju svog naroda.³

Albanski narod je 1878. godine doživio i prebrodio jedan neviđeni holokaust u očima svijeta. Ovaj holokaust je albanskom narodu sa vatrom i handžarom, prouzrokovala hegemonistička Srbija, pod prisilom sprovodivši protjerivanje te ubijanje na hiljade Albanaca.

- 1 Prvo poglavlje magistarskog rada na temi: „Šerif Ahmeti i njegov doprinos u prevođenju i tumačenju Kur'ana na albanskom jeziku“, odbranjen na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, dana: 16.06.2015. godine.
- 2 Dr. Sulejman Osmani, „Kontributi i mulla Sherif Ahmetit rreth Muhammedit a.s.“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 39.
- 3 Ramadan Shkodra, „10-vjet pa eruditin H. Sherif Ahmeti“, *Dituria Islame*, br. 213., Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2008., str. 34.

Ova tragedija albanskog etnikuma od Niša pa sve do Pirota, dogodila se u godinama kada je svijet upao u duboki san. Iz jednog od tih 370 etničkih sela gdje su živjeli Albanci, sa kolijevkom na ramenima, pod prisilom napuštanja svog rodnog kraja, našla se i porodica Šerifa Ahmetija.⁴

Šerif Ahmeti potiče iz veoma ugledne porodice, sa nizom uglednih i učenih generacija alima.⁵ Njegova porodična geneza veže se za mjesto Prekopuc (okolina Niša u Srbiji), gdje je bio zavičaj njegovih predaka, međutim, 1878. godine njegova porodica, kao i ostale albanske porodice iz tih krajeva, protjerane su od strane srpske okupatorske vlasti, doseliše se na Kosovo, tačnije u selo Gumnaselo - Lipjan. Porijeklom je iz jedne veoma obrazovane porodice, koja je gajila narodnu i vjersku tradiciju, jer su u njegovoj porodici bila dvojica poznatih muderrisa: Mula Sahit i Mula Fejzo, dok je on, nastavivši ovu tradiciju, bio treći muderris ove ugledne ulemanske porodice Ahmeti. Pošto je Muderris Šerif Ahmeti bio odgojen i obrazovan u jednoj ovakvoj porodici, razvio je prestiž svoje porodice, kultivirao je i vodio dalje, postavši kao jedno veliko drvo, koje pravi hladovinu jednom plemenu pa čak i dalje.⁶

Šerif Ahmeti je rođen 1920. godine u selu Gumnaselo u općini Lipjan na Kosovu. Četiri razreda osnovne škole je završio na srpskom jeziku u osnovnoj školi sela Banula,⁷ dok je prve riječi o vjeri naučio pred Mula Azizom, jako cijenjenim i poštovanim imamom iz sela Banula. Nastavio je vjersku pouku u mektebu u tom selu. Kasnije, Ahmeti nastavlja vjersku naobrazbu u medresi u Uroševcu, kod poznatog muderrisa Azem-ef. Gremju i hafiza Abdullah-efendije.

Godine 1934., kao četrnaestogodišnjak, upisuje se u poznatu medresu „Pirinaz” u Prištini,⁸ gdje je pohađao nastavu pred poznatim muderrisima te medrese kao što su bili: Ahmed Madroçi i hadži Hamd-ef. Ibrahim, obojica poznati alimi tog vremena. U medresi „Pirinaz” Ahmeti

4 Behram Hoti, „Mulla Sherif Ahmeti – vizionar dhe edukues i breznive“, *Dituria Islame*, br. 113-114., Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 1999., str. 47.

5 Ibid., str. 9.

6 Dr. Mehmet Halimi, „Shpallime kujtimesh për Myderriz Sherif Ahmetin“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 89.

7 Ramadan Shkodra, „Bio-bibliografia e H. Sherif Ahmetit“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 166.

8 Šerif Ahmeti je jedno vrijeme pohađao i prizrensku Gazi Mehmed-Pašinu medresu.

izučava islamsku nauku punih 10 godina. U maju 1944,⁹ uspješno je okončao srednjoškolsko obrazovanje te dobio idžazetnamu od Muderrisa Ahmed-ef. Ajetija-Madroçija.¹⁰

Dr. Mehmet Halimi o njemu kaže: „Bio je veoma poseban u ponašanju, u ophođenju i govoru sa ljudima, prijateljima, drugovima, džematom i učenicima, bio je dobre namjere i postupaka. Odlikovao se sposobnošću rasuđivanja i oštroumnosti, dublje logike u komentiranju, konkretiziranjem i citiranju praktičnih primjera u toku tumačenja Kur’ana. Imajući dugogodišnju saradnju s njim, sjećam ga se kao cijenjenoga alima, ali i prijatelja i bližnjeg saradnika, dok će ga se drugi sjećati kao roditelja, odgajatelja, govornika i komentatora Kur’ana.”¹¹

Šerif Ahmeti, 1945. godine, registrira se na Pedagoškom kursu u Prištini, potom 1949. godine u Prizrenu a završio je u Peći 1950. godine.¹² Oženio se 1939. godine sa Nazivom Ratkoceri iz sela Lugaxhi, sa kojom je imao devetero djece: Havu, Naziva, Selimu, Azeminu, Maliku, Radiju, Feimu, Hazbiju i Fevzija.¹³

Šerif Ahmeti se 1967. godine upisuje na Filozofski fakultet u Beogradu, smjer orijentalistike. Na ovom fakultetu uspješno polaže sve ispite na prvoj godini, ali, zbog angažiranja u poslovima medrese i Udruženja ilmije, na žalost, nije bio u mogućnosti dalje nastaviti studije.¹⁴ Umro je 14. 4. 1998. godine¹⁵ u Prištini u 78. godini života. Na dženazi je prisustvovao veliki broj džematlija, iz svih krajeva Kosova, Sandžaka, Makedonije, Crne Gore i dalje.¹⁶ U povodu desetogodišnjice smrti i sjećanja na Šerifa

9 Bio je učenik od 1934. do 1944. godine. Vidi: Asllan Murati, „Si e njoha H. Sherif Ahmetin“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 93.

10 Naim Tërnavë, „Haxhi Sherif Ahmeti: Jeta dhe vepra (Kryereferat)“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 8.

11 Ibid., str. 90.

12 Dr. Fahrush Rexhepi, „Mulla Sherif Ahmeti themelues i publicistikës islame në Kosovë“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str.124.

13 Ramadan Shkodra, *op. cit.*, str. 166.

14 Akademik Dr. Feti Mehdiu, „Strategjia vizionare e H. Sherif ef. Ahmetit për publicistikën islame në Kosovë“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 107.

15 Ramadan Shkodra, „10-vjet pa eruditin...“ str. 36. Isto vidjeti: <http://shkodrar.wordpress.com/2009/04/16/h-sherif-ahmeti-1920-1997/>, (poveznica/link bila je aktivna 16.11.2014.)

16 Elez Osmani, „Edukator i shumë brezave në frymë kombëtare e fetare“, *Dituria Islame*, br. 101, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 1998., str. 71-73.

Ahmeti, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova je organiziralo sljedeće aktivnosti:

- a. Naučni skup o temi: „Život i djelo hadži Šerifa Ahmetija”, na kojem je predstavljen 21 referentni rad od istraživača različitih naučnih profila;
- b. otvaranje izložbe slika i dokumentarac o životu hadži Šerifa Ahmetija, koja je probudila znatiželju svim prisutnim gostima;
- c. u ponoći, u amfiteatru medrese u Prištini, održana je komemoracijska akademija na kojoj su govorili: muftija Kosova - mr. Naim Tërnavë, dekan FIS-a u Prištini - doc. dr Rexhep Boja, reis Islamske zajednice u Makedoniji - Sulejman-ef. Rexhepi, direktor medrese u Prištini - Ekrem Simnica, te predstavnik porodice Ahmeti, sin hadži Šerifa Ahmetija - Fevzi Ahmeti;
- d. Islamska zajednica Kosova je pripremila dokumentarni film o životu Šerifa Ahmetija, pod nazivom: „Tragovima Hadži Šerifa Ahmetija“, koji je prikazan 17. aprila na Akademiji, a kasnije i na Kosovskoj državnoj televiziji - RTK.¹⁷

Obrazovne i vjerske funkcije

*Jedan hodža bez edeba, ne može biti dobar vodič naroda.*¹⁸ (Šerif Ahmeti)

Poslije Drugog svjetskog rata, u oskudici učiteljskih kadrova koji bi podučavali djecu čitanju i pisanju, 19. decembra 1949. godine Šerif Ahmeti pristaje raditi kao učitelj albanskog jezika u osnovnoj školi u selu Banulla, u kojoj kasnije postaje i njen direktor. Bilo je to vrijeme kada su se tadašnji albanski intelektualci, iako pod pritiskom divlje srpske vlasti, organizirali kako bi otvarali škole na svom maternjem, albanskom jeziku, među kojima je značajan doprinos na tom polju dao i sam Šerif Ahmeti.¹⁹

U intervjuu Šerifa Ahmetija datom uredništvu islamskog časopisa *Dituria Islame*, mula Šerif Ahmeti je izjavio sljedeće: „Potreba za nastavnicima je bila isuviše velika. Da bi bilo moguće obrazovanje na alban-

¹⁷ Ibid., str. 169.

¹⁸ Asllan Murati, *op. cit.*, str. 101.

¹⁹ Naim Tërnavë, *op. cit.*, str. 9.

skom jeziku u prvim danima, odlučio sam da se stavim na raspolaganje društvu te sam se priključio zadatku općeg obrazovanja. Tako sam 19. 12. 1944. godine i institucionalno preuzeo zadatak učitelja od strane prof. Zekerije Rexha, odgovornog za obrazovanje na Kosovu.²⁰

Bila su to teška vremena i okolnosti, za učitelje i za cjelokupni narod, jer su nastavnici doživljavali nesreću svoga naroda. Diktatura komunističke vlasti pratila je korak po korak albanske patriote i nastavnike, zatvarala ih i maltretirala, i ne samo njih nego i njihove porodice zajedno s njima. Ove teške i bolne trenutke je i sam Šerif Ahmeti doživio: „Jednog snježnog zimskog dana, na početku 1945. godine, uputio sam se u školu. Na ulazu sam našao stražara, te me je upitao gdje sam se uputio. Rekao sam mu da sam učitelj. Stražar mi reče da obavijestim kurira škole kako bi on obavijestio učenike da se neće održati nastava tog dana. Ušao sam u hodnik škole i vidio tri ubijena čovjeka (Albanca). Ubijeni su u ponoći te doneseni u školu, niko ih nije poznao... Velika žalost...!”²¹

Šerif Ahmeti je 1952. godine imenovan za direktora osnovne škole u Sloviu, gdje ostaje do 1955. godine.²² Aktivnost i doprinos na polju obrazovanja djece od strane ovog veoma cijenjenoga učitelja palo je kao trn u oči tadašnjeg srpskog režima na Kosovu pa 1956. godine, pod stalnim pritiskom tadašnje vlasti, ostavlja posao učitelja i vraća se misiji imama u selu Glogovac, općina Lipjan. Kao imam hadži Šerif Ahmeti je uspio povratiti imidž prijašnjih imama i stvoriti novi, u duhu svoga vremena, donoseći stalno osvježenje u svom džematu sa svojim nastupima i der-sovima.²³

Kao hodža, intelektualac i učenjak, kao islamolog sa visokom vjerskom naobrazbom, bilo mu je jasno koja je uloga, važnost i težina Kur’ana, a.š., i hadisa Muhammeda, s.a.v.s., među muslimanima, tako da, dok je držao predavanja, izlažući neka vjerska pitanja, kao podloga tome, referirao se na kur’anske ajete i hadise Poslanika, s.a.v.s. Bio je jako svjestan da vjersko učenje mora nalaziti potporu, u prvom redu, u Ple-

20 Qemajl Morina - Elez Osmani, „Qëndruam të fortë kundër stuhisë ateiste-komuniste”, *Dituria Islame*, br. 36. Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 1992, str. 11.

21 Ibid., str. 12.

22 Ramadan Shkodra, *op. cit.*, str. 166.

23 Naim Tërnavë, *op. cit.*, str. 9.

menitoj Allahovoj knjizi - Kur'anu, i u hadisima Poslanika, s.a.v.s., jer je samo tako prihvatljivo od javnosti.²⁴ Često bi govorio: „Nije dovoljno biti samo dobar hodža, nego treba biti i dobar čovjek.”²⁵

U jednom održanom govoru, na sastanku tadašnjeg Predsjedništva Islamske zajednice Kosova, u kompleksu „Alauddin“ Medrese u Prištini, Asllan Murati je, između ostalog, izjavio: „Šerif Ahmeti je bio jedan od faktora javnog priznavanja Islamske zajednice na Kosovu i šire; on je bio alim za Kosovare onoliko koliko je bio Imam Gazali za islamsku filozofiju.”²⁶

Dok je radio kao imam, izabran je za predsjednika Odbora Islamske zajednice Lipjan, i na toj poziciji je ostao sve do 1965. godine, kada prelazi u srednju „Alauddin“ medresu u Prištini.²⁷ Predaje predmete: Akaid, Islamska filozofija i po potrebi Usuli-fikh, te naposljetku, od 1970. do 1983. godine, postaje i njen direktor. Tokom svog rada (1965-1985), muderris Šerif Ahmeti u medresi „Alauddin“ u Prištini daje veliki doprinos u obrazovanju mladih kadrova. U suštini srednja medresa u Prištini je bila jedinstvena institucija na polju obrazovanja albanskih kadrova islamske vjeroispovijesti na Kosovu a i šire.²⁸ Ova je Medresa otvorena 1951. godine.²⁹ Iz ove medrese je izašlo dosta mladih kadrova koji su danas na svim funkcijama unutar Islamske zajednice a i u ostalim državnim institucijama na Kosovu. Među njima su mr. Qemajl Morina, profesor na FIS-u u Prištini, koji se jednim pismom iz Sudana, dok je bio na dodiplomskom studiju, obratio svom vrlo poštovanom muderrisu Šerifu Ahmetiju sljedećim riječima: „...uvjeren sam da neću pretjerati ako Vam kažem da su lekcije koje sam slušao od Vas mnogo utjecale na mene tako

24 Dr. Qazim Qazimi, „Kontributi i Myderriz Sherif Ahmetit në islamistikë“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 28.

25 Asllan Murati, „Si e njoha H. Sherif Ahmetin“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 94.

26 Ibid., str. 95.

27 Naim Tërnavë, *op. cit.*, str. 9.

28 Mr. Qemajl Morina, „Mulla Sherif ef. Ahmeti, Myderriz në medresenë e mesme 'Alauddin' të Prishtinës“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 22.

29 Srednja medresa „Alauddin“ u Prištini, svoj rad je počela u septembru 1962. godine. Za više vidjeti: *Dituria Islame*, br. 4-5., Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 1987. (zadnja korica ovog broja). Isto vidjeti: <http://medreseja.com/Kategoria/prezantim-i-shkolles/historiku-i-shkolles/>, (poveznica/link bila je aktivna 02.11.2014.)

da sam stekao duboko uvjerenje da ovdje, iako su profesori sa titulama doktora, uopće se ne mogu približiti vašoj metodi (u nastavi)...“³⁰

Iako je bio angažiran i na ostalim obavezama, Muderris je služio kao imam i vaiz u prištinskim džamijama, a naročito u Velikoj džamiji (Sultan Mehmeda Fatiha) u Prištini. Bio je blizak sa džematom. Odlikovao se sa dobrim vazovima, odsječenim i argumentiranim. Svojim vazovima u mnogim džamijama i islamskim skupovima usadivao je vjerovanje, čvrsto ubjeđenje i ljubav u dušama vjernika.³¹ Bio je prištinski muftija od 1985. do 1990. godine.³²

Iako je bio u penziji, na zahtjev dekana Fakulteta za islamske studije u Prištini,³³ hadži Šerif Ahmeti pristaje držati predavanja na predmetu Akaid, od 1992. do 1994. godine.³⁴ Prvo predavanje koje je održao na FIS-u u Prištini, bilo je o temi: „Vjerovanje u Allaha čovjeka prati od prvoga dana“.³⁵

Mr. Sadik Mehmeti o njemu kaže: „Svi oni koji su poznavali muderrisa Šerifa Ahmetija, mogu uvezati u jastuk sjećanja nezaboravne momente i otkriti vrline Muderrisa, u aspektima poput onih kao pedagoga, saradnika, prijatelja i dobrog roditelja...“³⁶ Lahko je naći jednog profesora samo da bi omogućio održavanje predavanja, ali je jako teško imati sreću da slušaš, učiš i odgajaš se od jednog profesora kao što je bio Mula Šerif Ahmeti. Predavanja su mu bila vrlo koncizna i jasna, nije nikada podizao glas u toku predavanja.³⁷

Fitim Flugaj kaže: „Mislim da će se svi složiti sa mnom, ako kažem da je hadži Šerif Ahmeti bio od rijetkih profesora koji nije dozvolio da mu časovi budu prosto samo rutina, nego nas je stalno osvježavao svojim idejama i do tada za nas nečuvenim komentarima...“³⁸

³⁰ Ibid., str. 23.

³¹ Ibid., str. 28.

³² Ibid., str. 20. (Fusnota 3 ovog teksta)

³³ Fakultet islamskih studija u Prištini je počeo sa radom, 10.12.1992. godine. Vidi: Mr. Sadik Mehmeti, „Kontributi i Myderriz Sherif-ef. Ahmetit në Fakultetin e Studimeve Islame në Prishtinë“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 48.

³⁴ Naim Tërnav, *op. cit.*, str. 9-11.

³⁵ Mr. Sadik Mehmeti, *op. cit.*, str. 49.

³⁶ Ibid., str. 47.

³⁷ Ibid., str. 52.

³⁸ Fitim Flugaj, „Myderriz Sherif Ahmeti, figurë shumëdimensionale“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010, str. 99.

Jednom prilikom je hadži Šerif Ahmeti rekao: „Kada bi mi Allah podario još života, ja bih izabirao samo jednu profesiju: hodža, hodža i samo hodža.“³⁹

Utemeljitelj islamske publicistike na Kosovu

Najveći čovjekov i vjerski neprijatelj je neznanje (džahilijet), te samo znanje čovjeka može izbaviti iz toga i trasirati ga na svijetlost istine...⁴⁰ (Šerif Ahmeti)

Rad i doprinos hadži Šerifa Ahmetija islamskoj publicistici na Kosovu čini ga poznatim eruditom druge polovine prošlog stoljeća. Svojim radom u određenom vremenskom periodu trasirao je put sigurne budućnosti za kasnije generacije otvarajući tako sigurne perspektive kako bi uzdigao ovu izgradnju na stabilnim temeljima.⁴¹

Hadži Šerif Ahmeti, osim njegovog poznatog doprinosa kao učitelja i alima, bio je jedan od utemeljitelja islamske publicistike na Kosovu.⁴² Svoje je radove počeo je objavljivati u Informativnom biltenu (*Buletini Informativ*),⁴³ pa kasnije i u *Takvimu*, a od 1971. godine u časopisu *Edukata islame* i od juna 1986. godine⁴⁴ u mjesečnom časopisu Islamske zajednice Kosova *Dituria islame*.⁴⁵

Godine 1969. prevodi *Ilmihal* autora Fejzullaha Hadžibajrića sa bosanskog na albanski jezik, a nešto kasnije prevodi i Jasin-i šerif s arapskog jezika.⁴⁶

Kur'an sa prijevodom i komentarom na albanskom jeziku Šerifa Ahmetija po prvi put izlazi iz štampe 1988. godine. Ovaj prijevod je popraćen kratkim komentarom i može se smatrati krunom njegovog višegodišnjeg rada na tom polju. Ovaj se prijevod u velikom broju štampao, kako na Kosovu tako i vani. Samo u Medini 1993. godine štampan je u

39 Ramadan Shkodra, *op. cit.*, str. 163.

40 Asllan Murati, *op. cit.*, str. 94.

41 Naim Tërnavë, *op. cit.*, str. 11.

42 Ibid., str. 11.

43 Prvi put je izašao iz štampe 1964. godine, od Udruženja ilmije na Kosovu. Izlazio je na dva jezika, albanski i srpskohrvatski.

44 Vidi: Ramadan Shkodra – Aziz Pireva, „Historiku i publicistikës islame në gjuhën shqipe në Kosovë“, *Dituria Islame*, br. 101., Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 1998, str. 62.

45 Naim Tërnavë, *op. cit.*, str. 11.

46 Dr. Qazim Qazimi, *op. cit.*, str. 30.

milion primjeraka; u Kairu je štampan dva puta; potom u Rijadu, Londonu i Prištini te, nema sumnje, da je najštampanije djelo na albanskom jeziku na Kosovu i dijaspori.⁴⁷

Hadži Šerifa Ahmetija, Allah, dž.š., je počastio velikim blagodatima u toku njegovog života, darovao ga je znanjem, spremnošću i nepokolebljivošću, dao mu je smjelost i hrabrost da prevodi Kur'an na albanski jezik. U čast doprinosa na polju pisane riječi na Kosovu, Šerif Ahmeti je 1997. godine počašćen zahvalnicom „Zlatno islamsko pero“, koju mu je dodijelilo Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova.⁴⁸

Bio je prvi muderris koji se bavio pisanom riječju na albanskom jeziku na Kosovu, jer poslije Drugog svjetskog rata štampana je samo jedna brošura od hfz. Bajrama Aganija, pod nazivom: „Kratko učenje o namazu i Jasin-i šerif“.⁴⁹ Kada je riječ o razvoju islamske publicistike na Kosovu, nema sumnje da je muderris Šerif Ahmeti bio markantna ličnost u tome.⁵⁰

Šerif Ahmeti je bio dugogodišnji urednik prvog islamskog časopisa na Kosovu - *Edukata islama*, koji je bio pokrenut na njegovu inicijativu još davne 1970. godine, kada je izašao i prvi broj ovog časopisa Islamske zajednice Kosova.⁵¹ Također, jedan mandat je bio urednik i Informativnog biltena (*Buletini Informativ*). U Informativnom biltenu je pisao o sljedećim temama: „Muhammed, s.a.v.s., svijet u njegovom razdoblju“; „Kur'an i životni problem“; „Vjera islam i nauka“ i „Zašto je naša vjera nazvana islam.“⁵²

U islamskom časopisu *Edukata Islama* čitateljima je približio različite tematike islamskih znanosti u polju akaida, islamske povijesti, fikha, ahlaka, tefsira itd. Na polju tefsira, u ovom časopisu je objavio 32 rada, od kojih izdvajamo: Komentar sura El-Fatiha⁵³, El-Kadr⁵⁴, Ez-Zilzal⁵⁵,

47 Naim Tërnavaj, *op. cit.*, str. 12.

48 Ibid., str. 15.

49 Asllan Murati, *op. cit.*, str. 94.

50 Ibid., str. 98.

51 Dr. Qazim Qazimi, *op. cit.*, str. 29.

52 Dr. Fahrush Rexhepi, *op. cit.*, str. 124.

53 Sherif Ahmeti, „Suretu Fatiha - El-Hami“, *Edukata Islame*, br. 3, 1971, Priština, 1971, str. 8-16.

54 Sherif Ahmeti, „Kaptina e Kadrit“, *Edukata Islame*, br. 27, 1980, Priština, 1980, str. 13-19.

55 Sherif Ahmeti, „Kaptina Zilzal“, *Edukata Islame*, br. 41-42, 1985., Priština, 1985, str. 3-11.

El-'Asr⁵⁶, El-Ihlas⁵⁷, El-Felek⁵⁸, En-Nas itd.⁵⁹ Napisao je ukupno 204 rada iz različitih islamskih oblasti.⁶⁰ Sa svojim vjersko-naučnim radovima ostavljao je duboki utjecaj kod čitalaca. U svojim radovima nije ostavljao nikakvog vakuuma tako da su čitaoci bili zadovoljni jednim ovakvim marljivim radom.⁶¹ Najveći broj njegovih rukopisa - tekstova, studija i osvrta štampani su u jednoj zasebnoj knjizi, pod imenom „Komente dhe mendime islame (Komentari i islamske misli)“, koju je stampala izdavačka kuća „Lidhja“ 1995. godine u Prištini.⁶² Za potrebe učenika medrese „Alauddin“ u Prištini 1969. godine piše skripte za predmet Akaid za prva tri razreda.⁶³

Bavio se i prevodenjem sa stranih jezika na albanski jezik. Od stranih jezika poznao je arapski, bosanski i turski jezik.⁶⁴ Muderris Šerif Ahmeti smatra se bakljom islama na Kosovu. Njegova djelatnost je otvorila nove puteve u razvoju islamistike i islamskog znanja na Kosovu.⁶⁵

Dr. Qazim Qazimi o njemu kaže: „Posmatrajući iz ugla saradnika, u periodu od 1972. do 1984. godine, smatram da nije pretjerano da za njega kažem da je bio erudit koji je generirao znanjem.“⁶⁶

Jednom prilikom je Šerif Ahmeti upitan od strane dr. Sabita Uke zbog čega nije prodavao svoj prijevod Kur'ana, pa da tim novcem napravi neki hajrat na Kosovu. Na ovo je pitanje odgovorio riječima: „Nema većeg hajrata nego što je Kur'an“.⁶⁷

56 Sherif Ahmeti, „Suretu vel-asr“, *Edukata Islame*, br. 2., 1971, Priština, 1971, str. 3-9.

57 Sherif Ahmeti, „Suretu Ihlas“, *Edukata Islame*, br. 5., 1972, Priština, 1972, str. 3-9.

58 Sherif Ahmeti, „Suretu Felek“, *Edukata Islame*, br. 22., 1978, Priština, 1978, str. 3-7.

59 Dr. Fahrush Rexhepi, *op. cit.*, str. 125.

60 Ramadan Shkodra, *op. cit.*, str. 169.

61 „Çitatelj?“ , „Diturisë islame dhe Edukatës Islame“, *Ditura Islame*, br. 4-5., Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 1987, str. 33.

62 Dr. Qazim Qazimi, *op. cit.*, str. 30.

63 Ramadan Shkodra, *op. cit.*, str. 167.

64 Dr. Qazim Qazimi, *op. cit.*, str. 30. Isto vidjeti: Ali Vezaj, „Myderrizi nëpër kohë“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010, str. 161-163.

65 Dr. Qazim Qazimi, *op. cit.*, str. 30.

66 Ibid., str. 31.

67 Dr. Mehmet Halimi, *op. cit.*, str. 88.

Ambiciozni vizionar

Čovjek koji svojim djelima služi svom narodu i domovini (u pogledu reforme i napretka), nikada ne umire. *On živi u sjećanju svog naroda.*⁶⁸ (dr. Mehmet Halimi)

Ako imamo smjelosti, a moramo je imati, Šerifa Ahmetija trebamo zamisliti za albansko jezičko područje kao što su: Džemaluddin Afgani, Sejjid Kutb, Hasan el-Bena, Muhammed Muteveli Šaravi, te Ibrahim Dalliu, hafiz Ali Korça i drugi bili za svoja. Vidjet ćemo da je Šerif Ahmeti bio sličnog kalibra u vremenu i okolnostima kojima je kosovsko društvo prolazilo. Bio je alim koji je cijelim autoritetom, znanjem i racionalnim sposobnostima slijedio učenja ovih islamskih reformatora, te se trudio sve to sprovesti u praksi. Stalno je radio za napredak, obnovu i osvještavanje islamske albanske svijesti i misli.⁶⁹ Stalno je imao na umu Božiji zahtjev: *Reci: „Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!“* (Ez-Zumer, 9). Šerif Ahmeti bi stalno radio onako kako su zahtijevali okolnosti vremena i potreba naroda, onako kako je dolikovalo jednom alimu i obrazovnoj ulemi, ostavivši tragove u sjećanju svoga naroda.⁷⁰

Od karakteristika koje su odlikovale ličnost Šerifa Ahmetija bile su i te da je bio dobar vodič, vizionar, dobročinitelj Islamske zajednice Kosova, najbolji nakon Bajram-ef. Aganija, njenog utemeljitelja.

U Medresi je sproveo reformu nastavnog karaktera prelazeći sa starog sistema „jedan razred jedan muderris“ u „jedan razred nekoliko muderrisa“. Svojom mudrošću uspio je povećati ugled ove institucije i učvrstiti njene baze, bez obzira na teške situacije i okolnosti koji su dirigirani od strane tadašnje vlasti.⁷¹

Nezaboravne reforme Šerif Ahmeti izvršio je i unutar krovne institucije muslimana na Kosovu, Islamske zajednice Kosova.⁷² U Udruženju ilmije Kosova, kao razboriti vizionar, uspio je *Informativni bilten* organa

68 Ibid., str. 73.

69 Naim Tërnavë, *op. cit.*, str. 14.

70 Dr. Mehmet Halimi, *op. cit.*, str. 91.

71 Ibid., str. 102.

72 Ibid., str. 102.

Islamske zajednice Kosova, koji je bio informativnog karaktera nalik komunističkim informativnim biltenima u to doba, oblikovati u časopis.⁷³

Fitim Flugaj kaže: „Zaista njegove psihičke sposobnosti i udubljivanje u misli, njegova difrakcija sa rijetkim racionalizmom te indirektni odgovori adresirani na račun islama, tečna objašnjenja veoma jednostavna za shvatanje, uz ilustracije iz svakidašnjeg života i narodnih izvora, čine Šerifa Ahmetija Šaravijem albanskog naroda, u razdoblju kada je živio i djelovao.”⁷⁴ Neumorno se trudio na polju reforme i emancipacije albanskog društva na iskorjenjivanju zaostalosti i barbarskih relikata, krvo-prolića, krvne osvete i ostalog nastojeći uspostaviti islamske principe u ophođenju među ljudima. Pisao je i govorio kako se treba kaniti svađe i netrpeljivosti, pozivajući na unitet, argumentirajući sve to riječima da je Božija milost daleko od zavađenog naroda.⁷⁵ Argumentw je nalazio u Kur'anu, u stabilnoj bazi, imajući za cilj realizaciju sljedećih ciljeva:

- a. da učini vjernika jakim, stabilnim i nepokolebljivim u istinskim temeljima pravog vjerovanja,
- b. da oslobodi ljude od slijepih imitacija u segmentima vjerovanja,
- c. da udalji ljude od mitova, sujevjerja, i pogrešnih ubjeđenja.⁷⁶

Ako dublje uđemo u razmatranje hadisa: „Zaista Allah na početku svakih sto godina vjeru oživljava sa jednom osobom”⁷⁷, Šerif Ahmeti za služuje da za pisanu riječ i bistre misli bude prozvan vizionarom i reformatorom islamske misli na Kosovu.⁷⁸

⁷³ Ibid., str. 102.

⁷⁴ Ibid., str. 103.

⁷⁵ Dr. Hysen Matoshi, „Ligjërimi në Akaidin e Myderriz Sherif Ahmeti“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010., str. 148.

⁷⁶ Ibid., str. 149.

⁷⁷ U skladu s hadisom kojeg bilježi Ebu Davud, a kojeg imami hadisa smatraju vjerodostojnim, prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Doista će Allah ovom ummetu svakih stotinu godina slati onoga ko će obnoviti vjeru.”

⁷⁸ Mr. Musa Vila, „Myderriz Sherif Ahmeti, simbol i penës fetare“, *Haxhi Sherif ef. Ahmeti – Jeta dhe vepra (1920-1998)*, Predsjedništvo Islamske zajednice Kosova, Priština, 2010, str. 159.

الحاج شريف أحميتي - حياته وعمله

ولد شريف أحميتي عام ١٩٢٠م بقرية غومناسيلو ببلدية ليبليان في كوسوفو. مما اهتم به المدرس شريف ترجمة المؤلفات الأجنبية إلى اللغة الألبانية، وأما ما عرفه من اللغات الأجنبية فهي العربية والبوسنية والتركية. يعتبر المدرس شريف أحميتي مشعلا بين علماء الإسلام في كوسوفو إذ قد مهد عمله طرقا جديدة لنشر وتطور العلوم الإسلامية فيها كما يعتبر أيضا مؤسسا للإصدارات الإسلامية في كوسوفو. ومما ترجمه إلى الألبانية القرآن الكريم وهذه الترجمة مصحوبة بتعليقاته التفسيرية. وإضافة إلى ترجمة القرآن فقد ترجم الحاج شريف إلى الألبانية أيضا عددا لا بأس به من المؤلفات من البوسنية والعربية والتركية. إن شخصية الحاج شريف أحميتي لا يزال حاضرة بمعناها الروحي في كوسوفو.

Mr. Azmir Jusufi

Hajji Serif Ahmeti - Life and Work

Summary

Serif Ahmeti was born in 1920 in the village of Gumna in the municipality of Lipljan in Kosovo. Among other things, he was engaged in translation from foreign languages into Albanian. Foreign language he knew were Arabic, Bosnian and Turkish. Muderris Serif Ahmeti is considered a torch of Islamologists in Kosovo. Its activity has opened new avenues in the development of Islamic studies and Islamic knowledge in Kosovo. He was the founder of the Islamic journalism in Kosovo. He translated the Kur'an into the Albanian language providing his own commentary as well. He used to translate from the Bosnian, Arabic and Turkish. Even today, there is, in a spiritual sense, his strong presence in Kosovo.

Moje sjećanje na rahmetli profesora Kasim-ef. Hadžića

Safet Brkić

imam; medzlis islamske zajednice gradacac
e-mail: safetbrkic1959@gmail.com

Nikada nisam pamtio datume, pa ni one koje je trebalo da zapamtim i registrujem u svom mozgu i da mi ostanu neizbrisivi - bilo radi samoga sebe bilo radi drugih. Pamtim datum svoga rođenja, datume rođenja svoje djece, mada i njih nekada zaboravim i još poneke, ali događaje dobro pamtim, posebno one koje sam doživio u ranoj mladosti koju sam preživljavao kao i mnoga tadašnja djeca. Mnogi su mi se urezali u moždane ćelije i pamtit ću ih, pretpostavljam, do kraja života i čuvati uspomene na njih. Poneke sada ispričam svojoj djeci, unucima i dragim mladim džematlijama. Neko će zapamtiti i neće ih zaboraviti.

Dobro se sjećam prvog školskog dana, svoga učitelja rahmetli Hazi-ma Avdića, kojega ubi četnička granata ispaljena sa okolnih gradačačkih brda, njegove dženaze na Šehitlucima koju sam ja predvodio kao njegov učenik. Dobro se sjećam svog prvog vjeroučitelja rah. hfz. Džemala Hod-

Kasim-ef. Hadžić

žića Gagića, izvanrednog karije i vaiza, svoje prve hatme koju sam proučio pred njim i njegovih savjeta koje mi je upućivao kao svome učeniku, a kasnije i mladom kolegi.

Moj babo radio je kao radnik u fabrici namještaja u Gradačcu. U službi nije mogao napredovati - nije bio član Saveza komunista i nikada nije žalio za tim. Često mi je govorio da ne treba „prodati vjeru za večeru“. I pored oskudne plaće i nešto crkavice sa zemlje, pored toga što je na vratu imao još tri sina, mene je nanijetio poslati na školovanje u Gazijinu medresu. Babina se tada slušala, a bilo je važno u tim vremenima izmaknuti se od sumorne svakodnevnice. Jedva sam dočekaao dan da sa rahmetli babom krenem u Sarajevo, svoje novo boravište, da otkrijem jedan novi svijet, upoznam nove prijatelje i profesore. Oronula zgrada Gazijine medrese u Dobrovoljačkoj ulici bila je na izdisaju. Stari i dotrajali namještaj, učionice i spavaonice, stepeništa, mokri čvorovi, na sve su ličili samo ne na mjesto u kojem se može pristojno izučavati nauka i stanovati. Bar se meni tako činilo.

Prvih dana nisam ni slutio da ću iz te zgrade ponijeti najljepše uspomene koje su vezane za moje medresanske kolege i moje uvažene i drage profesore. Sve ružno što se desilo u toj zgradi većinom sam zaboravio. Najprije upoznajete one koji su sa vama, a onda i one starije. Još mi je svježa slika rahmetli Asima Hasanbegovića, koji je tada bio učenik petoga razreda i koji je nas prvačiće grupno izvodio u grad braneći nas vrlo često od gradskih huligana, zatim svog pazitelja na korepeticiji sada hfz. Mustafe Efendića, sadašnjeg dobrog prijatelja, glavnog imama u Modriči Osman-ef. Mulahuseinovića i mnogih drugih.

Profesore smo upoznawali na časovima i vannastavnim aktivnostima. Rahmetli prof. Nijaz Šukrić od mlađe plejade profesora nam je bio najinteresantniji. On bi svojim šalama i doskočicama znao uveseliti atmosferu na času tako da smo svi redom voljeli i Historiju islama, koju je on predavao. I njega kao i sina mu Muhameda ubila je četnička granata. Uz njega su bili prof. Ferhat-ef. Šeta, prof. Ibrahim-ef. Džananović, kasnije moj zemljak Senahid-ef. Bistrić i drugi. Od starije plejade profesora koje sam ja posebno cijenio i volio bili su prof. Mehmed ef. Merzić koji je tada

obavljao dužnost direktora Medrese i koji mi je u višim razredima predavao arapski jezik. Bio je vrlo strog, ali pravedan profesor.

Odmah na početku prvog razreda, izlazeći iz medresanskog mesdžida sa podne-namaza zaustavio me je prof. Merzić i pitao za ime i prezime. Odgovorio sam mu. Nakon nekog vremena piše mi rahmetli babo da na namaz moram ići u kapi i da vodim računa o tome. Tada su bila takva medresanska pravila i ona su se morala poštovati. Tu je bio i prof. kiraeta rahmetli hfz. Kamil-ef. Silajdžić, koji je prvi zaklao svoj kurban kada je pokrenuta akcija darivanja kurbana za potrebe dačke kuhinje u Medresi. Bio je tada živi primjer islamskog ponašanja i djelovanja. Svi su na mene imali veliki utjecaj da se formiram kao ličnost i budući imam i molim dragog Boga da im podari sve džennetske ljepote. Još je živ moj zemljak prof. Safet-ef. Tokić, koji je isto tako ostavio dubok trag na mom odgoju i obrazovanju.

Jednog profesora moram posebno da izdvojim i da mu posvetim najviše vremena, jer sam sa njim najviše vremena i proveo družeći se sve do njegove smrti. To je bio prof. Kasim ef. Hadžić. Bio je već u poznim godinama, ali uvijek svjež i nasmijan, izuzetno blage naravi. Kada je prvi puta ušao u učionicu nisam ni slutio da će taj moj dragi profesor na neki način obilježiti čitav moj život, da ću dobro upamtiti njegov način borbe kroz život, njegov blagi način ophođenja sa drugima, njegovo nastojanje da svakom pomogne ma ko on bio, njegov hod, njegov osmijeh, a iznad svega njegovu ozbiljnost.

Kada sam prvi puta odgovarao akaid, predmet koji je on meni predavao - a u tom vremenu počeo je da gubi sluh i zbog toga je nosio slušni aparat - kazao mi je: „Dodi, sine, da sjedneš kraj mene!“ Sjeo sam na stolicu pokraj njega i uslijedila su njegova pitanja na koja je on vrlo često davao pola odgovora, ne samo meni nego i drugima, i ostavljao nam takav dojam da nas je poslije bilo stid da potpuno ne savladamo zadato gradivo. Zavolio sam akaid samo radi njega. A ono „sine“ je djelovalo na mene da sam u tom momentu pomislio da sam u nekom drugom svijetu. A evo i zašto.

Prije, kod starije generacije naših Bošnjaka, nikada se nije tepalo djetetu. Dijete se zvalo imenom, a vrlo često i djeca su oca zvala imenom, posebno ako su živjeli u istom domaćinstvu sa djedom i nenom. Bila je prava sramota dijete dozvati sa „sine“, pogotovu pred starijim, a naročito pred roditeljima pomilovati svoje dijete. Ne mogu da se sjetim da me je rahmetli babo ikada zvao sine, a od majke sam to doživio na njenoj samrti kada mi je trebala kao najstarijem sinu zapoviditi kako ću, kada nje ne bude, obaviti određene radnje. Tada sam plakao kao malo dijete, više zbog onoga „sine“, mada sam duboko bio svjestan da će moja draga majka ubrzo preseliti na bolji svijet. Sada u ovom vremenu sramote više nema, umrla je u nama odavno i pokopana negdje duboko u zemlju ili se isparila u nebo, a, možda, i nisam u pravu.

Prve tri godine u Medresi su brzo prošle. Naš profesor Kasim-ef. kao lav se borio za svoje đake. Svoje znanje stjecali smo učeći iz skripti koje je on napisao. Pored akaida u nekim razredima predavao je i historiju islama. I za taj predmet on je napisao skripte koje su se kasnije koristile kao literatura za pisanje mnogih kapitalnih djela. O svojim đacima pisao je u đaćkom listu *Zemzem*, *Preporodu* i *Glasniku IZ*. A mi smo bili kao čvrsta bosanska glina od koje se mogla napraviti dobra čaša i iz nje piti čista bosanska i nenatrunjena voda ili lonac u kojem bi se kuhali samo dobri specijaliteti. Naš dobri profesor Kasim po čitavom Sarajevu sakupljao je priloge od poznatih sarajevskih familija i time pomagao siromašne učenike koji su mahom bili sinovi zemljoradnika ili sinovi imama koji su u tom vremenu jedva sastavljali kraj s krajem, po kojeg radnika i, možda, kojeg službenika. U Medresi je vodio antipufačku sekciju i sekciju esperanto jezika. Pored arapskog služio se i esperanto jezikom i pisao na njemu.

U ovom periodu nastala je jedna istinita priča koja dosta govori o rahmetli prof. Kasimu Hadžiću. Obalom Miljacke išao je jedan naš stariji kolega (kojemu se ne sjećam imena) u susret prof. Kasimu. Učtivo je nazvao selam profesor, a kada mu je on uzvratilo na selam, pitao ga je „sine, koliko je sati“? Odgovorio je da on nema sahata. Profesor Kasim izvadio je sahat iz svog džepa i dao mu na hediju kazavši mu od koga ga

je on dobio. Sahat je tada bila privilegija samo imućnijih ljudi. Prikupljajući materijal za ovu priču od jednog medresanskog kolege sam saznao da je profesora Kasim-ef. jedan učenik poprilično nasekirao - uprkos tome profesor je tražio halala od njega!

Poslije toga naš dobri prof. Kasim-ef Hadžić odlazi u peziju. I ostaje aktivan, piše, istražuje i objavljuje. Mnoge članke je objavio pod pseudonimom HAK – ISTINA. U Medresi smo ga vrlo često zvali prof. Hak, nije se nikada na to ljutio, čak mislim da mu je to i prijalo.

Dječija radoznalost nikada nije imala granica. Mi smo tada ipak bili djeca. Jednog dana - ako se ne varam, bio sam četvrti razred Medrese - potražio sam svog dragog profesora u njegovom malom stanu u tadašnjoj Albanskoj ulici na broju 13, na drugom spratu zgrade. Bio sam prijatno iznenađen prijemom koji mi je priredio on i njegova rahmetli hanuma Hedija. I poslije toga uslijedili su mnogi susreti. Nekada me je bilo stid često dolaziti kod njih. I uvijek su me lijepo dočekivali uz razne poslastice i razgovor. Ne sjećam se da sam ikada u životu pojeo slađe hurmašice od onih koje je pravila rahmetli Hedija. Sada mi se čini da čitavo Slatko čoše nema, niti će ikada imati ukus tih hurmašica. U tim godinama, u godinama kada je svega nedostajalo, sve je bilo slatko i ukusno.

Dana 27. aprila, ako se ne varam, bio nam je zadnji školski dan u Medresi. Prije na mjesec molili smo Boga da se sve to što prije završi. Prošla su sva maturalna veselja, akademija u povodu završetka Medrese, slijedi polaganje mature. Sjedam u tadašnji tramvaj jedinicu i prolazeći pored Medrese plačem. Ipak mi je u Medresi, gledajući i iz sadašnje perspektive, bilo najljepše. Nisam mogao ni naslutiti da ću za tri dana početi raditi kao imam, hatib i muallim u najstarijem gradačaćkom džematu. Sviračka džamija je najstarija džamija na području Gradačca. Moj prethodnik h. hfz. Abdullah Hodžić, da mu Allah podari sve džennetske ljepote, nije htio u penziju dok ja ne završim Gazijinu medresu. Imao je iskren nijet jer je na ahiret preselio samo desetak dana prije okončanja mog školovanja.

Profesoru Kasimu sam odmah pisao i skoro svaki mjesec smo se javljali jedan drugom. Sljedeće godine u januaru odlazim u tzv. JNA. Odredište je bila Ilirska Bistrica u Sloveniji. Dobio sam informaciju da je to

kažnjenički garnizon u koji dolaze degradirane starješine, vojnici sa kriminalnim dosijeom i oni koji su opasni po režim. Ne znam koliko je to tačno, ali znam da je u mojoj četi skoro svaki drugi bio u sukobu sa zakonom. Čini mi se da nigdje na zemaljskoj kugli nije bilo toliko psovanja i vrijeđanja Boga kao u tzv. JNA. Bila je to neka vrsta pomodarstva u kojoj su, nažalost, učestvovali i pojedini muslimani Bošnjaci, i vojnici i starješine.

Nikada nisam bio na onoj pravoj vojničkoj obuci. Čitav vojni rok radio sam na izgradnji vojnog poligona i sječi šume. Osnovno oružje bile su mi lopata i sjekira. Profesoru Kasimu obično sam se javljao tadašnjom poštanskom dopisnicom. Bojao sam se da pisma ne pregledaju i unište. Na tu činjenicu upozorio me sam profesor Kasim. Ovako su mogli da sve pročitaju.

Negdje u trećem ili četvrtom mjesecu moga vojnog roka čitam na oglasnoj ploči da mi je neko poslao novac. Ne mogu da povjerujem. Babo rahmetli imao je još jednog sina u vojsci, ja sam imao neke uštede-vine i nisam se ni nadao da će me se neko sjeti na takav način. Bio je to prof. Kasim. Poslao mi je tadašnjih pedeset miliona dinara, na poledini uplatnice „samo selam i svako dobro“. Fuadu ef. Čoliću, koji je nekoliko mjeseci bio sa mnom u istoj kasarni, poslao je isto toliko i na poledini uplatnice napisao od koga je dobio taj novac. Zaključio sam da je ono što je meni poslao bila njegova hedija.

Poslije odsluženja vojnog roka vraćam se u svoj džemat. Ni sam ne znam koliko puta prof. Kasim i njegova hanuma Hedija su bili moji gosti u Gradačcu. Pozivao sam ih kada se nešto događalo u mom džematu i na neka porodična veselja. Uvijek je bio glavni vaiz, a vazio je uvijek sa ćursa. Predavanja su mu bila jasna i jezgrovita, puna poučnih stvari. Na sijelima smo sjedili i razgovarali, nekada do samog sabaha. Pričao mi je o svojoj mladosti, odrastanju, o danima koje je proveo u jugoslavenskim kazamatima, a osuđen je samo zato što je jedno vrijeme bio načelnik Općine Priboj za vrijeme vladavine NDH. Vrlo često je putovao sa svojim amidžićem Rašidom Hadžićem, koji je po zanimanju bio trgovački putnik i kojega su sa Grbavice pokupili četnici i odveli u nepoznatom pravcu - kosti mu još nikada nisu pronađene. Dok je Rašid obavljao svoj trgovački posao on bi bio u posjeti svojim đacima, svojim sinovima, kako ih je zvao.

Jedne priče se posebno sjećam. Prilikom jedne od mnogobrojnih posjeta prof. Kasima meni, a stigao je u kasnim večernjim satima, obavio namaz i zatražio mi Kur'an da prouči, kako mi je tada kazao, džuz. Na moje pitanje o čemu se radi odgovorio mi je da na savjet jednog svog prijatelja svaki dan uči po jedan džuz Kur'ana već dugi niz godina. Počne svakog prvog u mjesecu i na kraju mjeseca završi učenje. I tako svakog dana, i svakog mjeseca prouči po jednu hatmu. Ispričao mi je to na takav način da sam ga shvatio da je to njegov vasijet meni kao njegovom učeniku. U početku sam mislio da je to velika obaveza koju ja neću moći ispuniti, ali ispostavilo se da nije. To postadne sastavni dio života i jedna od lijepih navika.

Naučio me je i mnogim drugim stvarima - kada i u koje vrijeme učiti pojedine rukje, s kim se družiti, kako se odnositi prema starijima, kako treba imati blag i lijep pristup prema mlađima, kako pomoći i izaći u susret drugome. A prof. Kasim zaista je pomogao mnogima i nikada nije tražio da se to negdje istakne. Naprotiv, vrlo često je, kada bi nekoga pomogao, tražio da se to nigdje ne spominje, da ostadne kao tajna, jer dobro je znao da svaku tajnu zna Allah, dž.š. Naime, dok sam prikupljao materijal za ovu priču o svom dragom profesoru Kasim-ef. Hadžiću Mustafa-ef. Tokić, penzionisani gradačački imam, ispričao mi je priču koja najbolje potvrđuje ovu činjenicu.

Naime, on je u prvom razredu Gazijine medrese ostao bez oca, koji je preselio na ahiret. U pitanju je bilo dalje školovanje jer nije imao sredstava, a majčina penzija koju je naslijedila od oca koji je bio imam nije mogla podmirivati ni osnovne potrebe. Krenuo je u drugi razred samo se uzdajući da će mu dragi Allah, dž.š., pomoći i opskrbiti ga da nastavi dalje školovanje. Kada je otišao do sekretara Medrese, ako se ne varam Murata Hadžimešića, da uplati jedan mjesec za dom, ovaj ga je obavijestio da je njegov dom plaćen za čitavu godinu. Na pitanje ko je to mogao uplatiti, on je odgovorio da mu ne može dati tu informaciju. Par godina je tragao i na kraju saznao da je dom za njegovu čitavu drugu godinu uplatio rahmetli prof. Kasim Hadžić. Ponukan ovim činom rahmetli profesora Kasima, Mustafa-ef. se vrlo često sjeća siromašnih đaka naših medresa.

Na našim sijelima pričao mi je o svojim putovanjima po svijetu - o Saudijskoj Arabiji i hadžu, Turskoj, Italiji, tadašnjoj Čehoslovačkoj, Fran-

cuskoj i Parizu te mnogim drugim zemljama i gradovima koje je obišao. Često je spominjao našeg starijeg medresanskog kolegu Muju Okovića iz Ustikoline, koji se trbuhom za kruhom nastanio u Parizu i koji je jednom prilikom prof. Kasimu i njegovoj hanimi Hediji poslao povratne avionske karte da ga posjete. Ta posjeta njegovom đaku i sve druge mnogo su im značile. To sam najbolje osjetio prilikom njihovih dolazaka meni i mojoj porodici u Gradačac.

Ali, sve ima svoj početak i svoj kraj. Samo dva dana pred višestranačke izbore 1990. godina nazvala me je rahmetli Hedija-hanuma i obavijestila me da je prof. Kasim imao moždani udar i da je smješten u koševsku bolnicu, da se puno ne sikiram jer udar nije velikog intenziteta i da se ona nada njegovom brzom oporavku. Vjerovatno bih odmah krenuo za Sarajevo da mi ona u svom govoru nije bila optimistična i puna nade da će prof. Kasim za samo par dana ponovo biti kod kuće. Kasnije mi je pričala da je, kada su ga smjestili u kola hitne pomoći, njoj i ostalima koji su ga ispraćali u bolnicu rekao da obavezno izađu na izbore. Dobro znam iz ranijih razgovora sa njim koliko su mu ti izbori značili.

Nije ih dočekaao niti izašao na njih. Nakon dva dana Hedija-hanuma me obavještava da je moj dragi prof. Kasim preselio na ahiret. Po njegovoj oporuci dženaza-namaz kao imam predvodio je rahmetli h. hfz. Halid-ef. Hadžimulić a ukopan je na mezaristanu Bare u Sarajevu. Trebao sam ga spustiti u kabur, ali sam to, na molbu njegovog bližnjeg rođaka, prepustio njemu. Dženazi su prisustvovali skoro svi profesori Gazijine medrese, predstavnici IZ-e i mnogi njegovi poštovaoci. Naš stariji kolega Mujo Oković, koga je prof. Kasim mnogo volio, došao je čak iz Pariza da prisustvuje dženazi svog dragog profesora. Muju više nikada nisam sreo, a volio bih da sa njim razmijenim uspomene na našeg dragog profesora Kasim-ef. Hadžića, kao i mnoge druge.

Do rata sam prilikom svakog dolaska u Sarajevo posjećivao rahmetli Hedija-hanumu. I ona je meni i mojoj porodici dolazila u posjetu. Bila je iznad svega skromna žena a, baš kao i rahmetli profesor, mnogo je pomagala druge. Prije Drugog svjetskog rata završila je Gazijinu žensku medresu i dugo godina radila kao šef računovodstva u privredi i, za ra-

zliku od profesora, imala je solidnu penziju. U ratu sam izgubio svaku komunikaciju sa njom. U dva-tri navrata sam joj po legendi gradačacke odbrane prof. Adem-ef. Hadžiću, mom nekadašnjem glavnom imamu i njihovom prezimenjaku, slao malo potrepština koje sam imao, malo kahve, šećera, meda...

Mi smo se tada ipak bolje snalazili. Njoj je bilo zaista teško. Posjećivali su je sestrice, sestre i bliži sustanari, ali zbog situacije koja je tada vladala u Sarajevu nisu joj mnogo mogli pomoći. Pomalo je počela obolijevati i, usljed izmrzlosti, teško se kretati. Poslije rata čim sam imao prvu priliku pronašao sam je i dovezao u Gradačac. Boravila je kod nas po mjesec dana a nekada i više. I svaki puta bi donijela određenu sumu novaca i dala mojoj supruzi Fahriji i kazala da, ako bi se desilo da preseli na ahiret, da je ne vraćamo u Sarajevo nego da joj ja klanjam dženazu i ukopam je u Gradačcu. Ni u čemu nije bila zahtjevna, skromna u svemu. Mnogo je učila Kur'an, činila teobu i zahvalu Allahu, dž.š. U tim druženjima mnogo mi je pričala o rahmetli profesoru i njihovim zajedničkim putovanjima po svijetu. Toga se rado sjećala.

Jednom prilikom mi je kazala, budući da nisu imali svoje djece, da joj to profesor nikada, pa ni u šali nije napominjao kao što to rade pojedini muževi. U Gradačcu smo zajednički obilazili moje prijatelje, odlazili na zajednička sijela, a najveći užitak joj je bio da, kada bih ja išao po pitku vodu na poznata gradačacka izvorišta, pođe sa mnom. Dugo bi posmatrala vodu kako teče i uživala u tome.

Negdje pred kraj 1999. godine se razboljela. Njen sestrić Vedad smjestio ju je u Državnu bolnicu da se oporavi. Odmah sam sa suprugom otišao u posjetu. Došli smo u vremenu vizite pa ju je jedan od ljekara upitao da li smo joj mi rođaci. Još uvijek mi odzvanjaju njene riječi: „Ovo su moji najrođeniji.“ Bolovala je pet-šest mjeseci da bi 2000. godine preselila na ahiret. Kada su mi javili plakao sam kao za rođenom majkom, a tako sam je i doživljavao. Moj dragi profesor Kasim-ef. i ona ostavili su na mene i moju porodicu neizbrisiv trag. Kada sam došao u Sarajevo, na vratima Gazijine medrese posmrtnica na kojoj su navedeni njeni ožalošćeni među kojima je pisalo: „Mujo Oković i Safet Brkić sa porodicama“.

Kao imam predvodio sam klanjanje njene dženaze, sa njenim sestrićem Vedadom spustio je u kabur do prof. Kasima i poredao ukopne daske isto onako kako sam to uradio svojoj rahmetli majci 2010. godine. Skoro svaki put kada dođem u Sarajevo obidjem njihove mezarove i proučim im po Jasini-šerif. To osjećam kao svoj dug prema njima jer su mi mnogo značili u životu. Da im dragi Allah, dž.š., podari sve džennetske ljepote.

Ovim putem pozivam nadležne institucije u IZ da preduzmu određene korake kako bi se pisana ostavština rahmetli prof. Kasim ef. Hadžića sabrala na jedno mjesto da se buduće generacije služe njome, da iz nje mogu vidjeti koliko se čovjek može žrtvovati za dobrobit svih ljudi. U prvom redu mislim da je to dug Gazi Husrev-begove medrese i svih onih kojima je rahmetli prof. Kasim Hadžić predavao. Pored jedne sarajevske ulice koja nosi njegovo ime, njegova sabrana pisana ostavština bila bi samo jedan mali dio priznanja i zahvalnosti koji zaslužuje ovaj veliki alim.

صفوت برکيتش

من ذكرياتي للمرحوم البروفسور قاسم أفندي حجيتش

كان قاسم حجيتش (١٩١٧ - ١٩٩٠) مدرسا في مدرسة الغازي خسرويك الإسلامية بسراييفو. بعيشته النقية الممتازة وسعيه الدؤوب إلى إثبات التعاليم الإسلامية أثر البروفسور قاسم تأثيرا قويا على طلاب المدرسة وكذلك على غيرهم ممن اتصل بهم من الناس، الأمر الذي جعله ضيفا محبوبا في جميع الأنحاء المسلمة في يوغسلافيا السابقة. هذه المقالة يأتي فيها أحد الطلاب المحبين له بذكرياته عليه. وتمثل المقالة كذلك إسهاما نافعا لترجمة حياة البروفسور قاسم حجيتش ولعلها تصبح كذلك مبادرة لنشر مختارات من مؤلفاته.

Safet Brkić

My Memory of the Late Professor Kasim-ef. Hadzic

Summary

Kasim Hadzic (1917-1990) was a professor of Gazi Husrev-Bey Madrasa. His way of life, work and dedication to the affirmation of Islamic teachings left a strong impression on the Madrasa students, but also on other people with whom he communicated. For this reason, he was a welcome guest everywhere among Muslims of the former Yugoslavia. In this work, one of his students, with whom the professor was very close, shares his memories of him. The work is a contribution to the professor's biography, perhaps, even the initiator of the publication of selected works of Kasim Hadzic.

Službeni dio

Dekreti

Broj: 02-07-2-3123-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Jablanica br. 02-140/15. od 22. 07. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Ostrožac, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Burić (Kemal) Muhamed, profesor islamske teologije, rođen 20. 05. 1991. godine u Bijeljini, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Ostrožac, Medžlis Islamske zajednice Jablanica, počevši od 01. 08. 2015. godine do 31. 07. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Jablanica i Burić Muhamed će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 08. 2015. do 31. 07. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 08. 2015. godine i važi do 31. 07. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-2-3722-1/15.

Datum: 02. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

16. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 42-GI-o8-668/2015. od 14. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Brekovića, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Horozović (Salko) Nazif, profesor islamske teologije, rođen 14. 12. 1979. godine u Livnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Brekovića, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 09. 09. 2015. godine do 08. 09. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Nazif Horozović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 09. 09. 2015. do 08. 09. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 09. 09. 2015. godine i važi do 08. 09. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3782-1/15.

Datum: 08. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

22. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gračanica br. 02-07-2-340/15. od 15. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Golaći, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Islamović (Ekrem) Hamdija, rođen 02. 03. 1991. godine u Gračanici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Golaći, Medžlis Islamske zajednice Gračanica, počevši od 15. 09. 2015. godine do 14. 09. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gračanica i Hamdija Islamović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 15. 09. 2015. do 14. 09. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 15. 09. 2015. godine i važi do 14. 09. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4104-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-PI-414-10/15. od 09. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Moševac, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Muminović (Fahrudin) Samir, profesor islamske teologije, rođen 26. 02. 1986. godine u Doboju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Moševac, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 01. 09. 2015. godine do 31. 08. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Maglaj i Muminović Samir će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava

i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 09. 2015. do 31. 08. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravničkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4196-1/15.

Datum: 06. muharrem 1437. god. po H.

19. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Petrovac br. 131-03-1/15. od 14. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Donji Bišćani, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Mehić (Arif) Edin, profesor islamske teologije, rođen 12. 01. 1989. godine u Bosanskoj Krupi, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Donji Bišćani, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Petrovac, počevši od 01. 11. 2015. godine do 31. 10. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanski Petrovac i Mehić Edin će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 11. 2015. do 31. 10. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravničkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2015. godine i važi do 31. 10. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3276-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-349-08/15. od 17. 08. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Trnovi, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Nadarević (Osman) Osman, rođen 22. 09. 1979. godine u Bihaću, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Čirkići, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Trnovi, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša i Osman Nadarević će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3407-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 58-02-08/15. od 26. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mehić (Šećo) Samir, profesor islamske teologije, rođen 12. 06. 1981. godine u Gradačcu, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Lukavac Pašin, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bukva, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Samir Mehčić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3408-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.
02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 59-02-08/15. od 26. 08. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Požarike, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mešanović (Šefik) Izudin, rođen 15. 09. 1975. godine u Gradačcu, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Međida Srednja, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Požarike, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Izudin Mešanović će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3395-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tešanj br. 02-07-70-21/15. od 26. 08. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Dobropolje-Mekiš, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Djedović (Omer) Suljo, rođen 16. 04. 1975. godine u Lepenici - Tešanj, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Oraš Planje, Medžlis Islamske zajednice Tešanj, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Dobropolje-Mekiš, Medžlis Islamske zajednice Tešanj, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tešanj i Suljo Djedović će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3482-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 36-GI-o8-632/2015. od 31. 08. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Golubić, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Crnkić (Refik) Enver, rođen 03. 12. 1978. godine u Cazinu, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Donji Bišćani, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Petrovac, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Golubić, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Enver Crnkić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3623-1/15.

Datum: 26. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

10. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gračanica br. 02-07-2-328/15. od 07. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Lipa, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Golać (Tajib) Miralem, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 24. 08. 1978. godine u Gračanici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Golaći, Medžlis Islamske zajednice Gračanica, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lipa, Medžlis Islamske zajednice Gračanica, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gračanica i Miralem Golać će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3684-1/15.

Datum: 01. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

15. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-409-09/15. od 14. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Donja Slapnica, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Porić (Dževad) Selim, rođen 30. 05. 1984. godine u Bihaću, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Rašinovac, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Petrovac, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 09. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donja Slapnica, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 01. 10. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša i Selim Porić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžliisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3683-1/15.

Datum: 02. zu-l-hidždže 1436. god. po H.
16. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-PI-378-1-09/15. od 11. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Novi Grad, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čizmić (Husejin) Šemsudin, rođen 01. 11. 1969. godine u Željeznom Polju - Žepče, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Fazli-pašine džamije, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Novi Grad, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Maglaj i Šemsudin Čizmić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžliisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3752-1/15.

Datum: 07. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

21. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko br. 07-160/15. od 16. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Donji Kralupi, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Alihodžić (Edhem) Madžid, rođen 18. 06. 1986. godine u Visokom, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Seoča, Medžlis Islamske zajednice Visoko, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 06. 2014. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donji Kralupi, Medžlis Islamske zajednice Visoko, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Visoko i Madžid Alihodžić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3855-1/15.

Datum: 16. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

30. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Fojnica br. 192/15. od 22. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Čaršija, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajedni-

ce u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Rojo (Hasan) Edin, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 27. 03. 1978. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Dusina, Medžlis Islamske zajednice Fojnica, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 09. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čaršija, Medžlis Islamske zajednice Fojnica, počevši od 01. 10. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Fojnica i Edin Rojo će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4044-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-24/15. od 15. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Varda, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Spahić (Abdulah) Admir, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 31. 08. 1987. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Radinovići, Medžlis Islamske zajednice Zenica, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Varda, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Admir Spahić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4043-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-23/15. od 15. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Seoci, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Hrustić (Mehmed) Ahmed, profesor islamske teologije, rođen 26. 04. 1987. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Varda, Medžlis Islamske zajednice Zenica, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Seoci, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Ahmed Hrustić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4042-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.
15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-22/15. od 15. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu D. Gračanica, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kolić (Sevad) hafiz Muhamed, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 19. 05. 1983. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Seoci, Medžlis Islamske zajednice Zenica, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu D. Gračanica, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i hafiz Muhamed Kolić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4195-1/15.

Datum: 06. muharrem 1437. god. po H.
19. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-457/15. od 15. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Zagrad, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bajrektarević (Bećir) Jasmin, rođen 09. 02. 1984. godine u Varoškoj Rijeci, općina Bosanska Krupa, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Johovica, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 14. 10. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Zagrad, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 15. 10. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša i Jasmin Bajrektarević će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 10. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3107-1/15.

Datum: 15. ševval 1436. god. po H.

31. juli 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-03-1-174/2015. od 28. 07. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti imama

Smajlović (Hasan) Zarif, rođen 24. 06. 1952. godine u Glogovcu - Cazin, imam u džematu Polje, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Polje, Medžlis Islamske zajednice Cazin, zaključno sa 31. 08. 2015. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3309-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-331-08/15. od 06. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Beganović (Šefik) Selvedin, rođen 21. 07. 1971. godine u Zenici, imam u džematu Trnovi, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Trnovi, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, zaključno sa 25. 07. 2015. godine, radi izricanja disciplinske mjere: OTKAZ UGOVORA O OBAVLJANJU IMAMSKE SLUŽBE.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3308-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-334-08/15. od 10. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o prestanku službe

Ćatić (Nazif) Šefik, rođen 19. 01. 1950. godine u Čaglici – Velika Kladuša, imam, hatib i muallim u džematu Zagrad, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, prestaje služba u džematu Zagrad, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, zaključno sa 29. 06. 2015. godine, zbog preseljenja na ahiret.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3057-1/15.

Datum: 11. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

26. august 2015. god.

Rješavajući po predmetu Husein-ef. Hodžića od 27. 07. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o prestanku službe

Hodžić (Huso) Husein, rođen 02. 07. 1951. godine u Teočaku, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Trebinje, te imam, hatib i muallim u džematu Trebinje, Medžlis Islamske zajednice Trebinje, prestaje dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Trebinje i prestaje služba u džematu Trebinje, Medžlis Islamske zajednice Trebinje, zaključno sa 31. 07. 2015. godine, na lični zahtjev imenovanog.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3465-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gračanica br. 02-07-2-324/15. od 01. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti imama

Topčagić (Muhibija) Muhidin, rođen 26. 06. 1988. godine u Gračanici, imam, hatib i muallim u džematu Lipa, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Lipa, Medžlis Islamske zajednice Gračanica, zaključno sa 31. 08. 2015. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora s Medžlisom IZ Gračanica.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3551-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-095/15. od 24. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti glavnog imama

Mehmedović (Emin) Mihnet, rođen 18. 06. 1961. godine u Maglaju, imam, hatib i muallim Ahmedagine džamije i glavni imama Medžlisa Islamske zajednice Vitez, razrješava se dužnosti glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Vitez, zaključno sa 14. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3685-1/15.

Datum: 01. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

15. septembar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-PI-378-2-09/15. od 11. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Hodžić (Mustafa) Nevres, profesor islamske teologije, rođen 02. 01. 1980. godine u Gračanici, imam, hatib i muallim u džematu Novi Grad, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Novi Grad, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, zaključno sa 31. 08. 2015. godine, radi prelaska imenovanog na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Maglaj.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3746-1/15.

Datum: 07. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

21. septembar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko br. 07-159/2015. od 16. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Agić (Mustafa) Ahmed, rođen 10. 01. 1949. godine u Visokom, imam u džematu Seoča, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Seoča, Medžlis Islamske zajednice Visoko, zaključno sa 31. 12. 2014. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3744-1/15.

Datum: 07. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

21. septembar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 42-GI-08-676/2015. od 14. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Mahalbašić (Ferid) Muris, profesor islamske teologije, rođen 21. 10. 1981. godine u Tesliću, imam u džematu Brekovica, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Brekovica, Medžlis Islamske zajednice Bihać, zaključno sa 08. 09. 2015. godine, radi odlaska na drugo radno mjesto.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4041-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-21/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Lendo (Ibrahim) Rešad, rođen 31. 08. 1977. godine u Novom Travniku, imam u džematu D. Gračanica, Medžlis Islamske zajednice Zenica, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu D. Gračanica, Medžlis Islamske zajednice Zenica, zaključno sa 31. 08. 2015. godine, radi odlaska na drugo radno mjesto.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4176-1/15.

Datum: 06. muharrem 1437. god. po H.

19. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva bihaćkog br. 01-07-1-128/2015. od 09. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 46. i 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti v. d. glavnog imama

Vakufac (Hamdija) Elvir, rođen 12. 03. 1972. godine u Novom Gradu, v. d. glavnog imama Medžlisa IZ Bosanski Novi, razrješava se dužnosti v. d. glavnog imamama Medžlisa IZ Bosanski Novi zaključno sa 15. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3090-1/15.

Datum: 15. ševval 1436. god. po H.

31. juli 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-187/15. od 28. 07. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Oborci, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. rebiu-l-ahira 1431.. h.g., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Memiš (Selvedin) Muris, rođen 16. 09. 1989. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Oborci, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf, počevši od 01. 07. 2015. do 30. 06. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Muris Memiš će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 07. 2015. godine do 30. 06. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2015. do 30. 06. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3950-1/15.

Datum: 22. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

06. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko br. 07-170/15. od 01. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Gornji Kralupi, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. rebiu-l-ahira 1431.. h.g., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Smajlović (Sulejman) Adnan, rođen 18. 12. 1987. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gornji Kralupi, Medžlis Islamske zajednice Visoko, počevši od 01. 07. 2015. do 30. 06. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Visoko i Adnan Smajlović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 07. 2015. godine do 30. 06. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2015. do 30. 06. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3466-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. A-1-417-2/2015. od 20. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čaušević (Muharem) Haris, profesor islamske teologije, rođen 28. 10. 1983. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Brajići, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 01. 10. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3467-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. A-1-417-1/2015. od 20. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Grabus (Jusaf) Merzук, profesor islamske teologije, rođen 23. 01. 1987. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Maline, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3378-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Banovići br. 01-07-144/15. od 27. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Omerović (Šaban) Eldin, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 03. 08. 1986. godine u Pobuđu - Bratunac, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Grivice, Medžlis Islamske zajednice Banovići, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3394-1/15.

Datum: 18. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

02. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kozarac br. 02-194/2015-08. od 26. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hrnić (Emir) Ajdin, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 17. 02. 1990. godine u Prijedoru, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Hrnići, Medžlis Islamske zajednice Kozarac, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3461-1/15.

Datum: 24. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

08. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kladanj br. 103/15. od 31. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Šošić (Omer) Hasib, rođen 08. 09. 1980. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Tuholj, Medžlis Islamske zajednice Kladanj, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3462-1/15.

Datum: 24. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

08. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Novi Travnik br. 583-01-07/15. od 26. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Zukić (Besim) Salih, rođen 02. 04. 1980. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Grad, Medžlis Islamske zajednice Novi Travnik, počevši od 01. 08. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 08. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3753-1/15.

Datum: 07. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

21. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko br. 07-161/15. od 17. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici

Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Ganić (Džemal) hafiz Senad, profesor islamske teologije, rođen 04. 12. 1984. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Muhašinovići, Medžlis Islamske zajednice Visoko, počevši od 01. 10. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3826-1/15.

Datum: 09. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

23. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tešanj br. 02-07-332-13/15. od 22. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Mahalbašić (Ferid) Muris, profesor islamske teologije, rođen 21. 10. 1981. godine u Tesliću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Oraš Planje, Medžlis Islamske zajednice Tešanj, počevši od 09. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 09. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3887-1/15.

Datum: 18. zu-l-hidždže 1436. god. po H.

02. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bužim br. 02-07-1-135/15. od 01. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Veladžić (Nijaz) Haris, profesor islamske teologije, rođen 01. 09. 1989. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Varoška Rijeka, Medžlis Islamske zajednice Bužim, počevši od 01. 12. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4131-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 01-10-2-451/15. od 12. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Mujkić (Abdurizah) Elmedin, profesor islamske teologije, rođen 26. 10. 1990. godine u Banja Luci, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Trnova, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 01. 04. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 04. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4045-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-25/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Arnaut (Ekrem) Vedad, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 08. 10. 1982. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Tetovo, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4046-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-26/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Malagić (Salko) Nermin, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 27. 05. 1983. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Vrselje, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4047-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-27/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Kaknjo (Spaho) hafiz Amir, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 16. 10. 1975. godine u Gorici - Zenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Trgovišće, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4039-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-19/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika

o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Tursanović (Edhem) Haris, rođen 23. 01. 1980. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Mošćanica, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4038-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.
15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-18/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Trako (Ismet) Aldin, rođen 01. 11. 1983. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Koprivna-Ponirak, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4037-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-17/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Selimović (Zehrid) Almir, rođen 02. 01. 1980. godine u Tuholju - Kladanj, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Sopotnica, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4036-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-16/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Redžić (Nusret) Ramiz, rođen 05. 06. 1986. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Vranduk, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4035-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-15/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Krehmić (Muhamed) Jakub, rođen 17. 05. 1983. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Stara Nemila, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4034-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-14/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Kozlić (Zajko) Mirsad, rođen 24. 05. 1978. godine u Vukotićima - Zenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Arnauti, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4033-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-13/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Kozlić (Hasan) Avdo, rođen 08. 05. 1975. godine u Vukotićima - Zenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donja Vraca, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4031-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-11/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika

o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Hasić (Alija) Said, rođen 12. 09. 1987. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lašva, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4030-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-10/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Hasić (Alija) Mirnes, rođen 07. 04. 1986. godine u Brizniku - Zenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gladovići, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4029-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-9/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Dizdarević (Šefket) Muamer, rođen 14. 06. 1982. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Obrenovci, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4028-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-8/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Dizdarević (Mehmed) Halid, rođen 03. 01. 1983. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gnjsi, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4027-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-7/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čolaković (Abid) Halim, rođen 04. 01. 1977. godine u Kovačićima - Olovo, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Topčić Polje, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4026-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-6/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Aščerić (Sulejman) Aldin, rođen 29. 11. 1984. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bistrica, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4025-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-5/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Alija (Redžep) Edin, rođen 12. 02. 1981. godine u Prizrenu – SR Jugoslavija, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Puhovac, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4024-2/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-4/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o ima-

mima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Ormanović (Mehmed) Nihad, rođen 06. 08. 1983. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat D. Babino - Kasapovići, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4023-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.
15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-3/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Muratović (Fadil) Hadžo, rođen 31. 10. 1979. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat G. Gračanica, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4022-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-2/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Lužić (Ramiz) Ramo, rođen 16. 05. 1986. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Grm, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4021-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.

15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-1/15. od 15. 09. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kobilica (Fuad) Sumedin, profesor islamske teologije, rođen 03. 07. 1986. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lokvine-Luke, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4192-1/15.

Datum: 06. muharrem 1437. god. po H.

19. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-269/15. od 15. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Sakić (Husejn) Amir, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 28. 08. 1987. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lipovice Centar, Medžlis Islamske zajednice Kalesija, počevši od 16. 10. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 16. 10. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1568-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-07/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Perjan (Hasan) Izudin, profesor islamske teologije, rođen 14. 04. 1984. godine u Goraždu, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Ustikolina na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1565-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.
25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-04/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Džafić (Nezir) Rasim, profesor islamske teologije, rođen 01. 01. 1968. godine u Višegradu, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Goražde na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1566-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-05/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisul-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Kozlić (Fikret) Amel, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 20. 09. 1981. godine u Zenici, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Rogatica na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1569-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-08/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisul-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Grabus (Mensur) Esad, diplomirani arabist, rođen 27. 04. 1985. godine u Travniku, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Višegrad na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3305-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-02/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju v.d. glavnog imama

Bakal (Mirsad) Emin, rođen 29. 11. 1984. godine u Čajniču, postavlja se na mjesto v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Čajniče, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1564-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-03/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju v.d. glavnog imama

Hodžić (Juso) Miralem, rođen 29. 08. 1983. godine u Travniku, postavlja se na mjesto v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Foča, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1564-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-06/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju v.d. glavnog imama

Genjga (Vezir) Mehrudin, rođen 03. 12. 1978. godine u Travniku, postavlja se na mjesto v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Rudo, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1570-1/15.

Datum: 10. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

25. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva goraždanskog br. 01-03-2-18-09/15. od 30. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i

dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju v.d. glavnog imama

Šljivar (Salko) Edin, rođen 03. 11. 1983. godine u Kiseljaku, postavlja se na mjesto v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Žepa, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3357-1/15.

Datum: 12. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

27. august 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva zeničkog br. 01-07-1-336/2015. od 21. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Hodžić (Mustafa) Nevres, profesor islamske teologije, rođen 02. 01. 1980. godine u Gračanici, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Maglaj na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. godine i važi do 31. 08. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3563-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-379/15. od 28. 08. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisul-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Dautović (Ramo) dr. Ferid, doktor islamskih nauka (oblast tefsira), rođen 20. 11. 1962. godine u Malinama - Travnik, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo na period od tri (3) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2018. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3562-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169-6/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisul-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Sokić (Ahmed) Zejd, profesor islamske teologije, rođen 28. 11. 1980. godine u Visokom, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Breza na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3560-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169-8/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Pepić (Ramiz) Esad, profesor islamske teologije, rođen 30. 04. 1968. godine u Rožaju, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Olovo na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3559-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169-7/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Ramić (Huso) Sadžid, profesor islamskih nauka, rođen 17. 02. 1976. godine u Šeheru - Osmaci, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske

zajednice Vareš na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3558-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169-5/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Bajrić (Džemal) Kenan, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 20. 04. 1980. godine u Sarajevu, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Kiseljak na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3557-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169-4/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora

Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Uzunović (Sulejman) Senahid, profesor islamske teologije, rođen 28. 06. 1984. godine u Visokom, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Gračanica k/V na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3556-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169-1/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Čeliković (Husnija) Sulejmen, profesor islamske teologije, rođen 14. 05. 1958. godine u Tršću - Kakanj, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Kakanj na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3555-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reis-u-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Hadžić (Hasan) Ibrahim, rođen 20. 11. 1956. godine u B. Mahali - Visoko, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Visoko na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3561-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-169-8/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reis-u-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju v.d. glavnog imama

Okić (Ešef) Adil, rođen 20. 08. 1989. godine u Doboju, postavlja se na mjesto v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Kaljina, počevši od 01. 05. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 05. 2015. godine i važi do 31. 04. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1256-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-094-01/15. od 16. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Haseljić (Fadil) Fahrudin, profesor islamske teologije, rođen 10. 09. 1977. godine u Travniku, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Novi Travnik na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 09. 2015. godine i važi do 14. 09. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1257-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-094-03/15. od 16. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Omerović (Omer) Enes, profesor islamske teologije, rođen 02. 01. 1975. godine u Bugojnu, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 09. 2015. godine i važi do 14. 09. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1258-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-094-02/15. od 16. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Indžić (Mustafa) mr. Salih, magistar islamskih nauka (oblast hadisa), rođen 24. 03. 1974. godine u Travniku, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Travnik na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 09. 2015. godine i važi do 14. 09. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1259-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-094-04/15. od 16. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Gla-*

snik Rijaseta IZ u BiH, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Arnaut (Ibro) Vehid, profesor islamske teologije, rođen 03. 12. 1966. godine u Zenici, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Bugojno na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 09. 2015. godine i važi do 14. 09. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1260-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.

07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-094-05/15. od 16. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Hadžić (Bećir) Zehrudin, profesor islamske teologije, rođen 04. 07. 1978. godine u Jajcu, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Jajce na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 09. 2015. godine i važi do 14. 09. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3552-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.
07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-096/15. od 24. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Sikira (Sejid) Omer, profesor islamske teologije, rođen 13. 04. 1974. godine u Kaknju, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Vitez na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 09. 2015. godine i važi do 14. 09. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3553-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.
07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-250-02/15. od 02. 06. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju v. d. glavnog imama

Huseinbašić (Munib) Ferid, rođen 21. 01. 1953. godine u Fojnici, postavlja se na mjesto v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Busovača na period od dvije (2) godine, počevši od 01. 08. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 08. 2015. godine i važi do 31. 07. 2017. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3554-1/15.

Datum: 23. zu-l-ka'de 1436. god. po H.
07. septembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 02-1-251-01/15. od 02. 06. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju v. d. glavnog imama

Slipac (Mehmed) Esad, rođen 09. 05. 1953. godine u Glamoču, postavlja se na mjesto v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf na period od jedne (1) godine, počevši od 01. 08. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 08. 2015. godine i važi do 31. 07. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4072-1/15.

Datum: 02. muharrem 1437. god. po H.
15. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva sarajevskog br. 03-07-1-413/15. od 05. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju v. d. glavnog imama

Rojo (Hasan) Edin, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 27. 03. 1978. godine u Zenici, postavlja se na mjesto v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Fojnica na period od jedne (1) godine, počevši od 01. 11. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2015. godine i važi do 31. 10. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-4177-1/15.

Datum: 06. muharrem 1437. god. po H.

19. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva bihaćkog br. 01-07-1-133/2015. od 09. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju v. d. glavnog imama

Hlivnjak (Mujaga) Saudin, rođen 13. 09. 1981. godine u Travniku, postavlja se na mjesto v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Novi na period od jedne (1) godine, počevši od 16. 09. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 16. 09. 2015. godine i važi do 15. 09. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1472-1/15.

Datum: 24. ša'ban 1436. god. po H.

11. juni 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva tuzlanskog br. 01-07-1-218/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Huskanović (Osman) hafiz Ahmed, profesor islamske teologije, rođen 07. 06. 1979. godine u Gračanici, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Tuzla na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 06. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 06. 2015. godine i važi do 14. 06. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1472-2/15.

Datum: 24. ša'ban 1436. god. po H.

11. juni 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva tuzlanskog br. 01-07-1-218/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Seljubac (Alija) dr. Sead, doktor islamskih nauka u oblasti Tefsira, rođen 27. 04. 1958. godine u Gornjoj Tuzli, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 15. 06. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 06. 2015. godine i važi do 14. 06. 2019. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

ISPRAVKA

U Glasniku Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, u broju 5-6/15., na strani 640 objavljen je dekret, broj 02-07-1-1472-1/15. od 11. 06. 2015. godine, u kojem se potkrala greška. Ispravno je kako je navedeno u dekretima koji se objavljuju u ovom broju Glasnika, broj 02-07-1-1472-1/15. i 02-07-1-1472-2/15.

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijaset Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službena akta organa Rijaset Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijaset IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna tran-

skripcija primjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozi moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ lektura: AIDA KRZIĆ i TARIK JAKUBOVIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: El-Kalem. Štampa: Štamparija BLICDRUK, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrev-begova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.